

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

2

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1999

MAMMUT - EDEN VODILNIH SVETOVNIH PROIZVAJALCEV GORNIŠKE, OUTDOOR IN
TREKING OPREME; 130 LET INOVACIJ, KVALITETE, IZKUŠENJ, TRADICIJE IN ZAUPANJA KUPCEV

MAMMUT OPREMA USTREZA EN, CE, UIAA, ISO 9001 NORMAM

MAMMUT

Foto: Esben Hardt - North of Tinitiglag, Greenland

UVOZNIK IN DISTRIBUTER

TERRA.

GORNIŠKA OPREMA
MOUNTAINEERING EQUIPMENT
SI 2000 Maribor, I. Internacionale 22, Slovenija
Tel.: +386 62 227 613, 109 53 20
Fax: +386 62 109 53 21

NA VAŠO ŽELJO VAM POŠLJEMO BREZPLAČEN KATALOG; ZA DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN USTANOVE POSEBNE UGODNOSTI.

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1999

2

letnik XCIX izhaja od leta 1895

vsebina

Pavle Šegula	Zakaj ljudje umirajo v lavinah	50
Marjan Rztresen	Lobiranje	51
	Pesem, rešena pred pozabo	54
Gizela Tarczay	Junakom Triglava	55
	Planinske kočje komajda živijo	57
Marjan Munda	Vodniške izkušnje in preizkušnje	58
Žarko Rovšček	O Konju iz Zagačnika in kontrabantu	60
Anton Krauthaker	Planinske poštnne znamke Slovenije	62
Jordan Komac	Zimsko jutro na Rodici	64
Boris Strmšek	Dolga pot na streho Slovenije	65
Milan Vošank	Božje znamenje	68
Silvo Babič	Huascarán, velikan Bele verige	70
Dario Cortese	Moč srebrne pokrajine	74
Tomislav Jagačić	Planinski dom v Halozah	75
Janez Jakopič	Jesenski vzpon na Stol	76
Slavica Štirn	Gorsko jezero	76
	Odmevi	77
Vera Pipal	Menina	79
	Iz planinske literature	81
	Društvene novice	86
Veronika Viltušnik	Tih večer	87

Slika na naslovn strani: **Pogled na Ranrapalco (6162 m) s pobočja Jatunmontepunkuja (5415 m) nad dolino Cojup, Cordillera Blanca, Peru**

Foto: Silvo Babič

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malesič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1999 znaša 3850 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1999, posamezna številka stane 400 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

ZAKAJ LJUDJE UMIRAJO V LAVINAH

PAVLE ŠEGULA

Kot običajno začenjam zapis o nesrečah v snežnih plazovih v zimi 1997/1998 s statističnim pregledom smrtnih žrtev iz dežel, ki jih povezuje Mednarodna komisija za reševanje v gorah IKAR. Sledijo kratki opisi nesreče francoskih šolarjev in treh nesreč v slovenskih gorah, ki so se zgodile v Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah ter se, razen v enem primeru, iztekle dokaj srečno.

Alpinista na Storžiču je plaz očitno presenetil, sicer se ne bi podajala v strmi žleb. Upoštevala nista niti vremenskih razmer in odjuge, niti snežnih zametov vrh žleba. Tvegala sta vsekakor več, kot bi bilo dopustno po pravilih varne hoje v razmerah, na katere sta naletela. Spet mladostni polet, podcenjevanje nevarnosti, odsotnost slehernega pomisleka in neizmerno zaupanje v srečo, ob katerih vsi pomisleki preprosto odpadejo?

Smučarja pod Stenarjem sta bila očitno brez izkušenj, sicer bi upoštevala pravila gibanja, ki odsvetujejo hojo in smučanje v grapi. Toliko bolj, če se je sneg čez noč opazno omehčal; močnejša odjuga še nikoli ni povečala stabilnosti snežne odeje. Z vidika varnosti sta bila slabo opremljena, brez lavinskih žoln in lopat. Če bi spremeljevalka imela na voljo snežno lopato, bi tovariša hitreje rešila iz objema plazovine in ga morda našla še živega.

Tudi zasutja pod Kredarico bi verjetno ne bilo, če bi turna smučarja imela več izkušenj in še posebno, če bi se

sicer zahtevni, vendar pred plazovi varnejši hoji po poledeneli poletni stezi ne umaknila v žleb. Res so ju k temu zavedli sestopajoči alpinisti. Morda je treba pokazati prav na slednje kot posebno zgovoren opomin, da sledi v snegu, četudi sveže, niso zanesljivo jamstvo varnosti, če je na delu veter.

STATISTIKA NESREČ V DEŽELAH IKAR

Čeprav v pregledu manjkajo podatki iz držav, ki niso članice IKAR, je na ogled vsaj večina nesreč, ki so zadele planince in smučarje v devetnajstih najbolj aktivnih državah, razvidnih iz preglednice. Žal nimamo podatkov iz Himalaje, Andov in drugih visokih gorstev, kjer teh nesreč nikakor ni malo.

Pregled je za zasedanje Komisije za reševanje iz plazov IKAR pripravil njen predsednik **François Valla**. Iz poročila in izčrpane razprave povzemam naslednje:

»Število smrtnih žrtev snežnih plazov v deželah IKAR v zimi 1997/1998 znaša 138 in malenkostno zaostaja za tistim pred letom dni (146) oziroma kar precej za tistim pred dvema letoma (170). V preteklih desetih letih je bilo letno povprečje smrtnih žrtev 147, odstopali sta le zimi 1990/1991 s 192 in 1995/1996 s 170 smrtnimi žrtvami. V obdobju 1975–1998 je tako umrlo 3378 ljudi. Skoraj polovica mrtvih odpade na alpske dežele Avstrijo, Francijo, Italijo z Južno Tirolsko in Nemčijo.« (Naše dežele zahodnjaki iz neznanega razloga pogosto ne

Država	Turni smučarji	Smučarji izven urejenih smučišč	Smučarji na urejenih smučiščih	Alpinisti	Cesta	Ostalo	Skupaj	Lavinski psi
Andora	0	0	0	0	0	0	0	6
Avstrija	6	3	0	2	0	0	11	213
Bolgarija	0	2	0	0	0	0	2	17
Češka	0	0	0	2	0	0	2	5
Francija	24	6	0	5	0	0	35	130
Hrvaška	0	0	0	0	0	0	0	0
Italija z JT	3	3	0	8	0	0	14	169
Kanada	8	6	0	1	0	6	21	34
Liechtenstein	0	0	0	0	0	0	0	8
Nemčija	0	0	0	0	0	0	0	42
Norveška	4	0	0	0	0	2	6	96
Poljska	0	1	0	1	0	0	2	15
Slovenija	1	0	0	0	0	0	1	34
Slovaška	1	0	0	4	0	0	5	16
Španija	0	0	0	0	0	0	0	5
Švedska	0	0	0	0	0	0	0	24
Švica	7	2	0	2	2	0	13	305
Velika Britanija	0	0	0	0	0	0	0	66
ZDA	4	1	0	3	0	18	26	50
Skupaj	58	24	0	28	2	26	138	1167

štejejo k »alpskim« deželam; očitno ne vedo, da se alpski lok izteče v Vzhodnih Julijskih Alpah, torej na slovenskih tleh.)

In kdo je najbolj na udaru plazov?

Turno smučanje z 58 mrtvimi (42 %) še kar prevladuje. V deželah IKAR in predvsem v alpskih deželah je v zadnjih dvajsetih letih zahtevalo skoraj polovico vseh smrtnih žrtev.

Smučanje izven urejenih smučišč je terjalo 24 življenj (17,4 %) oziroma četrtno vseh žrtev, kar ustreza dolgoletnemu povprečju. Zadnje čase se je stanje vendarle nekoliko ublažilo.

Na urejenih smučiščih minulo zimo ni bilo mrtvih. Nesreč bi praviloma sploh ne smelo biti, če bi graditelji smučišč pri izbiri lokacij in zaščitnih ukrepov dosledno upoštevali varnost gostov in zlasti oseba, med katerim so žrtve najbolj pogostne.

Alpinisti so utrpeli 28 žrtev (20,3 %); manj kot v preteklih letih, vendar še zmeraj nekako četrtno.

Plazovi na cestah so povzročili smrt dveh ljudi (1,4 %). Stanje se je zadnja leta nekako umirilo.

Pod razno je uvrščenih 26 ljubiteljev sankanja (18,8 %). Število nesreč z motornimi sanmi se kljub preventivnim ukrepom v ZDA, Kanadi in na Norveškem veča. Vse več je sankalcev z močnimi japonskimi mo-

tornimi sanmi, s katerimi obvladujejo poljubne strmine do višine 4000 in več metrov.

NESREČA ŠOLARJEV V FRANCIJI, PREGLED IZ ŠVICE IN NORVEŠKE

Plaz pri Briançonu v Južnih Alpah v Franciji je januarja 1998 zasul 32 učencev. Čeprav so bili z njimi vodnik, smučarski učitelj in spremljevalec, so bili brez lavinskih žoln, pri hoji so si pomagali s krpjami. Umrlo je 11 učencev.

Vodstvo izleta je napravilo napako, da je pohod sploh izvedlo. Na dan izleta je bila napovedala velika nevarnost plazov (4. stopnja). V predelu, kjer so hodili, je nagib pobočja 30°. Na gori je bilo veliko napihanega snega. Napoka je bila široka 150 metrov.

Del skupine je bil že na varnem na grebenu, ostali so ubrali bližnjico, da bi jih dohiteli in si čimprej privoščili malico. Ob 13.13 so sprožili plaz, v katerem je 11 udeležencev umrlo. Vzrok ni bila pozna ura, pač pa preobremenitev snežne odeje, kjer se je na majhni površini nagnetla množica pohodnikov.

Nesreča, ena največjih te vrste v Franciji, je dvignila veliko prahu. Vodnik je bil tri tedne v priporu, odgovornega organizatorja pa so ovadili šele julija 1998. Preiskave še tečejo, obeta se sodna obravnava.

namesto komentarja

LOBIRANJE

Nekateri izmed vse redkejših slovenskih planinskih teoretikov v zelo zasebnih krogih že precej časa razglabljajo, zakaj naša planinska organizacija v javnem življenju že dolgo nima niti približno takega vpliva, kot ga je imela njega dni, predvsem še v letih svojega najzgodnejšega delovanja. Kar pogosto zdaj beremo, kako pomembno vlogo so imeli v SPD prvi organizirani slovenski planinci pri sprejemanju državnih odločitev o zavarovanih območjih naše dežele in kolikšne publicitete so bile deležne celo takšne društvene prireditve, kot so planinski plesi.

Zdaj je planinstvo v središču javne pozornosti predvsem takrat, kadar se zgodi huda gorska nesreča, precej nižje na lestvici pozornosti medijev so celo največji uspehi slovenskih alpinistov v najvišjih pogorjih in najtežavnejših stenah našega planeta, kakšne obletnice slovenskega planinskega delovanja, celo tiste, ki so prav blizu stoti, so v najboljšem primeru vredne časopisne ali radijske vesti, televizijske pa že ne, ker je ta medij očitno posvečen višjim ciljem.

To je pravzaprav nenavadno: pred stoletjem so po gorah hodili le redki, ki so jih povprečni državljani celo smatrali za nekoliko nenavadne, če se izrazimo zelo prizanesljivo, zdaj si na sončni strani Alp obuje hribovske čevlje in si naloži nahrbtnik, kar leze ino gre. V

gore so njega dni zahajali večidel tisti, ki za drugačen turizem niso imeli denarja, zdaj so na izhodiščih za planinske pohode tudi avtomobili najvišjega kakovostnega razreda. Med obema svetovnjima vojnama je bil posebne časopisne pozornosti deležen občinski uradnik ali podgorski župnik, ki se je odločil za pot na goro, zdaj ni nič nenavadnega, da hodijo in plezajo po alpskem skalovju predsednik države, nadškof in škofje ter strankarski prvaki, da o najvišjih predstavnikih iz sfere gospodarstva ali zdravstva niti ne govorimo.

Če so vsi ti vplivni ljudje pravi planinci, bi moral biti vpliv planincev na družbena odločanja vendarle znatnejši, kot ga je čutiti zdaj. Ali pa se morda motimo: planinstvo je čisto zasebna zadeva vsakega človeka posebej, kot sta vera ali politično prepričanje, ki se konča, brž ko z ramen snamemo nahrbtnik in si zavežemo kravato. Takrat naj bi po tej logiki tudi razmišljali drugače kot oblečeni v pohodne hlače: niti varstvo okolja ni več čisto enaka kategorija, kot je bila pred nekaj urami v gorah, tudi drugi planinski motivi so dobili drugačen pomen.

Če že ne veljajo več stara pravila igre, naj bi se navadili novih. Ko je lobiranje čisto običajen način pridobivanja somišljenikov in podpornikov, bi morali ljudje iz vodstva Planinske zveze Sloveniji ubrati ista pota: odpraviti se k vplivnemu včerajšnjemu tovarišu na planinski poti ali prijatelju v navezi in ga pridobiti za konkretno planinsko stvar. Od vplivnega planinca bo potem odvisno, kako resno jemlje planinstvo: ali je to v resnici njegova ljubezen ali pa le klin na lestvi njegovega povzpetištva.

Marjan Raztresen

Pričakujejo vrsto strogih predpisov in ukrepov. Hojo brez žoln naj bi že kmalu prepovedali, število varovancev, ki jih bo smel voditi en vodnik, bo omejeno na osem.

Predstavnik Inštituta za raziskave snega in plazov (EISLF) iz Davosa in specialist Norveškega geotehniškega inštituta NGI sta podala dolgoročni pregled mrtvih v plazovih v Švici in na Norveškem:

V zadnjih 62 letih je v Švici v plazovih umrlo 1548 ljudi, v snežnih plazovih in plazovih snežne brozge na Norveškem pa v obdobju 1678–1997 najmanj 1510 ljudi.

Žrtve oziroma nesreče v plazovih je nemogoče zajeti v celoti; sodijo, da za približno 66 odstotkov nesreč, ki se iztečejo brez tuje pomoči, smrti, hujših poškodb in materialne škode, ni podatkov.

NESREČE V SLOVENIJI

Prvo sneženje v Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah ter v Karavankah je bilo – podobno kot v zimi 1996/1997 – v drugi polovici decembra 1997. Nastala je zadosti debela snežna odeja, da so alpinisti in turni smučarji lahko pričeli z zimskimi dejavnostmi. Sneg je bil v glavnem moker.

1. *Alpinist v snežnem plazu na Storžiču 26. 12. 1997*

Prvi znan plaz, ki bi bil lahko usoden za alpinista **J. P.**, načelnika AO Tržič, in njegovega soplezalca **D. J.**, pripravnika istega AO, se je utrgal 26. decembra 1997 kmalu po 11. uri dopoldne v vrhnjega roba »Petega žrela« v severozahodni steni Storžiča v Kamniških in Savinjskih Alpah.

Naveza je ob 7.30 vstopila v Kramarjevo smer ter po kratkem počitku pri bivaku v ne preveč ugodnem vremenu – po sončnem in toplim božiču je bilo vreme bolj čemerno in pod Storžičem je rahlo pršelo –, vendar v snegu, ki je omogočal dobro hojo z derezami, okoli enajste ure dosegla vrh Storžiča (2.132 m). Od tam se je J. P. z radijsko postajo javil ženi, nakar sta nenavazana pričela sestopati. Izbrala sta peto žrelo, vodil je J. P. Ko se je znašel na vesini na robu žrela, se je pod njim s pokom splazila kloža – napihani, vlažni in sprijeti sneg v približno 40 centimetrov debeli napoki. Kljub temu, da je J. P. hotel takoj zavirati z oklom cepina, ga je plazovina spodnesla in pokrila, kar je onemogočilo zaustavljanje. Drsel in kotalil se je v oblaku snega, plaz ga je nosil okrog 1200 metrov daleč. Padal je prek skokov in občasno zadeval v skalno steno ovinkastega žleba, pri čemer je skoraj povsem razbil čelado in se med padanjem huje telesno poškodoval. Ustavil se je na zasneženem melišču blizu vstopa v »Bivakovo grapo« 600 do 750 metrov pod vrhom Storžiča. Kljub hudim poškodbam – izpahneni rami, razbitem komolcu, nekaj zlomljenim rebrom in poškodovanim kolonom – mu je uspelo, da se je izvlekel iz plazovine in poklical na pomoč s svojo radijsko postajo, ki je na srečo ni izgubil in je vrh vsega ostala celo nepoškodovana.

Kmalu je bil pri njem tovariš, ki ga plaz ni zajel in je brez težav sestopil po zglaženem žlebu. Pomagal mu je, dokler niso prispeli reševalci in ga imobilizirali, nakar ga je zdravnik GRS, že rahlo podhlajenega, v helikopterju pospremil do bolnišnice.

Alpinista sta imela vso potrebno zimsko opremo, tudi lavinske žolne.

2. *Smrt turnega smučarja pod Stenarjem 31. 12. 1997*

Naslednja nesreča se je odigrala zadnji dan leta v zasneženi grapi pod Stenarjem (2501 m) v Julijskih Alpah. Tokrat so bile posledice veliko hujše.

Turna smučarja **M. K.** in **A. J.**, v gorah manj izkušena, brez lavinskih žoln in lopat, sta se dan pred nesrečo iz Vrat odpravila v Bivak IV, kamor sta prišla proti večeru. Naslednjega dne, 31. decembra 1997, sta okoli desetih na smučeh oddrsela proti dolini. Sneg je bil omešan. V gozdu je M. K. zavil rahlo desno v ozko, plitvo grapo. Na robu je s smučmi prerezal snežno odejo in sprožil plaz vlažnega sprijetega snega. Ta ga je nosil kakih 150 metrov daleč in ga odložil približno 50 metrov nižje, kjer je, praktično povsem zasut, z glavo, trupom in gornjim delom nog obtičal v plazovini. Sopotnica A. J. ga je nemudoma pričela iskati in ga je našla, ko je opazila iz plazovine štrleče čevlje.

Po enournem odkopavanju se je z golimi rokami prebila do pasu zasutega. Ker ni bilo opaziti znakov življenja in so ji roke povsem obnemogle, se je odpravila po pomoč v dolino.

Reševalci PGRS Mojstrana so ponesrečenca pozno popoldne istega dne izkopali iz plazu, zdravnik GRS je ugotovil smrt zaradi zadušitve.

3. *Turna smučarja v plazu pod Kredarico 6. 3. 1998*

Tretja nezgoda v plazu, ki je podrobno opisana v PV 1998/5, stran 198–200, se je pripetila šestega marca 1998.

Vodnik lavinskega psa **M. N.** z ženo **I. N.** in lavinskim psom se je v zgodnjih popoldanskih urah odpravil iz Krme proti Kredarici.

Prejšnjega dne je območje okrog Kredarice prešla snežna nevihta. Padlo je približno 15 centimetrov zratega snega in babjega pšena. Orkanski veter ga je v zavetjih odlagal v zamete, debele do pol metra, in z nezmanjšano močjo vlekel še ves naslednji dan. V dolini ga sicer ni bilo čutiti, z višino pa je postajal vse bolj nadležen; pod Kredarico, vrh Kalvarije, sloveče po plazovih, so sunki na poledeneli poletni poti že tako zelo motili napredovanje obeh smučarjev, da sta se umaknila njegovi moči. Odločila sta se za vzpon po bližnjem plitvem žlebu, po katerem so se maloprej vračali s Kredarice trije madžarski planinci.

Komaj sta zagazila v strmino, že se je malo nad njima po šesti uri zvečer utrgala kloža, ju spodnesla in odnesla navzdol. Zasul ju je plaz, ki je psu na srečo prizanesel in se je hitro ustavil, nakar se je s pomočjo psa iz snežnega objema izmotal najprej M. N., ki je, spet s pomočjo psa, našel in pomagal na prosto še ženi. Ob večernem orglanju vetra sta se premražena, pretreseana in nemalo prestrašena z radijsko postajo povezala s

posadko na bližnji Kredarici, odkoder jima je prišel na pomoč J. G., opazovalec HMZ, in ju med nenehnim divjanjem vetra pospremil na varno, v toplo zavetje. M. N. in I. N. sta bila popraskana in potolčena, vendar hujšega ni bilo. Naslednjega dne sta se brez tuje pomoči srečno vrnila v dolino.

ŠE NEKAJ PODATKOV O VARSTVU

V KRP-IKAR aktivno delujeta skupini za lavinske pse in preventivo, katerih člani se bodo ponovno sestali aprila letos.

Medtem ko prva izpopolnjuje postopke iskanja zasutih s psi, se druga ukvarja z množico pripomočkov in postopkov za ozaveščanje ljudi, da ne bi končali v plazu. Nikakor ne bi škodovalo, če bi imela v njej svojega zastopnika tudi naša GRS.

Roland Meister, tajnik IKAR in specialist EISLF, meni, da bi v Evropi morali ustanoviti *Skupnost služb za sneg in plazove (SSSP)*. Te službe opravljajo z opozarjanjem na plazove in s poročili o stanju snežne odeje temeljno preventivno delo, skupnost pa bi s povezavo z IKAR skrbela za uskladitev, kar bi zanesljivo pripomoglo k učinkovitejšemu varstvu.

Posamezne GRS in združenja po svetu že imajo ali pripravljajo obilico poučnih materialov: priročnikov, videokaset, filmov, zbirk diapozitivov in vsakovrstne druge opreme, nad čemer pa, žal, ni enotnega pregleda. V Švici je vojska izdala priročnik in izdelala zelo dober film o snegu in plazovih, EISLF redno objavlja pisna navodila (Merkblatt) o nevarnosti plazov v nemškem, francoskem, angleškem in italijanskem jeziku. Prizadevajo si za uvedbo in uporabo kovčka s poučno vsebino, v katerem bodo filmi, videokasete, folije in diapozi-

tivi za ozaveščanje širokih slojev (Medienkoffer). Skupina, v kateri so smučarji, gorski in smučarski vodniki, ureja probleme z deskarji. V Franciji je v delu 20-minutni film »Ski de montagne sécurité«, v katerem bodo vse faze izvedbe zimske ture od priprav do opazovanja snežne odeje, ukrepov ob nesreči in tovariške pomoči. Pripravljajo nov priročnik »Neige et avalanches«. Švedska policijska reševalna služba ima videofilm dolžine 26 minut za smučarje in deskarje. Tudi tam pripravljajo priročnik o snegu in plazovih. Sredstva prispevajo vlada in sponzorji – različne institucije in podjetja. Club Alpino Italiano najavlja novo serijo diapozitivov z razlagami. Povezujejo se v internet, kjer bodo na ogled tudi materiali Fondacije Vanni Eigemann. Canadian Avalanche Association premore 1500 inštruktorjev in 150 šol za turne smučarje. Sodelujejo z reševalci, imajo tudi svojo stran na internetu. V delu je projekt o taktiki varstva pred plazovi, skrbijo tudi za teoretična pojasnila in navodila. Videokaset o snegu in plazovih so prodali prek 1000 in gredo še vedno dobro v promet. Podatki o dejavnosti Komisije za reševanje iz plazov IKAR bodo z objavami drugih komisij na ogled na internetu, kjer bo v doglednem času izšel tudi slovar o snegu in plazovih, ki mu za osnovo služi naša verzija. Pregled je s podatki o natisu plakata in zloženke, o republiškem in lokalnih dnevih varstva pred snežnimi plazovi (DVSP) in delu s pripravo diapozitivov dopolnilo poročilo naše GRS. Tudi pri nas se obeta izdaja slovarja o snegu in plazovih na internetu.

Letošnjo zimo bodo preizkusili najboljše sodobne lavinske žolne. Preizkus poteka pod vodstvom EISLF ob sodelovanju nekaterih članic IKAR. Najnovejše digitalne žolne vodijo iskalca zanesljivo in hitro k pogrešancu. Njihovo kakovost predpisuje ETS – standard 300718.

Mladinski alpinistični kamp UIAA

Komisija za odprave pri UIAA, Mednarodni zvezi planinskih organizacij, bo tudi letos nadaljevala svoje delo pri organizaciji mednarodnih kampov za mlade in perspektivne alpiniste, ki ga je začela leta 1990 s kampom na območju Nun Kun v Indiji ter nadaljevala leta 1993 na območju Hushe v Pakistanu in Chola San na Kitajskem lansko leto. Letošnjega septembra namerava komisija tak kamp pripraviti na območju Nialthija v severnem Pakistanu. Organizacija bo v rokah Francoske zveze za planinstvo in alpinizem (FME), kamp pa bo namenjen vežbanju mladih plezalcev med 18. in 25. letom starosti, in sicer tako alpinistom kot vodjem manjših odprav, posebej pa organizatorji vabijo mlade alpiniste.

Kamp bodo vodili vodniki Mednarodne zveze gorskih vodnikov UIAGM, v njem pa naj bi bilo do 20

udeležencev različnih narodnosti. Kandidati morajo imeti izkušnje v hoji in plezanju v snegu in ledu, v skali in v kombiniranem terenu v skladu s standardi UIAA. Območje Nialthija severozahodno od Gilgita, ki so ga organizatorji pregledali lansko jesen, ponuja med drugim vrsto možnosti za prve pristopa na vrhove, visoke med 5000 in 6000 metrov.

Kamp bo trajal 30 dni, računajoč od Islamabada do Islamabada, stroški za vsakega udeleženca pa bodo 1500 ameriških dolarjev.

Kot so sporočili iz Komisije za odprave UIAA, je mogoče dobiti vse podrobne informacije na naslovih: Joss Lynam, 7 Sorbonne, Ardilea Estate, Dublin 14, Ireland, fax +353 1 283 1993, ali Jean-Claude Marmier, FME, 237 Montee de la Croix, des Mousoux, Chamonix 74400, France, fax +33 450 559 554. Zadnji datum za prijavo je 31. marec 1999, izbrani kandidati bodo obveščeni aprila.

PESEM, REŠENA PRED POZABO

Tej zgodbi je treba zaradi pomembnosti vsekakor napisati uvod.

Konec lanskega oktobra sva se srečala z **dr. Tonetom Strojnom**, ki mi je dejal, da bo naslednji mesec minilo sto let od rojstva **dr. Klementa Juga**, alpinista in psihologa marsikatero slovenske gorniške duše, in da je doma našel pesem neke njegove sodobnice, napol Hrvatice in napol Madžarke, ki je bila po svojih popisovanjih in pričevanjih velika ljubiteljica slovenskih gora, po naključju pa je bila v Vratih prav takrat, ko so 15. avgusta 1924 iz Stene prinesli Jugovo truplo. To jo je tako ganilo, da je, že sicer pesnica in mehka duša, o tem napisala pesem in jo mnogo pozneje poslala tedanjemu načelniku kulturno literarne komisije pri PZS dr. Strojnu. Takrat kdove zakaj ni mogla in smela biti objavljena, ni pa izgubljena.

Dogovorila sva se, da mi pesem skupaj s spremnim člankom pošlje, sam pa bom poskusil najti slovenskega pesnika, ki bi bil pripravljen pesem o dr. Jugu (in njegovem plezalskem tovarišu **Vladimirju Topolovcu**, kot sem zvedel pozneje) prelititi v slovenščino. Nobene-ga dvoma ni, da bi to pesem znal prepesniti marsikdo, vendar sem želel za to nagovoriti pesnika, ki je po duši tudi gornik.

ln sem našel – pesnico. **Neža Maurer**, navdušena planinka, je želela pesem najprej prebrati, da bi se potem odločila; ko jo je, je takoj pristala: ne na dobesedni prevod, ampak na prepesnitev.

Tako lahko zdaj prvič to pesem preberemo v izvirniku in v slovenski prepesnitvi.

Dr. Gizela Tarczay je o tem žalostnem srečanju z mrtvim dr. Klementom Jugom, kot sem videl, napisala spominski članek, ki je bil objavljen v oktobrsko-novembrski številki Planinskega vestnika letnika 1924. Objavljen je v hrvaškem izvirniku pod naslovom »V spomin doktorja Juga« in pod podnaslovom »Odlomek iz mojega poročila o izletu podružnice Sljeme na Triglav 15.–17. VIII. 1924«. Takole piše dr. Gizela Tarczay:

»...Triglav! V tem imenu je za nas nekaj čarobnega. Srce nam živahneje utripa, kadar kdo omeni naš ponosni Triglav, prestolovanje Zlatorogovo. Kdor je kdaj videl njegove zasnežene vrhove, tisti je moral v svoji duši občutiti privlačno Triglavovo moč. Triglav nas kliče, Triglav nas omamlja! Tudi mi smo gledali visoke stene Triglava, tudi nas je privlačil Triglav, ta magnet, ki se mu ni mogoče upirati. In smo se napatili v daljnje carstvo boga Zlatoroga, s srcem, polnim pričakovanja, z dušo, polno hrepenjenja, mističnega hrepenjenja po neznanih, velikih dogodkih, po čudežih, ki se v resnici dogajajo v duši vsakogar, kdor se povzpne na vrh.

Že na vlaku smo zvedeli žalostno novico, da se je neki planinec, neki Slovenec, ponesrečil na Triglavu. To je bil neki doktor Jug, mlad človek, star 26 let, ki se je nekaj dni prej lotil vzpona po severni steni Triglava,

Pod Jugovim stebrom so reševalci našli mrtvega Juga.

Foto: Arhiv TK Skala

nesreča pa je hotela, da je padel v prepad. Ne morem vam povedati, kako je ta novica vplivala na nas. Bilo je prekrasno sončno jutro, mi pa smo vendarle z nenavadnim strahom gledali predse – kot da bi mrz legel na našo dušo. Na vsaki postaji, v vsaki gostilni, na vsakem koraku so govorili samo o pokojnem Jugu. Pri-povedovali so nam, da so ga Skalaši šli iskat. Niso ga še našli...

Ko smo prišli do Aljaževega doma, se je razširila vest, da so ga že našli. Že so ga potegnili iz prepada; še danes da ga bodo prinesli sem... Mi pa smo poslušali te strašne zgodbe, tiho, kakor otroci poslušajo pripovedi svoje babice o velikanih in hudobnih škrtatih. Mi, ki smo sicer tako veseli in do neobrzdani radostni ljudje, smo postali nekako molčeči. Naša usta so pozabila na šale, naša grla so pozabila na pesmi. Neka nevidna prikazen se je s svojim mrzlim prstom dotaknila naših src – in utihnilo smo. Enako kot romarji občutijo bližino Boga, tako smo tudi mi začutili bližino Smrti – in smo bili tiho.

Tiho stopa naša majhna četa; tukaj je veličastna severna stena Triglava! Odločili smo se za pot čez Prag in smo se začeli počasi vzpenjati po tisti vijugavi stezi. Ko pa smo se ustavili in pogledali navzdol na dolino, ki smo jo bili pred kratkim zapustili, smo opazili nenavadno povorko: to je bil mrtvaški sprevod doktorja Juga.

Obstali smo za nekaj sekund in nepremično čakali, dokler ni bila povorka mimo. To je bil mrtvaški spreved brez duhovnika, brez mrliškega voza, brez krste: mrtvo telo je bilo zavito v vrečo, lovci so ga nesli, nekaj planincev je šlo pred njimi, nekaj za njimi. In stopali so tiho, nosili so ga previdno proti Aljaževemu domu.

Naša srca so se krčevito stisnila. Tišina je bila, in v tej grobni tišini sem zaslišala žalno koračnico, ki se je razlegala po zraku, in slišala sem tako veličastne psalme, da se je njihov odmev razlil po gorah in po dolinah. Oj, ljudje smrti, vi drobni črvi, ki se plazite po zemlji – ne bojte se smrti! Vaše življenje je kratko kot tren očesa, in vaše težnje so ničeve – nekaj pa je večno: to je Narava, velika, večna, nepojmljiva, božanska Narava, ki se ji vsi klanjamo, ki jo vsi občudujemo in smo po njeni volji

pred njenim žrtvenikom vsi pripravljeni žrtvovati to pest prahu, ki se imenuje naše telo.

Tovariši, vstanite! Slava doktorju Jugu!

Naš vzklík ne bo prodril do njegovih ušes, ta ne slišijo več, prodril pa bo do ušes tistih, ki so ostali, ki s pesmijo na ustih še hodijo po gorah, njihova pesem pa bo ta čas molitev.

Razumeli bodo vsi, občutili bodo vsi v globini svoje duše, da smo samo igračke v rokah skrivnostne usode in se ne bodo bali Smrti!«

Za tem globoko doživetim besedilom je potem – enako v hrvaščini kot to besedilo – v Planinskem vestniku letnika 1924 objavljen prvi del pesmi »Junakom Triglava«, napisan, kot je posebej natisnjeno, 20. avgusta 1924.

Junakom Triglava

GIZELA TARCZAY

V spomin dr. Juga in Vladimírja Topolovca
20. VIII. 1924

*Poznate tiste globoke ponikve
pod Severno steno Triglava?
Naš mili tovariš tam na snegu leži –
raztreščena je ponosna glava.*

*Raztreščena glava, odtrgana roka,
krvavo, razbito telo –
strmoglavil je naš prijatelj v brezno:
ubilo ga je belo dno.*

*Kar je bilo pred hipom še žarka misel –
je zdaj združgan mozeg, ki črve čaka;
kar je bilo pred hipom plameneča strast,
je zdaj – krvava mlaka.*

*Odšel je prijatelj in ni dosegel
vrha stebra, Triglava – upanja rt;
odšel je prijatelj z višine v brezno,
iz življenja mladega – v smrt.*

*Drug za drugim, pa tretji, četrti –
vsi hlepijo brez diha ... Kam?
Smrti naproti?
Vidim krvavo truplo med prti –
in ta podoba me spremlja povsod –
v spanju, podnevi mi je napoti...*

*V spanju, v budnosti on se pojavlja –
in meni se zdi, kot da me vabi,
ko da prav mene za sabo kliče,
vse glasneje kliče in mami...
Kot da sem v belem prepadu doma.*

*Oh, samo še malo,
pa bom morda res odšla tja...*

Prevedla Neža Maurer

Junacima Triglava

GIZELA TARCZAY

U spomen doktora Juga i Vladimira Topolovca
20. VIII. 1924

*Znate li onaj duboki ponor
pod sjevernom stijenom Triglava?
Mili nam drug tam leži na snijegu,
u njegov razmrskana glava.*

*Razmrskana glava, otrgnuta ruka,
i krvavo, razbito tijelo –
srušio se je naš drug u bezdan,
ubi ga crno to ždrijelo.*

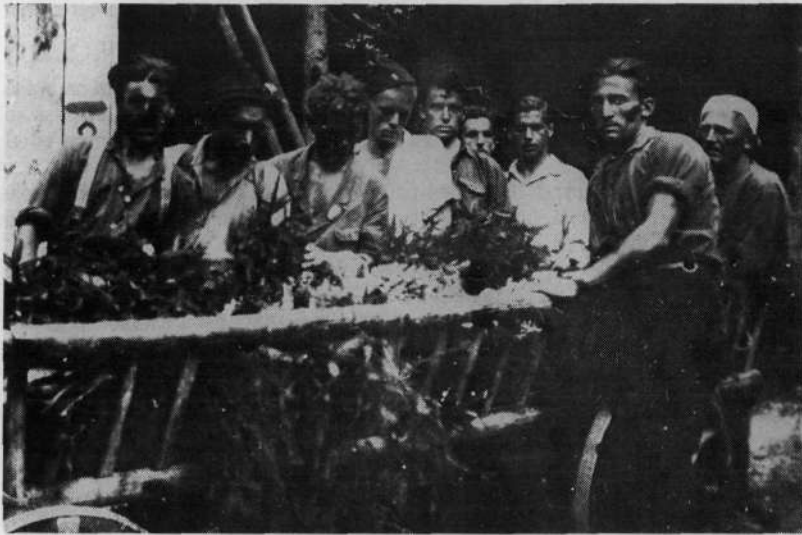
*Što bješe netom još blistava misao,
trunak je mozga i jedu ga crvi –
što bješe netom još plamena strast,
sada je kapljica krvi.*

*Ode naš drug i nije dostigo
Triglav, taj njegovih nada rt,
ode naš drug, sa vrha u ponor,
iz života vedrog u smrt.*

*Jedan za drugim, drugi, pa treći...
Svi hrle bez daha, a kuda?
Smrti u susret?
Vidjeh ja krvavo truplo u vreći
i taj me prizor proganja svuda
u snu i na javi...*

*U snu i na javi, on se pojavljuje,
i meni se čini, kao da me zove,
kao da upravo mene dozivlje,
sve življe i življe...
u onu duboku provaliju tamo!*

*Oj, časak samo,
i ja ću doći možda onamo...*

Ponesrečeni dr. Jug na vozu v Vratih, od leve na desno reševalci Matevž Frelih, Janez Hlebanja-Luks, Joža Čop, Miha Potočnik, Radko Poženel, neznan (glava), Karel Čop, Milan Gostiša in Miha Čop.

Tako je zdaj pesem dr. Gizele Tarczay skoraj trideset let po svojem nastanku prvič objavljena v celoti v izvorniku in hkrati v slovenskem prevodu, na začetku leta, ko se bomo sredi avgusta nemara spomnili 75-letnice smrti velikega slovenskega gornika dr. Klementa Juga.

Marjan Raztresen

DR. KLEMENT JUG V HRVAŠKI GORNIŠKI KNJIŽEVNOSTI

Smrtonosni padec dr. Klementa Juga, doktorja filozofije, in isto poletje 1924 tudi jurista Vladimirja Topolovca v Severni triglavski steni je takratno gorniško javnost zavil v črno. Planinski vestnik je tej izgubi v vrstah idealnih mladeničev posvetil celo jesensko številko.

Posebej smrt dr. Klementa Juga je še desetletja odmevala med alpinisti, se spreminjala v legendo, v ideologijo in dramo (**Drago Jančar**), roman (**Tone Svetina**) in esejistiko (**Vladimir Bartol**, **Zorko Jelinčič**), zašla celo na področje psihiatrije (**dr. Lev Milčinski**) in še kam.

Dr. Klementa Juga je z redkimi izjemami tistih, ki alpinizma niso razumeli, zgodovina ocenila pozitivno. Prvzaprav se lik dr. Klementa Juga skozi vsa desetletja ni v ničemer spremenil. Pri tej tragičnosti je vso zgodbo o dr. Klementu Jugu zavil v gorsko romantiko, ki ji jasni Jugovi nazori in citati dajejo določljivo mesto tudi v širši slovenski nacionalni kulturi. Vendar je fenomen dr. Klementa Juga prestopil meje majhne slovenske dežele.

Ena od tistih, ki so spremljali Jugovo življenje in delo v alpinizmu, je bila kot njegov sodobnik v času tudi dr. Gizela Tarczay. Bila je članica HPD »Sljeme« iz Zagreba, ki je imelo podobne ciljne namene kot v Sloveniji TK Skala. Zato je lahko razumeti, da so se

da vidijo prekrasne Julijske Alpe, Karavanke, Kamniške planine itd. Čeprav Madžarka po rodu je dr. Gizela Tarczay na zagrebškem vseučilišču poučevala nemščino in nemško literaturo.

Dr. Gizela Tarczay se je v spomin na dr. Klementa Juga oglasila že v številki Planinskega vestnika leta 1924, str. 247, posvečeni smrti dr. Klementa Juga. Sama je bila poznavalka Triglava, saj ga je obiskala po stezi čez Prag, po Tominškovi in Bambergovi poti. Kot piše v pesmi, je bila očitno tudi očevidec zadnje Jugove poti izpod Triglavске stene na pokopališče v Dovjem, kar jo je osebno globoko pretreslo.

Bilo je 9. septembra 1976, ko sem podpisani kot takratni načelnik kulturno literarne komisije PZS v svojo mapo za pošto na Planinski zvezi Slovenije prejel debelo kuverto formata A-4 z naslovom Planinska zvezda Slovenije. V oči mi je posebej padel naslov Planinska zvezda, kar je lahko razumeti ali kot zvezda Danica, ali simbol takratne politike časa, ali pa lapsus. Neznana roka – filatelista najbrž – je na kuverti izrezala znamke. Spremno pismo dr. Gizele Tarczay je bilo datirano z dne 16. avgusta 1976, naslovljeno pa je bilo z Mili mi drugovi, kar je izražalo neko čustveno razmerje do nekdanjih časov izpred petdesetih let. Po sklepu takratnega uredniškega odbora Planinskega vestnika pesem takrat ni bila objavljena.

Po lastni izjavi je bila dr. Gizela Tarczay sodelavka Planinskega vestnika v času urednikovanja **dr. Josipa Tominška**, ki naj bi jo osebno dobro poznal.

Prebrskal sem letnike Planinskega vestnika, med obema vojnoma, vendar o dr. Gizeli Tarczay nisem našel kaj biografsko oprijemljivega. Urednik Hrvatskega planinarja **prof. dr. Željko Poljak** mi je pisno sporočil, da je od pesmi dr. Gizele Tarczay v Naših planinah 1977, št. 3–4, objavil le dve, in sicer Čas šotnje (Na Alanu, Velebit, 1926. godine) in Triglav (Po Bambergovom putu, 16. VIII. 1926), objavil pa je tudi enako pismo, kot

sem ga prejel sam leta 1976. Pesem Junacima Triglava (U spomen doktora Juga i Vladimira Topolovca, 20. VIII. 1924) ni bila objavljena še nikjer, razen delno v Planinskem vestniku leta 1924, stran 249. Je pa objavljena v originalnem tekstu v hrvaškem jeziku, zato sodi v hrvaško gorniško književnost.

Ne glede na to moram stari gospe v čas zapisati, da je »za vaš arhiv« poslala nekaj stihov, ki jih je napisala v hrvaščini. Z nostalgijo je pripisala, da je zdaj že stara, vendar se še zmeraj rada spominja prekrasnih sloven-

skih planin. Ob pregledu svojih starih spisov je našla te stihe, ki jih je priložila v upanju, da bodo koga zanimali.

Pesmi Narcise na Golici in Na Stolu naj bi bili že objavljeni v njeni knjižici »U gorskoj tišini«, Zagreba 1926, medtem ko Triglav (po Bambergovi smeri) in Junacima Triglava nista bili še nikoli objavljeni. Zlasti slednja ima namen posebej predstaviti dr. Klementa Juga tudi neslovenski javnosti, kar je enako pristno in doživljajsko tako danes kot je bilo leta 1924.

Dr. Tone Strojín

UPRAVNI ODBOR PZS JE OCENIL LANSKO NE PRAV DOBRO POLETNO PLANINSKO SEZONO

PLANINSKE KOČE KOMAJDA ŽIVIJO

Na eni od lanskoletnih zadnjih sej upravnega odbora Planinske zveze Slovenije so ocenjevali poletno planinsko sezono, ki po mnenju večine planinskih poznavalcev (pa ne samo članov UO PZS) glede obiska ni bila posebno dobra. Po burni razpravi so člani UO sprejeli naslednja stališča, zaključke in sklepe:

Planinska društva in PZS si od svoje ustanovitve naprej prizadevajo omogočiti vsem obiskovalcem gora ne glede na to, ali so člani planinske organizacije ali ne, varno gibanje po gorah.

Po grobih podatkih je poleti leta 1998 slovenske gore obiskalo manj ljudi kot poletje pred tem. Če za obisk gorskih vrhov ta ocena temelji na ocenah lokalnih planinskih društev, pa so bolj realne številke, ki prikazujejo obisk in nočitve v planinskih kočah. Po prvih podatkih so planinska društva v planinskih kočah iztržila za 10 do 40 odstotkov manj kot leto dni prej, manj izpada obiska pa je bilo v kočah v sredogorju in več v visokogorju. Koliko bo ostanka, ki ga bomo lahko porabili za tekoče vzdrževanje koč, bodo pokazali računski izkazi ob koncu leta. Manjši obisk koč je posledica obiskov drugih turističnih ciljev in spremenjenih navad obiskovalcev gora, ki vedno več izletov opravijo v enem dnevu.

Planinska zveza Slovenije se zavzema za to, da bi mreža krajev, o katerih Hidrometeorološki zavod (HMZ) tekoče objavlja podatke o vremenu, gosteje pokrila tudi gorske predele Julijskih Alp, Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. PZS bo skušala skupaj s HMZ Republike Slovenije najti rešitev, da bi vsaj v poletnih mesecih bili dostopni podatki o vremenu v izbranih gorskih krajih.

Vedno bolj se utrjuje spoznanje, da se planinske kočje polnijo z ustrežno dejavnostjo planinskih društev v dolini. Pri tem jim osebje v kočah z domačim vzdušjem in strokovnostjo lahko izdatno pomaga. PZS naj s tečajji še naprej dviguje kakovostno raven oskrbnikov. Nadaljevati je treba z načrtovanjem programa, ki bi ga morali opraviti oskrbniki za dodelitev ustrezne licence.

UO PZS ocenjuje, da spremenjene razmere v kočah omogočajo, da velik del od 40 planinskih taborov, ki jih planinska društva organizirajo v poletnih mesecih, lah-

ko prenesemo v planinske kočje. Mladinska komisija naj pripravi minimalne standarde, ki jih morajo izpolnjevati kočje, planinska društva naj pripravijo komercialno ustrezne ponudbe za sprejem taborov in planinskih šol. Do pomladi leta 1999 naj PZS pripravi okroglo mizo o trženju planinskih koč.

Čeprav UO PZS ugotavlja, da je bilo v sezoni leta 1998 manj nesreč kot leto dni prej, pa ni razloga za zadovoljstvo. Večina nesreč se zgodi na neorganiziranih izletih oziroma samohodcem. Zato ponovno poudarjamo, da naj se obiskovalci gora lotevajo izletov v skladu s fizično in psihično pripravljenostjo. Vabimo tudi vse obiskovalce gora, da se udeležujejo organiziranih izletov planinskih društev pod vodstvom prostovoljnih ali gorskih vodnikov.

Še poročil Gorske reševalne službe Slovenije (GRS) se vidi, da je vedno več poškodb glave. Zato obiskovalcem gora svetujemo, da na zahtevnih in zelo zahtevnih poteh uporabljajo čelado, rokavice in samovarovalni komplet.

Število organiziranih planinskih šol v planinskih društvih ni v skladu z eno od temeljnih nalog planinskih organizacij, to je vzgoja članov za varno gibanje v gorah. Pozivamo vsa planinska društva, zlasti tista, ki že nekaj časa niso organizirala te osnovne vzgojnoizobraževalne oblike, da to pomanjkljivost nemudoma opravijo.

UO PZS na podlagi razprave ugotavlja, da z lastninjenjem prihaja tudi do preprečevanja prehodov poti, zato je tudi v prihodnje potrebno temu problemu posvetiti vso pozornost.

UO PZS izreka pohvalo Komisiji za pota za vzorno vzdrževanje planinskih poti, ki jim narava ne prizanaša.

V ljubljanskem Cankarjevem domu je bil od 14. do 22. januarja letos Alpinistični maraton, prireditve, na kateri so organizatorji poskušali iz več zornih kotov osvetliti alpinizem, himalajzem in športno plezanje. V tem maratonu je bila predvsem vrsta vsakršnih predavanj in okroglih miz, premierno pa so ob tej priložnosti predstavili tudi najnovejši celovečerni dokumentarni film Matjaža Fistravca Tretji zemeljski pol. O prireditvi bomo podrobneje poročali v naslednjih številkah Planinskega vestnika.

VODNIŠKE IZKUŠNJE IN PREIZKUŠNJE

MARJAN MUNDA

O vodenju izletov po gorah in o vodništvu je bilo že veliko povedanega in napisanega, a se še vedno najdejo vprašanja, dileme, predlogi in razmišljanja, ki jih porajajo žive izkušnje. Poleg vseh predavanj in podukov na tečajih in seminarjih, ob številnih skriptah, knjižicah in priročnikih se dostikrat srečujemo s problemi, za katere vedno ne najdemo odgovorov v pridobljenem znanju. Prepuščeni smo lastni iznajdljivosti. Medtem ko poklicni gorski vodniki skorajda nimajo opravka s številčnejšo skupino, so planinski vodniki redno pred manjšo ali večjo vrsto vódencev; imajo poseben status prostovoljcev brez plačila ali nagrade za opravljeno delo, so amaterji s približno strokovnim znanjem in izvajalci cele vrste nalog in skrbi, vendar s polno odgovornostjo. Spričo tako izpostavljene osebne dejavnosti se marsikdo čudi, kako se sploh kdo po razumnem premisleku odloči postati planinski vodnik.

ŠTEVILNI KMALU OBUPAJO

Glavni namen organiziranega vódenja izletov z usposobljenimi vodniki je pohod brez nezgode, torej varnost. Čeprav v bilancah nezgod v gorah ni posebej prikazano ali poudarjeno, če se je katera od nesreč pripetila na vódenem izletu, se lahko pohvalimo z domnevo, da bi jih bilo brez vodenja najbrž več. Žal nimamo na voljo podatkov, kolikšen delež med vsemi obiskovalci gorá imajo vódeni planinci, ve pa se, da so vsi ti udeleženci kolikor toliko primerno opremljeni, poučeni o objektivnih nevarnostih in osebnih tveganjih ter tako rekoč v neprestanem vzgajanju za gibanje, bivanje in obnašanje v naravi. Vodniki torej niso le »varnostniki«, temveč tudi vzgojitelji v mnogih pogledih. Mladinski vodniki kot posebna kategorija imajo pri vzgoji še posebno poslanstvo. Sicer pa so učinki gorniške vzgoje v širšem smislu težko merljivi. Poleg varne hoje obsegajo še odnos do narave, ekološko zavest in obnašanje. Gotovo vplivajo pozitivno tudi na medčloveške odnose, kot so družabnost, solidarnost in srčna kultura sploh.

Za vse omenjene smotre (in še za katere druge) se planinski vodniki pripravljajo na bolj ali manj intenzivnih tečajih, predavanjih, praktičnih vajah in obnovitvenih seminarjih. Dolžni so vsako leto voditi najmanj pet izletov, vzdrževati svojo psihofizično kondicijo, o svojem delu dajati poročila, na podlagi katerih jim potrjujejo vodniške izkaznice. Kakorkoli se zdi spóčetka vodniški naslov mikaven in ovenčan z osebnim veseljem do gora, v resnici ni samo to. Ko nekateri kandidati uvidijo, za kaj gre, ne spravijo skupaj niti obveznega pripravnštva. Drugi, ko so po programih društev v določenih terminih na vrsti za vódenje izletov, ne najdejo časa ali niso pripravljeni na dejansko odgovornost in napor, ki ga vodenje zahteva. Obnovitveni seminarji oziroma

zbori vodnikov vsake tri leta so marsikomu odveč. Ko je bila uvedena kategorizacija v zvezi z zahtevnostjo vodenja in težavnostjo gorskih tur, je tudi odpadlo nekaj vodnikov zaradi razočaranja nad novimi pravili in formalistično diskvalifikacijo njihovih izkušenj in dolgoletnih zaslug.

Register pri PZS zdaj obsega 995 imen planinskih in 792 mladinskih vodnikov. Vendar priporočilo, da naj bi vsako planinsko društvo imelo nekaj vodnikov, še ni uresničeno. Toda »pomlajevanje« vodniškega kadra je vendarle dovolj spodbudno.

Zdi se, da je v urejanje KVIZ pri PZS kanila prevelika mera formalnosti, kot se to rado zgodi, če se znajde »rep predaleč od glave«. Med drugim je nasledek mimo tega improvizacija vodenja izletov z bolj ali manj izkušenimi gorniki, ki se zdijo pripravni za izbrano nalogo. Nekatera društva si pomagajo z alpinisti, čeprav se ve, da je njihova usmeritev običajno športna, individualistična, za vodenje povprečnih pohodnikov preokrajšana. Dokler se izleti vijejo po terenih brez objektivnega tveganja varnosti, to ni narobe, po nevarnih poteh pa seveda društvo zavestno nosi odgovornost za udeležence, zlasti, če je vodenje izleta prepustilo za vodenje nedoraslemu vodniku.

PREVELIKE SKUPINE, ČEZMerna ODGOVORNOST

Sposobnost vodnika za vodenje je predvsem odvisna od njegovih osebnih kvalitete, od volje in veselja do takega dela ter od vestnega prevzemanja s tem povezanih dolžnosti in odgovornosti. Sliši se na moč lepo in enostavno, če popolnoma preslišimo skrb in pripravljenost na skrajne primere, ko pridejo v poštev izredne naloge: takrat naj ne bi popustili samo živci, ampak naj bi intenzivno delovali razum, treznost odločanja, izkušnja izbiranja in priprave sredstev ter obvladovanje zaupanih vódencev. Na vrsto pridejo navodila in znanja, ki smo jih morda pri uku jemali kot balast oziroma smo jih že pozabili. Le redkim vodnikom je bilo usojeno, da so se preizkusili v nezgodah, v vremenskih ujmah in podobnem, pripeti pa se lahko vsakemu.

Med sorazmerno rutinske dolžnosti vodnika spada pregled opremljenosti in pripravljenosti vódenih planincev pred turo na zbornem mestu. Naloga postane včasih neprijetna, če mora koga odločno zavrniti, ga izločiti. Na tehtnici se znajdejo odgovornost in prizanesljivost, dolžnost in naklonjenost, pravica in velikodušnost. Toda velja, da je lažja prva kot zadnja zamera.

Zagotavljanje zadostnega števila vodnikov je pogosta težava, kjer posamezniki prevzemajo prevelike skupine in s tem čezmerno odgovornost. V takih primerih vodniku preostane izogibanje težjim smerem in potem je prisiljen kljub razočaranju udeležencev, ki so prišli zaradi napovedane poti in cilja, izbrati primerno pot. Koliko vodnikov je dovolj odločnih za tak zaspek?

V vseh skupinah, posebno pa večjih, se zberejo umejši

in zmernejši pohodniki. V takih primerih je težko držati vrsto sklenjeno. V izogib slabe volje je najbolje vrsto razdvojiti, če sta le na voljo dva vodnika za samostojno vodenje do cilja. Nasvet, da naj najpočasnejši oziroma manj sposobni hodijo spredaj, se ne obnese, saj potem šibki hodci zaradi zadrege pred celotno skupino, ki jim sledi, preveč forsirajo in se izčrpajo. Za vse ni nikoli prav, a vodnik je poklican, da po svojem preudarku poišče umerjeno sredino zadovoljstva.

Posebne pozornosti na skupinskih izletih so vredni otroci. Resda so navadno v spremstvu staršev, a to ne omejuje njihove razigranosti, razposajenosti, lahkomišelnosti, ki v določenem okolju ni varna. Včasih imamo opraviti s starši, ki se ne zavedajo objektivnih nevarnosti in lastne odgovornosti ter to prepuščajo vodniku. Otroci so na ustreznih izletih sicer vedno dobrodošli, saj jih s primernim družabnim in vzgojnim odnosom neprisiljeno uvajamo v hojo, v naravo in obnašanje v skupini. Toda vodnik ob svoji skrbi za celo skupino ne more biti varuh posameznega otroka. V vabilih na težje ture je zato neredko objavljeno, da izlet ni primeren za otroke, kar morajo starši upoštevati.

NESEBIČNO LJUBITELJSTVO

Ob razmahnjem ljubiteljstvu do psov ni čudno, da srečujemo tudi v hribih vedno več teh kosmatih prijateljev, ki so po prepričanju njihovih ljubiteljev

dobrodušnega značaja, nadpovprečne pasje pameti in poslušnosti. Ker je pes bolj prijatelj lastnika kot drugih ljudi, je povprečen odnos do psov odklonilen, srečanje z njimi na ozki gorski stezi je neprijetno, na izpostavljenih mestih lahko nevarno, da ne omenjam proženja kamenja v strminah. Na skupinske izlete pes še posebej ne spada; ni mu namreč mogoče preprečiti navade, da teka zdaj naprej, zdaj nazaj k lastniku, se mota med nogami pohodnikov ter jim povzroča nelagodje če že ne negotovega koraka. V prostore planinskih koč prinašajo psi v ožnozno ozračje še dodatne vonjave, zato noter ne sodijo.

Vodništvo, kakršnega opravljajo planinski in mladinski vodniki, je kronano s prostovoljnostjo, kar mu daje pečat nesebičnega ljubiteljstva. Če bi ga v kakšni obliki obsenčila potreba ali želja po prodajanju, bi bilo v svojem bistvu skaljeno in ne bi več dosegalo in izpolnjevalo namena, za kakršnega je bilo organizirano. Pohodniki na vodenem izletu naj bi upoštevali vodnikovo prostovoljno prevzeto odgovornost in požrtvovalnost, sledili njegovim napotkom, opozorilom in zlasti ukrepom v sili, se uskladili s skupino in se odpovedali svojeglavnosti.

Največja nagrada vsakega vodnika so zadovoljni, veseli obrazi planincev po srečno opravljenem izletu; in če kdo od njih utegne reči vodniku »hvala za lep dan«, mu je bil trud poplačan.

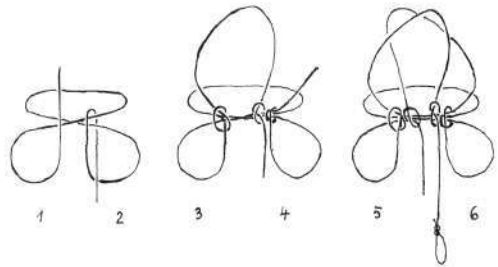
Nov vrvi sedež – drugič

Štirideset let in več je že poteklo, odkar je **ing. Franče Avčin** objavil svoj nov vrvi sedež (Planinski vestnik, 1955, str. 304–305), s čimer je dopolnil dvojni škripčev poteg **ing. Vinka Modca** (Planinski vestnik, 1934, str. 233–236). S tem vrvnim sedežem se je pritisk vrvi pri navezavi prenesel razen na pas tudi na obe stegni, iz česar izhaja princip sodobnih plezalnih pasov – sedežev. Svoj vrvi sedež je Avčin namenil tudi za spuščanje z vponko ob vrvi namesto manj varne osmične zanke okrog stegen, za kar je predvidel štiri metre dolg kos pomožne vrvice.

Danes že vsak, tudi začetnik, uporablja plezalni pas, ki ustreza zahtevam UIAA, kar je prav. Vendar se posebno na vodenih izletih ali pri pomoči drugim v gorah dogaja, da moramo ustrezno navezati sicer neopremljene planince. Za tako improvizacijo so si domači in tuji »strokovnjaki« izmislili vse mogoče navezave na pomožne vrvi, ki pa so navadno preveč komplicirane za uporabo. Verjetno niso poznali enostavne Avčinove rešitve, ki bi danes zvenela nekako tako:

»Enojno vrv položimo najprej okrog hrta (v pasu). Nato oba konca vodimo križno preko trebuha in za stegni naprej, med nogama navzgor čimbolj v koraku (sl. 1), nato pa s koncema...«

Za našo improvizacijo bi nadaljeval: »...preko prekrivanja na trebuhu napravimo dva navadna vozla

(sl. 2, 3), za kar potrebujemo štiri metre vrvi. V prekrivanje vpneemo ustrezno vponko z eno ali dvema popkovinama. Še bolje pa je, da vodimo obe vrvi od opisanih vozlov pod pazduhama bočno na hrbet, ju tam prekrizamo in ju preko nasprotnih ramen vodimo do pasu. Na trebušnem prekrivanju ju privežemo vsako z navadnim vozlom (sl. 4, 5), za kar potrebujemo 6 do 7 metrov vrvi. Če imamo 8 do 9 metrov vrvi, preostala konca uporabimo kot dve popkovini (sl. 6).«

Omenjeni improvizirani sedež moremo uporabljati v sili za varovanje ob vrvi ograji ali za navezo v navezi. Poudarjam, da navedeni sedež ne more nadomestiti pasu po zahtevah UIAA, vendar je precej boljši kot navadna navezava z vrvjo ali kak kompliciran način navezave s pomožno vrvjo.

Tomaz Planina

O KONJU IZ ZAGAČNIKA IN »KONTRABANTU«

ŽARKO ROVŠČEK

Spomladansko jutro, ozračje nabito z vlago, na nebu pa težki oblaki. Prost dan. Bil sem pred izbiro: prepustiti se običajnim opravilom okrog hiše ali morda, vsaj dokler se vreme dokončno ne skisa, skočiti – prosto po duši – za nekaj ur ven. Za kakšno daljšo turo dan ni bil preveč obetaven, zato sem brez veliko razmišljanja sedel na gorsko kolo in se kmalu začel spopadati s klanecem proti Ljubinju in naprej proti Selom nad Podmelcem. Brez postanka in vasi sem nadaljeval pot preko Brda, kjer se ti ob jasnih dnevih odpre tako veličasten pogled na greben Peči s Kneško grapo, da mu ni para. »Danes je bolj dan za razmišljanje kot za razgledovanje,« sem si mislil in se jel spuščati navzdol proti dolini Knežce. Tam na severovzhodni strani Kobilje glave oziroma njene predstraže Jalovnika po nekaj ovinkih gozdarske ceste¹ prispem v nekdanji zaselek Zagačnik, na katerega spominja s koprivami in bezgom preraščena hiša s tablico² Loje 11. Ob njej je prav tako zaraščeno in napol podrto gospodarsko poslopje. Lovci so od tu naprej utrli pot skozi visoko travo, pomešano s koprivami, in ob malo nižje stoječem stogu postavili krmišče za divjad.

PORTRET IVANA ŠORLIJA-KONJA

Že med približevanjem opuščnemu Zagačniku se v domišljiji pred menoj pojavi od gorā izklesana podoba »kontrabantarja« **Ivana Šorlija-Konja**, bradatega gorjanca srednjih let z zašiljenim nosom, ki ga suknič s spetim zgornjim gumbom kar nekako utesnjuje. To je podoba s fotografije, ki mi jo je nekoč izročil krpiljevec **Evgen Božič**. Na hrbtni strani je zapisal nekaj njemu znanih podatkov³ in mi položil na srce, da bi bilo lepo, če bi se vsaj pri planinskem društvu zavzeli za to, da bi mu odkrili spominsko ploščo. Priključem si besede **Zorka Jelinčiča**⁴: »Kdo ga ni poznal, čeprav je bil tako malopomemben, majhen, da je segal odraslemu komaj do pazduhe! Velika grba ga je pačila, dolga razmršena

Ivan Šorli-Konj (1864–1919)

brada pa ga je kazala divjega na pogled... Kdor pa je tega grbastega možička od bliže pogledal, ga je prese-netil dobrodušni pogled in topli, skoro otroški glas... Veliki, neločljivi koš si skoro prej opazil kot njega samega. Z dolgimi koraki gorjana se je pozibal vnaprej, kot da mu zmanjkuje tal pod nogami, ko je prihajal na cesto v dolini pri Črnivcu na Kneži.»

Kratko poročilo Evgena Božiča mi je že pred časom dalo misliti in sklenil sem, da skušam o Konju in njegovi usodni poti čez Peči odkriti kaj novega. Recimo, da je tudi to delček naše zgodovine.

SVINČENA LETA ITALIJSKE ZASEDBE

Po prvi svetovni vojni je po razočaranju zaradi italijanske zasedbe Primorska preživljala težke dneve. Greben Peči, kakor na Tolminskem imenujejo bohinjsko-tolminski del Julijcev, so presekali mejni kamni in bodeče žice. Kraje na južni strani Peči so naselili italijanski obmejni stražniki, karabinjerji in finančarji. Postali so sedež podaljšane roke nove oblasti. Naselja so dobila status območja z omejenim gibanjem. Enaka usoda je doletela tudi vasi in zaselke v cerkljanskih in idrijskih hribih. S tem so se že dotedaj picle naravne

¹ Leta 1978 so jo prav do hiše potegnili gozdarji Soškega gozdnega gospodarstva iz Tolmina (ustni vir: **Marko Pavšič**, Zavod za gozdove RS – Enota Tolmin). Žal tudi ta pomembna preskrbovalna žila ni mogla preprečiti dokončnega propada Zagačnika.

² Po vojni je zaselek, ki so ga imenovali tudi Zajalovnik, spadal pod bižnje Loje.

³ **Šorli Ivan-Konj** (za besedo »konj« se uporablja narečna izgovorjava »kojn« – op. **Ž. R.**), *ustreljen od it. vojske v Knežkih Ravnah v pl. Pradi pod Ovcjo Suho dne 14. 8. 1919 ob 9. uri zvečer. Ukvarjal se je s tihotapstvom, nosil pa je iz Bohinja slovensko literaturo za Zorka Jelinčiča in Alberta Rejca. Bil je zelo zaslužen mož, ker je s tem, da je tihotapil časopise, pomagal obdržati slovensko govornico na tej strani Peči (na južni strani bohinjsko-tolminskih gora – op. **Ž. R.**). Zorko Jelinčič se je po tej vojni zavzemal za to, da bi mu v zahvalo postavili spominsko obeležje na mestu, kjer je bil ubit (Glej tudi **Z. J.**: *Konj iz Zagačnika in drugi gorjani – PV 1959, opomba na strani 402 spodaj – op. Ž. R.*). Ker po prvi svetovni vojni med Italijo in tedanjo kraljevino Jugoslavijo ni bilo diplomatskih zvez, je prenašal tudi pošto... (**E. Božič**).*

⁴ Zorko Jelinčič: *Konj iz Zagačnika in drugi gorjani. PV 1959, str. 400–403.*

dobrine na skromnih in strmih zaplatah zemlje še bolj skrčile. Na obmejnem območju s številnimi potmi preko grebena Julijcev na drugo stran, torej v Jugoslavijo, se je v boju za preživetje med tamkajšnjimi ljudmi začelo razvijati tudi tihotapstvo. Ta alternativni vir preživetja je oživel vselej v težkih, izrednih razmerah. Na Primorskem jih po prvi svetovni vojni ni manjkalo.

Tudi nežnejšemu spolu ni bilo prizanešeno. Socialno tenkočutni **dr. Tuma** je v svoji knjigi Izza velike vojne⁵ kar nekaj strani posvetil tihotapkam. Lepo je opisal zavestno tveganje, v katerega so se podajale ženske s Krasa, da bi svojim številnim družinam doma omogočile bolj dostojno življenje. Država je za to »obrt« poznala stroge, tudi najhujše kazni. Prav tako je pretresljiv tudi Zorko Jelinčič, ko opisuje⁶ svoje srečanje s »kontrabandarcami« s cerkljanskega in idrijskega hribovja v idrijskih zaporih.

»Največ je bila gromotna potreba, ki je gnala brezposelne bajtarske hčere ali žene na to pot. Drzne, močne in utrjene za vsak napor in hojo, brihtne so poznale poti in navade obmejnih stražarjev. Stokrat so srečno tvegale, natovorjene z jugoslovanskim tobakom, časopisi, ali z italijanskim tekstilnim blagom ali kavo, naporno pot v snežnih metežih, v megli in ledenih jesenskih nalivih. Toda vrč, ki gre mnogokrat na vodo, se končno le ubije. A tega so se dobro zavedale. Redka se je za svobodo raje sama žrtvovala vročim italijanskim financarjem, kot pa bi šla v zapor. Večina pa ne.

Skoro vse dni so prepele. Največ otožne ljubavne pesmi. A skoro vsak čas je znova odmevalo po temnem hodniku: 'Adijo pa zdrava ostani, čeravno drug fantič tvoj bo...' Ubrano, otožno... To je bil jok, tih vdan jok, ki polzi nezadržno izpod tesnob mračnih obokov... Vse prestane tegobe, življenjska razočaranja in brezupni, nesreče in lebdenja rahlih upov, kdove kaj vse je valovilo po razvihranih dušah pod visokim pritiskom čustvene stiske, sproščene v skupni, brezimni pesmi.«

Za zidovi ječe sta se torej večkrat srečali dve vrsti »sovražnikov« njim sovražne italijanske države: tihotapci in politični osumljenci. Nič čudnega, da so tako lažje razumeli stiske drug drugega. Gotovo pa je k takim »protidržavnim« dejanjem največ prispevala naduta oblast sama, saj je s svojimi ukrepi ljudi dobesedno potiskala v brezup. Primorci so vsaj v začetku, takoj po italijanski zasedbi, še vedno upali, da novo stanje ni dokončno. V tem upanju so hlastali za vsakršno dostopno novico. Na izbiro so imeli primorski slovenski tisk, ki je bil pod cenzuro, ali italijanski tisk, tuj po kulturnem ozadju in besedotvorju, vsiljen in prežet z lažno propagando zavojevalcev. Slovenski tisk iz Jugoslavije, še najbolj zanesljiv in zaželen poročevalce tedanjih razmer, pa ni smel preko zaprte meje. Bil je redke gost narodnostno zavednih domačij. Do njega je vodila nevarna pot preko obmejnih hribov, nanjo pa so se podali le redki posamezniki.

⁵ **Dr. Henrik Tuma:** Izza velike vojne. Založba Branko, Nova Gorica 1994.

⁶ Isti vir kot op. 4.

ZADNJA TIHOTAPSKA POT

S spremembami po prvi svetovni vojni je tudi Zagačnik postal obmejni zaselek. Poti iz Loj skozi Kneške Ravne čez Suho, vojaška prečnica s Sel nad Podmelcem po pobočju Jalovnika (tik nad Zagačnikom) na planino Lom z nadaljevanjem preko planine Razor in čez Peči ter druge poti preko grebena Julijcev so postale važni prehodi za obmejne tihotapce. Kasneje so jih za zvezo z matično domovino s pridom izkoriščali tudi politični aktivisti, ob večjem valu aretacij pa so jim pomenile smer umika pred zasledovalci. Spričo tako ugodne lege rodnega zaselka se je – po siceršnji zaostritvi socialnih razmer – tihotapskega posla lotil tudi Ivan Šorli-Konj iz Zagačnika. Od te odločitve ga ni odvrnila niti smrtna nevarnost: na človeka so na meji streljali brez poziva, naj se ustavi.

Ni znano, kdaj je svoje običajno tihotapsko blago – tobak, kavo in tekstil – dopolnil še s časopisi in drugo literaturo iz Jugoslavije, tudi ne na čigavo pobudo. Znano je sicer, da sta tisk od njega prevzemala predvsem Albert Rejec in Zorko Jelinčič, znana narodnjaka in kasnejša tigrovca. Delila sta ga naprej različnim zaupnikom. Nekatere knjige, predvsem vadnice slovenskega jezika, je dobival tudi znani župnik **Jože Abram-Trentar**, ki je v letih od 1916 do 1929 služboval pri Sv. Luciji (danes Most na Soči). Z njihovo pomočjo je vaške otročaje v župnišču naskrivaj poučeval slovenščino.⁷

Kakorkoli že, Ivan Šorli-Konj je mahoma postal pomemben člen v preskrbovalni verigi z obeh strani meje. Jelinčič domneva, da ni znal ne brati ne pisati. *»Toda gotovo je italijansko zasedbo čutil tako kot mi vsi in je razumel, s kakšnim olajšanjem je vsakdo zagrabil za časopis kot zadnjo rešilno bilko. Videl sem, s kakšnim globokim zadoščanjem nam je izročil časopis, z onim tihim, dobrohotnim nasmeškom.«⁸* Zavest, da opravlja neko pomembno in hvalevredno delo, mu je pomenila veliko več kot nekaj drobiža, ki ga je dobil zanj. Če mu ga kdo ni mogel dati, ga niti ni zahteval. Pri tem je za svoje zadoščanje tvegalo tako rekoč vse, tudi glavo.

Na povratku z one strani meje ga je nekega večera, otovorjenega s slovenskim tiskom, pod Ovcjo Suho⁹ prestregla svinčenka italijanske obmejne patrolje.

Že naslednji dan se je pretresljiva novica o smrti Ivana Šorlija-Konja¹⁰ razširila med prebivalce Baške grape.

»Močno nas je prizadelo,« pravi Jelinčič. *»Čutili smo, da se je nekaj utrgalo, da bo nekaj manjkalo Baški gra-*

⁷ S tem je nadaljeval svoje narodnostno poslanstvo, ki ga je kot zaupnik Slovenskega planinskega društva začel že kot vikar v Trenti.

⁸ Isti vir kot op. 4.

⁹ Na kartah se danes uporablja ime Ravenska Ovcja Suha, domačini pa uporabljajo naziv Konjski hrbet.

¹⁰ Med brskanjem za skrivnostni tragično preminulega Konja sem v knjigi smrti na matičnem uradu na Mostu na Soči odkril tudi naslednji zapis: Šorli Stefana Ivan, roj. 4. 1. 1864, mati Marija roj. Kos. Kraj rojstva: Zagačnik. Kraj smrti: Peči – Ravne. Vzrok smrti: Plumbata ictus. Dan pokopa: 20. 8. 1919. Matičar: Kovačič Ivan. Opomba: Dobesedno prepisano iz matične knjige župnega urada v Podmelcu, letnik 1919, Zap. št. 20, str. 246/1953 – 3. marec. Plumbata ictus pomeni preprosto »udar svinčenko« oziroma smrt zaradi strelne rane, povzročene s svinčenko (op. Ž. R.).

pi... Globoko nam je bilo žal za njim. Pravzaprav je peklo v zavesti: saj je padel deloma tudi zaradi nas... In marsikdo je zaklel ob misli na Italijana, ki ga je ustrelil.»

Na stari poti, ki vodi s planine Prodi na vezni greben med Suho in Gradico, prav na gornji drevesni meji, je Zorko Jelinčič¹¹ še v zgodnji pomladi leta 1921 opazil mesto žalostnega dogodka. Med vejevjem ob komaj vidni poti, napolnjeni s suhim listjem, je odkril razmetane kupe razmočenega in preperelega papirja. Spreletela ga je mračna misel, da so prav na tem mestu ubili Konja iz Zagačnika.

S smrtjo enega izmed členov se preskrbovalna veriga ni prekinila. Prenašanje slovenske literature so v kasnejših letih nadaljevali drugi, predvsem tigrovci, preko gorā pa krpļevci. Vendar je to že druga zgodba.

EPILOG

V kateri predal stlačiti dogodke, kakršen se je pred osemdesetimi leti pripetil Konju iz Zagačnika pod Ovcjo Suho: med nesrečne dogodke v gorah, med politične

¹¹ Jelinčič je takrat skupaj z dr. Klementom Jugom ilegalno prešel mejo na poti na prve volitve v rimski parlament.

incidente ali med žalostne zaključke življenja tihotapcev, kaznovanih za svoja »stranpota«?

Šorlijeva zadnja podoba je svojevrsten splet dveh tedaj državi »sovražnih« dejanj: klasičnega tihotapstva – pa čeprav iz življenjske nuje – in hvalevrednega dejanja v dobrobit svojega naroda. Je tudi podoba, ki jo največkrat porodijo življenjske stiske ljudi v izrednih okoliščinah. Bil je ena od prvih žrtev italijanske oblasti na Primorskem. Bodimo danes, ko gledamo na take in podobne dogodke z določene časovne razdalje, prizanesljivi, predvsem pa brez sramu.

Če bomo Slovenci kdaj pisali podrobno zgodovino našega gornišva, bomo morali obdelati tudi to plat. Navsezadnje so bili skrivni prehodi naših gora v »svinčenih« letih kar številni. Najbolj »varni« so bili le v najtežjih razmerah (nočni čas, zima, slabo vreme itd.), zato predstavljajo ne glede na svoje politično ali drugo ozadje tudi pomembna gorniška dejanja.

Preteklost naše narodne zavesti sega daleč nazaj. Ni samo povest o velikih herojih in veličastnih dogodkih, ampak tudi – in predvsem – splet številnih in različnih usod »malih«, preprostih soustvarjalcev zgodovine. Ivan Šorli-Konj je le eden izmed njih.

SLOVENIJA JE GORATA DEŽELA, O TEM PRIČAJO TUDI NAŠE ZNAMKE

PLANINSKE POŠTNE ZNAMKE SLOVENIJE

ANTON KRAUTHAKER

Pošta Slovenije je začela samostojno izdajati svoje poštne znamke, še preden je bila uradno priznana s strani drugih držav in preden je postala članica Svetovne poštne zveze. Čas je pač narekoval svoje.

Leto 1991 je eno od najpomembnejših za slovensko zgodovino, za njeno samostojno delovanje pa prav gotovo. Tudi slovenski poštarji nismo stali križem rok. Bili smo pripravljeni za samostojno delovanje vsaj tam, kjer je bilo to možno. In pri poštah znamkah smo bili, saj smo izdali prvo slovensko znamko na sam dan razglasitve samostojnosti – 25. junija 1991. Zbiralcem znamk (filatelistom) so znani različni dogodki o njenem nastanku in uporabi.

Kaj je pravzaprav poštna znamka? Suhoparna poštna definicija pravi, da je to poštna vrednotnica za dokazovanje plačane poštne. Za zbiratelje znamk, teh je na svetu in tudi pri nas zelo veliko, pa pomeni znamka veliko več. Je umetniška miniatūra, ki na tako majhnem koščku papirja prikazuje dostikrat veliko umetnost. Samo pogledati jo je potrebno s potrpljenjem, po možnosti tudi s povečalom, in videli boste neverjetne poteze umetnika.

Redne in priložnostne poštne znamke so tudi izredno promocijsko sredstvo za državo, iz katere izhajajo. Redne znamke so tiste, ki jih ponavadi lepimo na pisma in razglednice, priložnostne pa izdajamo ob različnih priložnostih, obletnicah in za promocijo različnih do-

godkov. Pri izdaji slovenskih poštah znamk je bila v prvih letih prav promocija Slovenije glavno vodilo. Rednim in naključnim zbiralcem v svetu in tudi doma, pa tudi tistim, ki znamke uporabljajo samo za pisma, smo želeli prikazati in povedati čim več o novo nastali državi na južni strani Alp, o njeni zgodovini, umetnosti, kulturi, športu in tudi o njenih naravnih lepotah. Med zadnje prav gotovo spadajo tudi znamke o slovenskih gorah. In teh smo v tem kratkem času samostojnega izdajanja izdali kar nekaj.

- Leta 1992 smo izdali znamko ob 80-letnici Gorske reševalne službe z motivom gorskega reševalca v akciji. Znamko je oblikoval **Vlasto Kopač**.

- Leta 1993 smo izdali dve znamki: ena je bila posvečena 100-letnici Slovenskega planinskega društva s »piparji« in Julijci v ozadju. Znamko je oblikoval **Bronislav Fajon**. Druga pa je posvečena 100-letnici rojstva **Jože Čopa**, enega od najbolj znanih slovenskih alpinistov. Na »njegov« znamki je prikazana severna stena Triglava z znamenitim Čopovim stebrom. Znamko je oblikoval **Edi Berk**.

V tem letu je bila v sklopu rednih znamk z etnografsko tematiko slovenske dežele izdana tudi zanimiva znamka Bajta na Veliki planini. Znamka prikazuje predvsem tlorisni načrt izredno zanimive gradnje planinske bajte.

- Za Julijci je bila leta 1994 na znamki prikazana lepota Kamniško-Savinjskih Alp – Ojstrica. V poletnem soncu jo je na znamki lepo prikazal Edi Berk.

Slovenske planinske znamke, ki so bile pri zbiralcih deležne še posebne pozornosti.

• Leto 1995 je bilo Evropsko leto varstva narave. V sklopu teh evropskih izdaj smo natisnili znamko z motivom Triglavskega narodnega parka: Mežaklo in dolino Save, ob strani pa planinski rožici – peruniko in alpski mak. Znamko je oblikoval Bronislav Fajon.

V istem letu smo izdali še znamko ob stoletnici Aljaževega stolpa, slovenskega simbola. V levem kotu je tudi obris drobne človeške postave – župnik **Jakob Aljaž**, ki kaže pot. Znamka je izdelana v posebnem termografskem natisku in je bila kot edina znamka do sedaj natisnjena v Franciji. Znamka je bila oblikovana v studiu KREA.

• Triglav je bil na znamki tudi leta 1996 ob 5. obletnici osamosvojitve Slovenije. Motiv: nočno nebo nad Triglavom z zvezdami, ki so se na dan osamosvojitve spremenile v ozvezdje raka. Zamisel in oblikovna rešitev je plod **Miljenka Licula**.

• Januarja 1997 smo izdali znamko Snežnika z rdečo murko. Posvečena je »kraškemu Triglavu« in 90-letnici Ilirsko-bistriškega planinskega društva. Znamka je bila zelo dobro ocenjena tudi v mednarodnih krogih, saj je prejela odmevno prvo nagrado za najlepšo planinsko znamko v letu 1997, ki jo že 28 let podeljujejo v Asiagu (Italija). Znamko je zelo lepo oblikoval **Boštjan Botas-Kenda**.

• Lani pa smo na znamki prikazali še enega osamelca izven Julijcev, tokrat »štajerski Triglav« – Boč z velikonočnico. Tudi to znamko je lepo oblikoval **Boštjan Botas-Kenda**.

Z dosedanjimi prikazi slovenskih gora še nismo končali. Tudi letos je v programu planinska znamka – Golica z narciso. Upamo lahko, da bodo tudi v naslednjih letih na znamkah prikazane slovenske naravne lepote, med katerimi so vsekakor gore na zavidljivem mestu.

Ob izdajah znamk pa Pošta poskrbi tudi za drugo zelo zanimivo filatelistično in propagandno gradivo, to sta priložnostni ovitek in Bilten. Na priložnostnem ovitku je zanimiv detajl s področja, kateremu je posvečena znamka, odtisnjen pa je tudi priložnostni žig, ki da obeležju in dnevu, ki je ponavadi vezan na določeno praznovanje, tudi zgodovinski pomen. Ta dan je žigo-

sanih veliko pošiljk s tem priložnostnim žigom, ki s tem ponese v svet informacijo o dogodku tega dne v določenem kraju.

Bilten, ki je slikovno in z bogatim besedilom natisnjen v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku, prejme neposredno nekaj tisoč filatelilstov doma in v svetu, posredno pa prav gotovo nekaj deset tisoč. S tem s sliko in besedo na nevsiljiv način propagiramo lepote naše dežele. Ne samo Julijcev.

Ob tem moram na koncu kot navdušen planinec bolj z razočaranjem zapisati ugotovitve iz naših planinskih domov. Kljub naporom in primernim izdajam teh znamk v domovih enostavno ni! Ne bom krivil nobenega, prav pa bi bilo, da gospodarji in oskrbniki poskrbijo, da k zelo lepim razglednicam, ki jih prodajajo po domovih in kočah, ponudijo tudi lepe planinske znamke. Če jih pošta sama ne nudi, naj jih naročijo na svojih poštah. Kako Pošta Slovenije skrbi za ozaveščanje planincev in drugih pohodnikov o zaščitenih rastlinah in živalih, pa kdaj drugič.

Borimo se za Rodico!

Program razvoja Smučarskega centra Vogel se je v tretji fazi svojega razvoja ponovno zazrl v pobočja Rodice. Nenasitna razvojna vizija posega v predel izjemnih terenov, ki so prava poslastica vedno širšega kroga ljubiteljev turne smuke. Predvideni posegi zastavljajo drugače mislečim dvoje vprašanj:

Ali ta prečudovit in občutljiv visokogorski svet potrebuje žičnice, ko pa naj bi ga končno zavarovala Alpska konvencija? Ali so apetiti resnično taki, da moramo brezkompromisno uničevati vse tisto, kar je Narava gradila milijone let?

Pohvalna so prizadevanja Smučarskega centra Vogel, da s programom in ureditvenim načrtom uredijo, kar so pred leti z nepremišljenimi in spornimi posegi povzročili temu občutljivemu in ranljivemu okolju. Po moji laični presoji naj Vogel poveča kapacitete s posodobitvijo zmogljivosti na obstoječih lokacijah!

Pozivam vodstvo centra, da trezno razmisli o usodi tretje razvojne faze. Med planinci in bralci Planinskega vestnika odpiram polemiko, da s podporo in argumenti obranimo ohranimo Rodico.

Lojze Budkovič

VREDNO JE BILO ŽRTVOVATI NOČ ZA PRELEPE TRENUTKE NA VRHU GORE

ZIMSKO JUTRO NA RODICI

JORDAN KOMAC

Jasna im mrzla januarska noč je zunaj. Počasi se prebijam po gozdni cesti, ki vodi pod planino Suho. Nekajkrat ustavim in v siju žarometov odmetavam primrznjeno kamenje, ki se je priklatlilo po strminah. Snega je tu gori komaj za vzorec, saj ni bilo že cel mesec omembe vrednih padavin. Prav zato pa je sneg v višjih legah že povsem predelan in ponekod tudi precej poledenel. Ob desetih zvečer ujamem radijska poročila. Vremenska napoved je precej ugodna in pričakovana. Obeta jasno vreme z jutranjimi temperaturami na višini 2500 metrov okoli -15°C .

Nekaj sto metrov pod odcepom za planino se je moja nočna voznja končala. Na cesti je bilo vse več ledu, pa tudi zvezdnata noč je kar vabila. Dobre pol ure sem se še grel na sedežu, kjer sem hotel počakati na vedno dobrodošlo spremljevalko v takih trenutkih, ki pa se je še vedno skrivala za grebenom Spodnjih Bohinjskih gora. Časa sem imel več kot dovolj in v miru sem lahko nabiral moči za svoj nočni vzpon na najbolj znani in oblegani cilj v tem koncu, Rodico. Malo čez enajsto je luna v polnem siju končno le izplavala nekje izza Črne prsti.

NOČNI POČITEK NA PLANINI

Počasi pripravim nahrbtnik in se obujem. Smuči previdno romajo na nahrbtnik, saj so robniki sveže nabrušeni in ostri kot britev. Nato krenem po zaledeneli cesti navzgor. Pri odcepu za planino zavijem v gozd in prižgem čelno svetilko, kajti krošnje dreves oslabijo lunin sij. Sledim stari, poledeneli gazi in hitim le toliko, da se sproti grejem. Prijetno tišino moti le enakomerno škripanje mojih korakov. Mrzel zrak prav poživlja in čeprav sem brez spanca, prav lahko po požiram strmino. Ko se pod planino izvijem iz gozda, mi luna zopet posveti na pot in svetilka lahko ugasne. Po ozki dolinici zavijem do roba, kjer obstanem in uživam ob pogledu na napol zasnežene stanove, ki počivajo v mesečini. Vidljivost je popolna in razločno se vidi na greben, ki se vleče proti Voglu. Stopim po gladki ravnici in poiščem primerno zavetje pri napol podrtem stanu. Nekaj jih je obnovljenih in v zimski preobleki so kot iz pravljice. V načrtu imam daljši počitek, da bi čimbolj svež še pred sončnim vzhodom prišel na vrh.

Ničkaj prijeten veter vleče z grebena in šele puhovka mi vrne prijetno toplino. Posvetim v notranjost in ugotovim, da bo za nekaj časa tu kar dobro zavetišče. Prislomim smuči in si med razmetanimi in trhlili deskami poiščem primeren prostor za počitek. Kazalec na uri se je že pomaknil čez eno ponoči in začele se bodo tiste najbolj mrzle ure. Zunaj si v posodo nastrgam še snega in v kotu kmalu prijetno zabni plinski kuhalnik. Medtem ko se sneg počasi tali, stopim na plano in se sprehodim

po okolici. Brezmadežna belina se lesketa v mesečini in naokoli ni videti nobenih sledov, ki bi vodili navzgor proti grebenu. Prava turnosmučarska sezona se pač še ni začela in v takih razmerah je kaj malo možnosti, da bi dobil družbo.

Vrnil sem se v zavetje in vroč čaj ter nekaj sladkarij mi je kmalu vrnilo moči. Potem sem za nekaj minut, sedeč na nahrbtniku, celo zadremal, kajti neprespana noč je naredila svoje. Mraz, ki je vse bolj lezel skozi špranje podrtije, pa mi je kmalu pregnal take misli. Pred odhodom sem si privoščil še rundo čaja, preostanek pa zllil za pozneje v termovko.

ROJSTVO DNEVA NA VRHU

Ob štirih zjutraj sem zlezal na plano in oster zrak me je kmalu zbistril. Krenil sem naravnost čez planino, proti strmini, ki se zgoraj zoži v ozek prehod in nato zopet preide v manjšo ravnico. Že na začetku strmega dela konice čevljev ne primejo več in z nahrbtnika snamem dereze. Od tu naprej je vzpon pravi užitek in v luninem siju enakomerno lezem navzgor. Preden zavijem na ravnico, se še enkrat ozrem proti planini, ki spokojno počiva v mesečini, in izginem za robom. Ozka dolina, ki se vije vse do vršnih strmin Rodice, je kar spodobno zalita s snegom. Precej je k temu prispeval tudi veter, ki z grebenov na obeh straneh pometa sneg prav sem dol. Gladke in poledenele strmine nad mano se bleščijo v lunini svetlobi in vabijo. Moj »podaljšani«
nahrbtnik pa mi take užitke pač preprečuje. Ob izteku doline pod vršnimi strminami se ustavim in srknem iz termovke. V medli jutranji svetlobi si ogledujem široko, gladko ploščo na zahodni strani, ki se pri dnu končuje z zaobljeno globeljo. Tam gori se prične spust. Razmere so tudi zgoraj ugodne, le pritiskati bo treba močneje, kajti poledenela skorja ne bo dovolila napak.

Malo pred šesto sem na vrhu. 1966 metrov visoko sem in razgled je enkrat. Povsod je jasno in najvišji, Triglav, že dobiva barvo. Kaj klavrn videz pa dajejo doline, ki še vedno čakajo na belo odejo. Snežna meja se šele nad tisoč metri kot ravna bela črta zajeda v gozdnata pobočja. Na vzhodu se počasi rdeči jutranja zarja in luna nekje za Komno že izgublja svojo moč. Ničkaj prijeten leden veter me kmalu prisili v gibanje. Sestopim proti škrbini, od koder si ogledujem sosednja Mali in Veliki Raskovec. Predvsem slednji je s svojimi zahodnimi pobočji prava vaba za smučarje, vendar je to le malokdo okusil. Skoraj ves obisk v zimskem času namreč pobere prav Rodica, ki ima udobnejši dostop. Z Rodico ju povezuje oster in razbit skalnat greben, pod katerim je na severnih pobočjih speljana poletna pot. V zimskem času je seveda ta globoko pod snegom, pobočja pa so strma in gladka. Vendar dobrodošna zima ponuja veliko drugih možnosti za pristope, le poiskati jih je treba.

NAJLEPŠI DEL TURE

Ko se približa sončni vzhod, se zopet spravim na vrh in slikam. Stojim in nemo občudujem rojstvo novega dne. Vredno je bilo žrtvovati noč za te prelepe trenutke, ki še dolgo potem lepšajo prazne in dolgočasne dneve. Sončni žarki počasi grejejo vrhove, vendar je še vedno precej pod ničlo.

Na hitro izpraznim toplo termovko in pripravim smuči. Pred mano je tako ostal le še najlepši del ture.

Začnem previdno in ko vidim, da robniki zdržijo, nadaljujem po plošči skoraj do kotanje v dnu. Ledeni kristali frčijo po strmini in tu pa tam naletim še na napihan pršič, ki mi popestri neusmiljeno trdoto pod nogami. Spodaj zavijem desno in po nagnjenih pobočjih viju-

gam po dolini, od koder sem prišel. Nekajkrat se ustavim in se oddahnem.

Z naslednjo strmino izgubim Rodico izpred oči. Srečno do drugič, si mislim in se spustim do ozkega žleba, od koder zopet zagledam planino, ki še vedno sameva v senci. Previdno opraviš še z zadnjimi težavami in v zložnem spustu privijugam do stanov. Nikjer ni opaziti žive duše. Povsem drugače pa je verjetno na oni strani hriba, kjer množice smučarjev že nestrno čakajo na vstop v smučarski raj na Voglu.

Ne obiram se dolgo, kajti mraz še ni popustil. Zapeljem med bukvami, ki mi zapirajo pot. Nad zadnjo strmino moram končati, kajti belina pod mano je vedno tanjša.

Počasi sestopim in grem sončnemu dnevju naproti.

TAKŠNE IMAMO NAJRAJŠI, KI PRIDEJO DOLI KAR SAMI, JE REKEL JANEZ BROJAN

DOLGA POT NA STREHO SLOVENIJE**BORIS STRMŠEK**

Bila je druga polovica septembra. Čeprav nam je vreme že postreglo s precej nizkimi temperaturami, se je vseeno še našlo nekaj prijetnih dni za potep po gorah. Glede na izredno slabo vreme v celotni sezoni je to kar presenetljivo. To leto sicer ni bilo dosti časa za gorske ture, saj imamo doma malčka, ki bo verjetno nekoč prav tako zahajal v gorski svet, sedaj pa zahteva predvsem veliko pozornosti. Tu in tam nas babice za kakšen dan ali dva rešijo skrbi, da lahko malo bolj sproščeno zadihamo, toda to bolj velja za očete; mame pač vselej in povsod mislijo na svoje male ljubljence. Kljub temu sva se nekako prebila pod Triglav; za cilj je bil izbran, ker Suzana še ni stala na njegovem vrhu.

Na nekajdnevnem potepu sva se ustavila pri Liljani in

Alešu v Kranju. Moški del družbe je hitro pričel navijati za turo v visokogorje, na koncu pa smo se dogovorili, da gremo samo trije; Liljana je imela druge opravke.

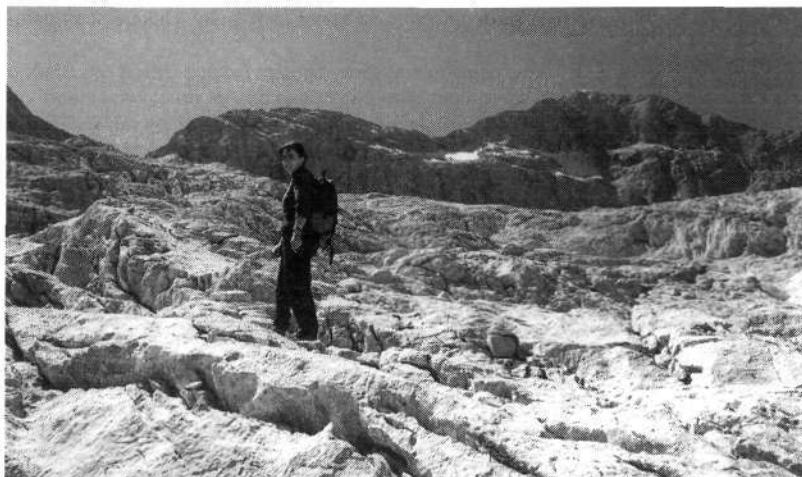
ALEŠ BO ŠEL RAJE NA RJAVINO

Naslednji dan zjutraj smo se odpeljali v Vrata. Na ramenih so bili le majhni nahrbtnički, kakršnega, po pravi povedano, sploh nisem vajen, saj običajno vlečem s seboj precej bolj težko »kravo«, in odkurili smo jo proti spomeniku padlim gornikom partizanom. Malo smo razmišljali, kje naj gremo navzgor, pa smo se odločili kar za Tominškovo. Sam sem prvič in zadnjič šel po njej pred kakšnimi desetimi leti in se zelo slabo spominjam, kakšna je.

Počasi smo napredovali skozi nizek gozd, ki se je že otresal listja. Jesen je tukaj in kmalu bo konec poletne

Pogled s Tominškove poti na vrh Triglava in Severno steno

Po Triglavskih podih proti Kredarici, zadaj vrh Triglava

sezone v gorah. Sicer pa je višje okoli vrhov videti sledove sneženja, ki je pred nekaj dnevi okrasilo skalne vrhove – kakor da bi kakšen mlinar potresel malo moke. Temperature so bile že dokaj nizke, verjetno tudi zaradi tega, ker smo se ves čas vzpenjali po senčnih pobočjih pod Cmirom. Daleč nad nami so sončni žarki božali vrhove in grebene. Pot je vijugala navzgor čez ponekod strme odstavke, po grapah in policah, spodaj še čez poraščen teren, kmalu pa le čez sivo skalovje.

Aleš se je že spodaj odločil, da ne gre na Triglav; prav pred kratkim je bil na vrhu. Bo raje stopil na Rjavino in mogoče še na Cmir, proti večeru pa se dobimo v dolini pri Aljaževem domu. Malce je pospešil in kmalu nama je izginil izpred oči.

Počasi sva stopala po markirani poti, ki je bila na nekaterih mestih »okrašena« s klini in jeklenicami. Se kar pozna, da v zadnjem času redkeje zahajamo v gorski svet. Enkrat sva bila v gorah nad Logarsko, pa še takrat naju je pod Rinkami ulovil dež. Z najmlajšim članom naše družine v nahrbtniku smo se povzpeli na Uršljo goro, bilo je še nekaj krajših izletov po Pohorju in seznam tur tega leta je končan. Sam sem sicer opravil še nekaj plezalnih in smučarskih tur, Suzana pa v zadnjih dveh letih ni veliko hodila naokoli.

In tako sva prisopihala do Kotla, širokih, prostranih pobočij med Kredarico in Begunjskim vrhom. Prav prijetno se je bilo nastavljeti soncu, ki je ogrelo skalo in predvsem v tem času redke gornike. Kakor že velikokrat sem bil spet razočaran nad gorniško kulturo obiskovalcev naše najvišje gore: po škrapljah in luknjah sva marsikje naletela na odpadke. Zanimivo, s kakšno lahkoto prinesejo ljudje polno embalažo navzgor, prazno pa je tako težko odnesti navzdol.

Sicer pa je to le majhen in skoraj nepomemben del onesnaževanja naših gora. Planinske postojanke so najhujši onesnaževalec gorske pokrajine. Stranišča, pranje perila in posode, agregati in podobno skrbijo, da je voda, ki priteče iz izvirov nižje v dolini, že onesnažena. Tukaj so še prevozna sredstva, v zadnjem času vse bolj tudi helikopterji, ki dodatno vnašajo motnje v nara-

vo. Pravzaprav pa gre delna zahvala za to tudi pojnim planinskim funkcionarjem, večini »zaslužnih« z najrazličnejšimi priznanji, da so slovenske gore že delno opustošene, nastalo škodo pa je zelo težko oziroma skoraj nemogoče popraviti. Saj je imenitno, da so povsod nadelane poti, toda to prinaša tudi in predvsem negativne posledice. Res škoda, da naši potomci ne bodo videli narave takšne, kakor so nam jo nekoč zastopili predniki.

NA VRHU ZNAMENITE GORE

Na Kredarici sva naredila daljši počitek z malico. Obiskovalcev je bilo že bolj malo, saj se sezona izteka, večina pa je odhajala navzdol. Dom na Kredarici mi sicer nikoli ni bil kaj prida všeč, saj je pravcati visokogorski hotel, a je verjetno tukaj potreben takšen, kot je. Največ »osvajalcev Triglava« se povzpne navzgor prav preko Kredarice, kjer mnogi tudi prespijo. V zadnjem času mnogi tako imenovani »gorniki« zahtevajo na svojih turah v visokogorje tudi udobje, podobno dolinskemu. Sicer pa to udobje kar pošteno plačajo. Vsak ima pač svoje želje in potrebe; sam bom raje še kar naprej ostal pri bolj skromnih in cenejših možnostih. Pred odhodom sva obiskala še kapelico, nato pa krenila na zadnji vzpon do vrha.

Odločila sva se – oziroma vsaj jaz –, da greva navzdol po drugi strani, čez Plemenice. Kasneje sem sicer sprevidel, da odločitev ni bila ravno pametna, saj je takšna tura, še posebno enodnevna, skoraj prenaporna za nekoga, ki ni v dobri formi. Bolje bi bilo sestopiti čez Prag.

Kmalu sva bila na grebenu, ki nas pripelje na Mali Triglav in nato dalje do glavnega vrha. Ponekod je bila skala poledenela, zato je bilo treba nekaj previdnosti. Klini in jeklenice so bili neprijetno hladni, še predvsem na senčnih delih poti. Občasno se je okoli vrha nabrala megla, a le za kratek čas. Razgled je bil ves čas dober, le daleč na obzorju so na nebu viseli oblaki.

Ko sva se bližala najvišji točki v Sloveniji, sem si ves čas ogledoval tudi samo pot. Prišel sem do zaključka,

da sploh ni tako enostavna, kakor je na splošno razširjeno mnenje. Mnogokrat lahko slišite izjave v slogu »ja, tja gor boš pa že prišel, saj penzionisti tudi hodijo«. Ne vem sicer, od kod takšna razmišljanja, vendar pot na Triglav nikakor ni nedolžen sprehod. Zase sem prepričan, da otrok in neizkušenih tam zagotovo ne bi peljal, še posebej, ker je poleg zahtevnosti tam tudi velika izpostavljenost. Res čudno, da ni še več nesreč. Verjetno je tam večino tako strah, da sploh ne upajo izpustiti jeklenice. Kolikor vem, je marsikomu pot na Triglav prva, zadnja in tudi edina gorniška tura. In temu se glede na pravkar povedano sploh ne čudim. Kmalu se pot navzgor konča. Suzana je bila že kar utrujena, kljub temu pa vesela, da je končno le prišla na vrh naše najbolj znamenite gore. Okoli Aljaževega stolpa je bilo še nekaj drugih gornikov. Ko sva tako zrla proti okoliškim vrhovom in dolinam, pristopi Japonec in v nalomljeni angleščini vpraša za pot navzdol proti Kredarici. Pokažem mu greben proti Malemu Triglavu in nato še pot na karti, nakar pove, da je novinar in se potepa po naši deželi. Navzgor se je povzpel iz trentarske strani preko Doliča. Zelo je vesel in ponosen, da se je povzpel na Triglav. Po vrnitvi domov bo napisal kakšno reportažo o naši deželi in v njej bodo dobile svoj prostor tudi slovenske gore. Tudi tako nas počasi spoznavajo po svetu. Če se sami ne znamo pohvaliti, nas hvalijo pač drugi, na žalost ne prav pogosto.

ČEZ PLEMENICE IN SKOZI LUKNJO

Razgled je tokrat res enkrat, saj se vidi celo morje. Ob svojih prejšnjih obiskih nisem imel te sreče. Ozirava se naokoli in naštevam vrhove, ki se vidijo – vsaj tiste, ki jih poznam. Nimava preveč časa, saj naju čaka še dolga pot, zato narediva nekaj posnetkov, nato pa se spustiva po grebenu proti Triglavski škrbini in naprej proti Plemenicam. Tudi Japonec se odloči, da bo sestopil nazaj proti Doliču; greben na drugi strani se mu zdi preveč zahteven. Skupaj gremo do melišč, kjer se poti razcepijo. Zaželimo si srečno pot in odpraviva se proti robu Severne triglavske stene in Plemenicam. Na tej strani opazim na svoje presenečenje veliko ledu in z vršnjega dela pada kar nekaj zaledenelih slapov. Kar čudno za ta čas, upam pa, da bo tudi pozimi dovolj ledu za plezanje v zaledenelih slapovih.

Na Sfingi se ustaviva. Z roba zreva v prepad in perspektiva je povsem drugačna kot je bila takrat, ko sem plezal v tem monolitnem stebru vrh stene. Tisoč metrov pod najinimi nogami so melišča, do tja pa samo zrak. Prav pretresljiv pogled. Ležeč na trebuhu se nagibam čez rob in iščem smeri, ki potekajo pod nama. Še posnetek vrh previsov, ki se nagibajo daleč čez rob Sfinge, in spet odhitiva dalje po poti.

Greben naju pelje proti Luknji. Do Aljaževega doma je še daleč, naju pa že počasi objema mrak. Moji dragi se že zelo pozna utrujenost, zato poskusim s spodbujanjem, da ni več daleč, da je samo še malo tukaj navzdol in podobno, a nisem najbolj prepričljiv. Kljub temu do teme le doseževa Luknjo, tam pa prehitiva dva, ki gresta v isto smer. Eden od njiju tudi ni nič kaj poskočen,

Na sestopu pod Triglavsko škrbino

Foto: Boris Strmšek

zato ju kmalu pustiva zadaj. Pot pod steno se še kar vleče in Aleš bo zagotovo že v skrbeh, saj krepko zamujava dogovorjeno uro. Na srečo imava čelne svetilke in nama hoja v temi ne dela težav. Molče hodim, za menoj pa Suzana preklinja svojega zmešanega moža, ki jo je zvelkel na to turo in je kriv, da komaj še hodi, da je lačna, žejna, da jo boli hrbet... Oprosti, naslednja tura bo zagotovo prijetnejša!

SREČANJE Z GRS

Malo pred Aljaževim domom nama nasproti pripeljejo luči. Ob nama se ustavi terensko vozilo in možakar za volanom naju vpraša: »Sta vidva Strmškova?«

»Ja, to sva midva.«

»Pozna sta, prijatelj je bil v skrbeh, pa so nas poklicali. Je vse v redu?«

»Malo sva utrujena, drugače pa je vse O.K. Tura je dolga in sva se zadržala.«

»Lepo, lepo. Je bilo skoraj preveč za en dan, pa še pozno ste odšli navzgor. Sicer pa, vesta, takšne imamo najrajši, ki kar sami pridejo nazaj.«

»Za nama sta še dva in eden ima težave, zato sta zelo počasna. Pod Luknjo sva ju prehitela, mogoče potrebujeta pomoč. Menda ima samo eden svetilko.«

»Skočita noter, gremo pogledat.«

Bil je **Brojanov Janez**, znani mojstranski alpinist in 67

reševalec, z njim pa je bil še eden. Med vožnjo me povpraša, če še kaj plezam. Pripeljemo se do konca ceste, a onih dveh še ni. Reševalec vzame radijsko postajo in se odpravi po poti navzgor, mi pa se odpeljemo do planinskega doma. Aleš je odšel že domov, saj je ura deset zvečer. Pokličeva v Kranj, da sva pripela. Liljana pride po naju na Jesenice, do tja pa naju bo peljala kuharica iz planinskega doma, ki se pravkar odpravlja. Zahvaliva se za pomoč, se posloviva in že dvirimo skozi temo proti Mojstrani. Kuharica prav divje

vozi, midva pa sva tudi že boljše volje. V Kranju sva spet 14 ur po odhodu od tam.

Tura je bila zanimiva in hkrati poučna, poleg tega pa precej naporna. Saj ni rečeno, da je treba vselej samo plezati, če naj bi imeli kaj od hribov. Vse se je dobro končalo, slabe stvari in predvsem utrujenost so kmalu pozabljene in v srcih nam ostanejo predvsem lepi spomini, ob slabih se kdajpakdaj le nasmejimo in pošalimo. Moja boljša polovica pa mi je, vsaj upam tako, že oprostila to zanjo kar divjo turo.

POPOLNOMA RESNIČNA ZGODBA Z GREBENOV KOROŠKIH BAB

BOŽJE ZNAMENJE

MILAN VOŠANK

Na vrhu Velike Koroške Babe sem zapisal v staro popotno beležnico:

Prijetna oktobrska toplota veje čez sončne vrhove. Mir je, le nekje iz oddaljenih dolin, z Jezerskega najbrž, se oglašajo pritajeni, komaj zaznavni zvoki. Morda je hiter avtomobil, kmečki stroj... Potem je dolgo spet vse tiho, le lahen vetrc med grebeni prinaša veselo petje ptic v bližnjih skalah.

Čez oboke obzorij pa je razpeto sinjemodro nebo kakor velik pokrov nad mračnim sivobelim oblakom, meglenim morjem čezincez med gorami. Med Karavankami in Grintovci. Tam, najdalj na vzhodu, je Peca. Pa zraven trije vrhovi Raduhe. Sam zase Obir. Onkraj jezerske doline obrisi grebenov lepote Košute. In proti zahodu osamljen vrh Storžiča. Že je tu skalnati zid razčlenjenih vrhov in grebenov, kot dolga veriga, najbližja mojemu razgledišču: Kočna s severozahodnim grebenom. Zraven, ob boku Dolgega hrbta, Grintovec, ki je najvišji. Skuta je najbolj bela od prvega jesenskega snega noter do Rink, kjer se od strani, kakor Koroške Babe, priključuje na verigo samosvoja Mrzla gora. Še naprej pa onkraj Jermanovih vrat Planjava in zadnja v tej dolgi vrsti ponosna konica Ojstrice.

Res lep dan v samotni gorá nama je naklonjen, prijatelju in meni. Ko sva sama, pa ne prav sama. Ko sva z mislimi pri sebi in z mislimi tam taleč. Pri ljudeh iz domače hiše...

Sedaj nastopi v moji beležnici dolga bela praznina. Nato pa risbica, nekakšna skica gorá. Vrhov in grebenov z viharikom spredaj. Kjer zraven napišem: Takšen dan v gorah je najboljši lek za dušo v lajšanju vseh razbolelih tegob vsakdana!

Spet je na papirju še nekaj bele praznine, zatem pa v enem zamahu poševno zapisano: In kako naju je z Marjanom dražeče izzivala Velika Koroška Baba, ko sva hodila proti njej tja do Vodin! Vse v soncu, v vesel posmeh, v vabilo, se je prikazovala v nenadnih slikah skozi meglene zavese v barvah belih skal in zelenega rušja po strminah. Vse dotlej se je gora tako poigravala z nama, da se nisva iz mračnega zaprtega grabna po-

vzpela na sedlo, nad meglovje in na sonce. Nenadnih, skorajda skrivnostnih slik s poti tu ni bilo več. Le barve so povprek vzvalovile v polni svetlobi in mir je še prijetneje zavel med jasnimi gorami. Prevzeli so me tisti res pravi, prijazno lepi občutki, da sem glasno pojoč pohitel naprej po policah nad prepadi, po stezi okrog vrha Velike Babe.

Še sem zapisal: Na vrhu sva. Dobro volje, zgovorna, razposajena. Da je vse kakor v igri otrok, ko pohajkujeva, plezava po skalah sem in tja po obeh vrhovih Babe. Nazadnje se umiriva na toplem soncu. Najraje bi ostal ure dolgo, pa kaj, ko je vse v tem življenju podrejeno neki poti s tistimi smerokazi: le naprej, le naprej... Ampak, duša, ta si pa nekaj s poti le zabeleži, utrga zase...

Da, te stavke, te misli sem že zapisal v staro popotno beležnico tam vrh Velike Koroške Babe. Nato pa – prazno! Kar prazno, čeprav zgodba še ni bila končana in menda sem si obljubljal: dopišem še med sestopom, v dolini...

NOVA, DRUGAČNA IGRA

Ta dan nisem dopisal ničesar. In zatem še dolgo ne. Tega poznega večera ob brleči lučki nad mizo in ob tih glasbi iz ozadja, ko je zunaj podivjano butala burja z dežjem, pa je zgodba s Koroških Bab v svojem drugem delu spet zaživela:

Že se odpravljava, že optava nahrbtnike in narediva prve korake nizdol po grebenu Babe, ko se zdajci, povsem nepričakovano, pričinja za naju nova, tako drugačna igra.

V meglenem morju tam noter proti dolini Jezerskega se izriše trikotna, temnosiva senčna podoba najine gore. Velike Koroške Babe. Podoba se prikaže tako iznena-da, da osupneva, da obstojiva... V hipu sem čudno vznemirjen in že z neko pritajeno, nanaglomom od neke prikradeno tesnobo pri srcu.

In igra se nadaljuje. V sivem trikotniku, prav tam, kjer se senca dotika grebenskih skal, ugledam še majhno polkrožno svetlo znamenje. Tesnoba v meni sedaj zavveni kakor strah. Ne vem, ne znam si razložiti, kaj se dogaja. V neki drugačni, neobičajni, sivobeli mavrici si

iščem razlago, pa si prav ne verjamem. Potem pa se slišim: glorijska! Da, glorijska, zaslišim še glas prijatelja. Nikdar je nisva zares videla, ampak sedaj je tu; le kaj bi to dogajanje v megli bilo drugega, se pričujeva, ko sva še kar naprej prikovana na grebenske skale, zazrta v to igro. Igro sonca, barv, svetlobe, sence... Igro, ki mi povzroča razbijanje v glavi; in so tu še, spet kar iznenada in kar od nekod, raznotere misli, pobranki iz mojega življenja, ki kot slike v filmu zdrve skozme. Kjer zašlirim nekaj podob iz mladosti, prepoznam nekaj obrazov, ostalo pa je nerazumljiva abstrakcija.

Tok igre in strahu prekine Marjan, rekoč: Le dobro znamenje je lahko ta glorijska!

Prebujen sem iz zamaknenosti, tesnoba v meni se razblinja in že naju priganjam naprej, da bi s to dobro mislijo le tako zares tudi ostalo. V tistem upanju se prekrizam, ko se naglo spuščava po skalah proti Mali Koroški Babi in so podobe v megli ostale tam nekje onstran. Tako se bližava grebenski škrbini, kjer se bova spet ozrla tja čez na megleno jezersko dolino. Ali bova tam ponovno uzrla glorijsko?

Tako pričakovaje razmišljam – in tako je bilo! Ko stopim na greben, je bil pojav kakor svetla slika na sivem ozadju spet tam. Glorijska nama vendar vztrajno sledi, me spreleti spoznanje. In tesnobni strah z vrhov Velike Babe se že vrača vame. Občutek, ki si ga ne znam razložiti in se me vsega še bolj hlastno polasti. Tudi ko vem, da je pojav v megli nedvomno znan z gorá, razložen. Pa tega kakor da ne verjamem, ko spet prikljavam prijateljevi zavajajoči misli, da doživljava božje znamenje. Poslano prav nama! Saj, ali nisva vedno prav v sredi tega svetlega polkrožnega pojava? Da, prav v sredi, v snežno beli meglici, kjer razločno zaznava svoje senčne podobe.

Vse je tako resnično, tako polno doživetja, da še po levici, ki jo položim na sončno skalo, začutim kakor nagel pretok energije prijateljevo močno toploto; in roke dolgo ne zmorem odmakniti. Vse bolj se zdi, da so najine senčne podobe v glorijski nenadoma še bližje, še razločnejše in se vračajo nekam navzdol. Marjan me opozori, ko skuša fotografsko ujeti ves pojav, da pravzaprav sedaj, tam v megli, v svetlobi, vidiva le vsak sebe: ko prijatelj maha sebi v glorijsko in jaz tega ne zaznam, kakor on ne zazna mojih kretenj.

Preklemano, prav zanimivo se poigrava narava z nama! Ali pa... kako bi lahko vedel, kdo vse je še v tej igri! Tisto prijateljevo o božjem znamenju! Ja, vse je kot čudo božje. Ta misel mi noče iz glave, naglas pa raje razmišljam o nekaterih marionetah iz gledališča. Pa o nekem baletu, kjer so plesalci kot strašila na dolgih nogah in s predolgimi rokami, odeti v brezizrazna siva oblačila kakor sence brez obrazov. Ko obenem spet neučakano priganjam naprej, da bi tisto upanje o dobrem, izrečeno na vrhu gore, ostalo še naprej z nama. Ko se spet verujoče prepričan prekrizam in po strmi poti preko skal kar zdvim. Kot da se ne zavedam nevarnih prepadnih pobočij, kot da me nekaj žene in priganja kakor divja jaga, obenem pa prizanesljivo in varno vodi za roko čez grebenske pečine.

Glorijsko še poslednjič ugledava, ko pot s skal prehaja

med rušje in prve viharne macesne. Sedaj je bila že opazno manjša in nisva se več videla v njeni sredini. Le moji tesnobni občutki so bili še tu. Ko sem spet hotel, skorajda mrzlično že, da morava nemudoma naprej. In kakor da sva takrat že vedela, da je ta druga zgodba, igra o glorijski in tistih najinih sencah v belih meglicah v meglenem morju z grebena Bab, za naju končana. Glorijska res ni bilo več! Zato pa sva oba hkrati s prijateljem, kakor v rešitev in v uteho, zavriskala popotnikoma, ki sta se, že tam daleč in visoko zgoraj, vzpenjala na vrh Velike Koroške Babe. Eden je bil videti oblečen ves v belo, kakor svetnik, angel z neba. Zanimiva, po svoje že kar neverjetna dogajanja ta dan, so se za naju še kar nadaljevala, da sva se prav resno in zaskrbljeno vprašala: je mar tudi onima z nama dano videti glorijsko ali pa je bila res poslana le za naju?

ODREŠITEV

Med macesni je ugasnila svetloba z vrhov. Prišla sva med prve megle, sonce je ostalo na skalnatih grebenih in bilo je vse, kot da se je igra z Bab za naju končala. Da sva sedaj le še kot gledalca, ki zaluščata gledališče, vtisi iz odigrane zgodbe pa ostajajo le še občuteno zaznamovan spomin.

Sestopala sva med otožno jesensko barvitost, tja proti slemenu s travnato jaso. Pod Goli vrh onkraj. Eno samo macesnovje, ena sama barva ga je bila. Paleta odtenkov, živih, svetlih, toplih... Kot da sva prišla v neki drugačen svet. Iz hladnih, jasnih, ostrih barv v zavetje zamolke topline rdečih, rjavih, oranžnih, okrastih in rumenih tonov. Ko glorijska s svojo zgodbo tam z vrhnih grebenov Koroških Bab kot da je bila že pozabljena. Pa še kar ni hotela in ni mogla biti. Prebujala se je znova v meni, kakor so se trgale megle, ko sva se bližala jezerski dolini, in odkrivala nove in nove slike Grintovcev za nama. Dolgi prameni zahodnega sonca so padali čez vrhove in grebene Dolgega hrbta noter na Vodine in čez zadnje bregove tja dol do Ravenske Kočne, da je bilo spet vse kot neko znamenje. Da sem naglas pomislil proti Marjanu: glej, kako lepo se vendar uredničuje tvoje tam zgoraj z Bab napovedano božje znamenje! In ob teh svojih besedah kakor da sem bil v hipu odrešen vseh tistih tesnobnih prigod strahu ob igrah na gori. Ali me je nekdo uslišal, ali pa – le čemu neki bi razglabljal!

Spet prav dobre volje, zgovorna in glasna sva s prijateljem pohitela po cesti do avta. Radio sem navil na ves glas, pa zapel zraven, da je rock and roll zadonel v tišino gozdov pod gorami, ko sva se odpravljala. Kakopak, na pir v gostilno ob Planšarskem jezeru na Jezerškem.

Zgodbo v moji stari beležnici, zgodbo z grebenov Koroških Bab, sem tako vendarle spisal do konca. In verjemite, tega poznega večera ob brleči lučki, tih glasbi in podivjani burji za okni mi je uspelo zraven še narisati za cel – pa kar velik – gledališki oder tistih plesalcev, strašil na dolgih nogah... Tistih tam iz glorijske, tiste sence brez obrazov. Nekakšen sivi realizem na meji abstrakcije pač!

HUASCARAN, VELIKAN BELE VERIGE

SILVO BABIČ

Po dolgem poletu preko Atlantika je prav prijetno pretegniti zaspane noge in zato naju s Špelo niti najmanj ne moti nepopisna gneča na izhodu z letališča v Limi. Tokrat sem tukaj že drugič, z vdanostjo prenašam čakanje in se ničemur več ne čudim. Opazujem ljudi in obraze okoli sebe. Tudi španščina, jezik, ki mu tukaj pravijo »kastiljano« in ne spanish, kot bi pričakovali, mi je prav prirasla k srcu. Kljub temu se še vedno sporazumevam bolj z rokami kot z govorjenjem. Vsaj toliko že razumem, da pri njih beseda »mañana« (izg. manjana) ne pomeni samo jutri, ampak tudi pojutrišnjem, čez dva tedna ali celo naslednji mesec. Vse je treba jemati z rezervo in ne preveč resno. Kaže, da se njim, Peruancom, za razliko od nas, potrošniško mislečim uporabnikom časa, skoraj nikoli nikamor ne mudi. Nemeč Franz, navajen vsega hudega, mi je nekega dne močno razburjen razlagal, da v Peruju mañana pomeni nikoli...

Takoj za letališkimi vrati množica temnopoltih domačinov pritisne na nas. Ponujajo nam vse vrste storitev in vsak od njih nas hoče prepričati – kaj prepričati, odvléci – na svojo stran. Nosači, taksisti, prevozniki, prodajalci turističnih storitev, posredniki, ki nam bodo uredili prevoz in nastanitev v hotelu, stegujejo roke in glasno oznanjajo svojo ponudbo. Vsem skupaj je isto le eno: za svoje delo zahtevajo pesose ali dolarje in se borijo za svoj vsakdanji kruh in življenje, ki jim ga nihče od nas ne zavida. Na srečo imamo že urejen prevoz iz Lime naprej, zato nam je prihranjeno naporno poizvedovanje, barantanje za cene in prerekanje v polomljeni španščini. Samo za vogal moramo stopiti do manjšega avtobusa, s katerim so se pravkar na letališče pripeljali naši znanzi iz Celja. Oni se vračajo domov, mi naše bivanje tukaj šele pričenjamo, snidenja pa smo veseli vsi.

IZ LIME NA SEVER

Glavno mesto Peruja je junija, v času turistične sezone na tem koncu sveta, zavito v nizke oblake, iz katerih skoraj vsak dan neprijetno prši. Nepopisna gneča na ulicah, divji promet na prenatrpanih cestah, slab zrak, poln smoga, in kupi smeti na vsakem koraku niso najboljša reklama za prestolnico, v kateri živi najmanj 6 milijonov ljudi. Skoraj vsak obiskovalec Peruja si želi čimprej zapustiti ta vlažni kaos.

Vso našo popotno kramo prenesemo na streho avtobusa, ki služi kot prtljažni prostor. Tja se selijo nahrbtniki in transportne vreče, ki jim po domače rečemo kar prašiči. Težki so tako, da šofer zavija z očmi, ko jih pomaga vleči po lestvi in čez rob nizke ograje. Naše premoženje zavarujemo z vrvmi in mrežo, da se med vožnjo ne bi kakšen kos prtljage zakotalil na cesto in

iz zadušljive Lime se skozi gost promet prebijamo skozi predmestje in barakarska naselja proti severu. Hišice iz lesa in kartona, pokrite z valovito pločevino, so brez elektrike in vode, da o kanalizaciji in kakšni komunalni ureditvi niti ne govorimo. Vseeno pa lahko na vsaki strehi opaziš televizijsko anteno.

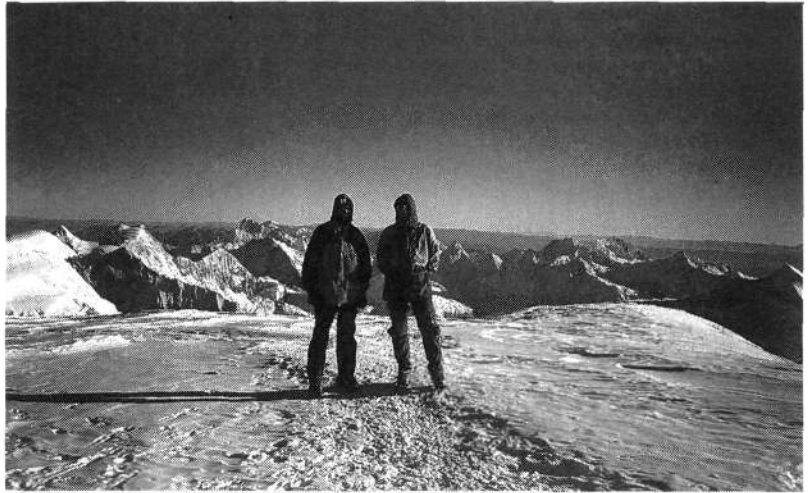
Kmalu smo spoznali, da bo vožnja trajala nekoliko dlje, kot smo predvideli ob odhodu. Že na prvi kontrolni točki po nekaj kilometrih vožnje iz Lime se ustavimo pred zapornico in se lep čas ne premaknemo naprej. Nadzornik, šef ali »el hefe« po špansko, besno zavija z očmi in maha z rokami po zraku. V polikani uniformi šoferju in njegovemu pomočniku najverjetneje energično razlaga zakone, uredbe in predpise. Dela se pomembnega in mogočnega. Posebno pred nami, tujci, gringosi, hoče napraviti vtis. Po dolgotrajnih pogajanjih, milih pogledih, opravičevanju in obvezni podkupnini v njegovem žepu se zapornica dvigne in lahko se odpeljemo naprej.

Skrivnostna uganka je kmalu rešena. Izvemo, da naš prevoznik nima dovoljenja za medkrajevni promet, posebno pa ne na tej relaciji. Vsa stvar se je potem še nekajkrat ponovila, saj policaji niso tako zelo neumni, kot to razlagajo v vseh vicih o njih. Vsaj ti iz Peruja niso bili. Med seboj so povezani s telefoni in brezžičnimi zvezami, zato je že pri našem naslednjem neprostovoljnem postanku mlad policaj na motorju z zadovoljstvom pisal kazen po paragrafu številka uno, dos in tres. Policija in vojska predstavljata skoraj povsod po Južni Ameriki še vedno zakon. Nenadejano se nam je popestrla pot ob sicer nezanimivi, peščeni in enolični pokrajini ob obali Pacifika.

Po nekaj urah vožnje smo zavili navkreber proti vzhodu, neprediren pas megle ob obali je ostal v nižinah in na trdih sedežih nas je zbudilo tropsko sonce. V kanjonu globoko pod nami je tekla manjša reka. Sicer je nisem mogel videti, vendar so številne njive in zeleni nasadi na terasah predstavljali bujen kontrast pesku rdečerumenega grebena nad cesto. Med kamni, skalami in peskom so se bohotili divje cvetoči kaktusi in bodičasto trnje.

Avtobus je svojim letom in obremenitvi primerno vedno bolj hropel. Tudi njega utruja višina in pomanjkanje kisika. S polževo hitrostjo smo se premikali po strmih ovinkih proti prelazu Callan, visokem dobrih 4200 metrov. Skoraj mrak je že, ko se končno pred nami za zadnjim ovinkom odpre široka andska planota. Vsi ostanemo brez besed in šofer, ne da bi mu kdo karkoli rekel, ustavi avtobus. S sedežev se prerinemo na prsto v hladen zrak. Slišati je samo nekaj vzdihov in škljocanje fotoaparatrov.

Božanski je pogled na celo vrsto belih vrhov nad rumeno travo pampe, obsijanih z zadnjimi sončnimi žarki. Usta se nam razlezejo v nasmeh in vsakomur je že na prvi pogled jasno, zakaj gorovju, velikem kot pol Slo-

Na vrhu Južnega Huascarana, ki je pravzaprav velika razmera ravna planota.

venije, pravijo *Bela veriga* ali *Cordillera Blanca*. Leži v tropskem pasu in je močno zaledenelo, večni sneg pa sega pod višino 4500 m. Zraven tega je tudi kamenina *Cordillere Blance* svetlejša kot drugje v Andih. Je eno najmlajših pogorij na svetu. Glavni greben te 180 kilometrov dolge skupine poteka približno vzporedno z obalo Pacifika in je sestavljen iz vrhov, ki ležijo v navidezno ravnih vrstih. Ne glede na to, da smo od Tihega oceana oddaljeni le borih 150 kilometrov, poteka tukaj razvodnica celotne Južne Amerike. *Cordillera Blanca* je le manjši del mogočnih Andov, ki se v dolgi, razvežani verigi vlečejo vzdolž celotne zahodne obale Južne Amerike. V Peruju in južneje ležeči Boliviji je to gorovje najbolj razveženo. Značilnost Andov v tem delu so obširne planote, visoke do 4000 metrov, iznad katerih se šele dvigajo visoki vrhovi posameznih skupin. Nastali so na mestih, kjer je globinska prakamenina predrta zemeljsko skorjo in se »pognala« v višino. V *Cordillera Blanca* je ta kamenina granodiorit, ki je prodrli skozi črne skriljavce. Posebnost tega gorovja je tudi dolina reke Santa, v katero smo namenjeni in je edina podolžna dolina v Peruju. Sicer tečejo vse reke naravnost v Tih ocean. Dolina Santa leži na zahodnem vznožju naše Bele verige. Onstran nje pa se pno kopni, kontrastno temni kopasti grebeni *Cordillere Negre* (Črna veriga), katere vrhovi se le enkrat dvignejo nad 5000 metrov.

HUARAZ, IZHODIŠČE ZA TURE V CORDILLERI BLANCI

Po prespani noči nas prebudi kot ribje oko čisto jutro. Želim si, da bi bilo tako lepo tudi v moji glavi, kjer razbija tisoč kladiv naenkrat. Tudi z mojimi kot svinec težkimi nogami ni vse tako, kot bi moralo biti. Neverjetno naporno diham pri navadnem vzponu po stopnicah v drugo nadstropje. Utrujenemu telesu se pač pozna, da se še ni privadilo, aklimatiziralo na nadmorsko višino 3000 metrov, kjer leži Huaraz, izhodišče za vzpone v Beli verigi. Od ekvatorja smo oddaljeni samo dobrih 10

stopinj južne geografske širine, zato nam opoldne sije močno sonce skoraj točno nad glavo.

Sicer pa je tukaj vse postavljeno na glavo. Sonce se namesto po južni premika po severni strani neba od vzhoda proti zahodu. Ob dvanajstih torej kaže sonce točno na sever, ne na jug kot pri nas. Neverjetno hiter je prehod iz noči v jutro in tudi iz mraka v noč. Tega nisimo vajeni in kot da bi zamahnil s čarobno palico, je naenkrat popolna tema. Pa tudi luna je malo trčena. Doma si preprosto razlagamo, da se debeli, ko ima obliko črke D, zato bo kmalu polna, ter crkuje, oziroma se manjša, ko ima obliko črke C. Na južni polobli je to ravno obratno.

Mama Ines je naša stara znanka. Pri njej se, tako kot večina Slovencev, ki vsako leto v vedno večjih skupinah obiskujejo te čudovite hribe, nastanimo tudi mi. S težavo se me spomni, saj je od mojega zadnjega obiska minilo že devet let. Verjetno le ne more pozabiti vseh neumnosti, ki smo jih počeli dober mesec dni med bivanjem v Huarazu. Tudi sedaj nas malo nezaupljivo pogleduje in verjetno ugiba, ali smo se v tem času kaj spametovali.

Redka jutra, ko smo v mestu in ne v hribih, preživimo na ravnih strehi njenega penziona z imenom Galaxia. Po obveznem obisku tržnice in pekarnice lahko ob krepkem zajtrku in beli kavi uživamo ob pogledu na vrvež in dogajanja na ulicah pod seboj. Z zaspanimi očmi lahko med pretegovanjem in zehanjem na toplem jutranjem soncu v miru kujemo načrte za naše vzpone.

Razgled preko streh neometanih hiš je kraljevski. Beli vrhovi nam tukaj ležijo kot na dlani. Nikjer ni videti niti oblaka, od temnomodrega neba se odbija belina v nebo kipečih velikanov, Huantsan, Ranrapalca, Oshapalca, Copa in za njo največja, Južni in Severni Huascarana. Tako blizu so ti vrhovi v svežem jutru, da bi jih lahko prijel z roko in si jih ogledal kot na razglednici.

Cordillera Blanca je za planinca prav idealno gorovje, ki pa tudi alpinistom nudi cel kup mikavnih ciljev. Lahki, udobni pristopi do vznožij, čudoviti kopasti ali ošiljeni

Prvi sončni žarki so obsijali pobočja severnega Huascarana.

Foto: Silvo Babič

vrhovi, ugodne vremenske in navadno tudi snežne zamerne, vse to je vzrok, da predstavljajo vzponi na vrhove tega gorovja ob primerni telesni pripravljenosti in poprejšnji aklimatizaciji neverjeten užitek. Kjerkoli drugje na svetu bi le težko našli toliko razmeroma lahko dostopnih od 5000 do več kot 6000 metrov visokih vrhov. Celo znojenje je le minimalno, saj vsi hlapi zaradi izredno suhega zraka takoj izpuhtijo. Izhodišče za vzpone je dolina Santa, od katere se pravokotno odcepijo številne stranske doline in te popeljejo v samo osrčje gora. Poti do baznih taborov še zdaleč niso tako dolge kot v azijskih visokogorjih. Povprečno trajajo od dveh ur do največ dveh dni v najbolj oddaljenih predelih. Ti dostopi večinoma potekajo po starodavnih tovnih poteh, ki vodijo skozi doline in čez prelaze na drugo stran Cordillere, ali pa po starih pastirskih poteh, kjer so vodili ali pa še sedaj vsako pomlad vodijo črede na visokogorsko pašo.

Prebivalci vzhodni Cordillere Blance so pretežno Indijanci plemena Quechua (izg. kečua), ki so direktni potomci Inkov in govorijo svoj prastari jezik. Živijo v manjših vasicah, ki segajo izredno visoko, prav do 3500 metrov. Še višje se sprehajajo indijanski pastirji za svojimi čredami lam, ki se pasejo ob ledenikih. Zraven svojega jezika quechua skoraj vsi govorijo špansko, zato tisti, ki vsaj delno obvladajo ta jezik, pri sporazumevanju z njimi nimajo problemov. V večjih dolinskih naseljih tvorijo majhno elitno plast beli potomci španskih priseljencev. Zelo številni so meščanci, ki tvorijo nekakšen most med priseljenci in prvotnim prebivalstvom. Indijanci imajo ohranjeno prдавno, v inkovsko dobo segajočo folkloro, ki pride do izraza ob praznikih. Izredno slikovite so njihove noše ob verskih slovesnostih. Vse to v zadnjem času izkorišča turizem, ki vedno bolj prodira v ta še pred dvema desetletjema slabo poznan del sveta, ki so ga, tako kot veliko drugih po svetu, »odkrili« alpinisti.

VZPON PROTI VRHU HUASCARANA

Tako hitro so minili trije tedni, ki smo jih preživel v teh 72
lepih dolinah, kot minejo vsi dnevi, ki jih živíš polno in

prijetno. Za nami je obvezna aklimatizacija, to je privajanje na višino, v dolini Ishinca. Povzpeli smo se na nekaj lažje dostopnih vrhov in zaradi redkejšega zraka in pomanjkanja kisika nas ne boli več glava. Obraze imamo ožgane od višinskega sonca, saj nam je vreme še vedno naklonjeno. Vsi skupaj smo preplezali tudi tri prvenstvene smeri na strme vrhove, zdaj pa se Špeli, meni in še nekaterim iz naše skupine želje usmerjajo proti najvišjemu, Huascaranu. Pravzaprav je sestavljen iz dveh vrhov, ki ju loči več kot 6000 metrov visoko sedlo Garganta. Severni Huascarana je malo nižji, vendar lepo oblikovan skalnat vrh z zelo visokimi stenami, ki padajo v dolino Llanganuco. Nanj zraven srednje zahtevnega normalnega pristopa vodi že cel kup zelo težkih in dolgih plezalnih smeri. Huascarana Sur ali Južni Huascarana pa je v nasprotju s sosedom ogromna ledene kopa, ki s svojimi dimenzijami dosega po obsegu in višini himalajske gore. S 6768 metrov visokim vrhom je najvišji vrh Peruja in tretji v celotnih Andih.

Proti njemu sem se podal skoraj sam, saj so me neprijetnosti s hemoroidi zadržale v Huarazu. Špela je s prijateljki odšla naprej, sam pa sem dva dni preležal v postelji in si celil rane. Niti po Huarazu se mi ni ljubilo potikati. Dan odhoda v Slovenijo se je neusmiljeno približeval. Na prste ene roke sem prešteval dneve, ki so mi še preostali, in mrzlično napolnil nahrbtnik z opremo in hrano. Preprost izračun mi je povedal, da še ni vse izgubljeno, samo hiter moram biti in vreme mi mora biti naklonjeno. Na vsak način sem hotel izkoristiti priložnost, ki se je ponujala.

Z dvema dnevoma zamude sem hitel za njimi. Pridružil se mi je Leon, ki pa je imel na voljo samo dva dni. Vsekakor premalo za vzpon na vrh. Odločil se je, da me bo spremljal tako visoko, kot mu bo čas dopuščal, nato pa se bo s smučmi spustil čez ledenik.

Med stojnicami na ulici si s sadjem in zelenjavo do vrha napolnim nahrbtnik in pohitva do mostu, kjer je nekakšna avtobusna postaja. Ničesar ni, kar bi spominjalo nanjo, nikakršnih napisov, znakov ali tabel. Bolj je podobna blatnemu dvorišču, avtobusi pa so pravzaprav kombiji, ki te za nekaj pesosov razmeroma hitro

prepeljejo do željenega kraja v dolini reke Sante. Z voz-
nim redom in takšnimi neumnostmi si nihče ne beli gla-
ve. Ko se vsi sedeži napolnijo, je čas za odhod. Spre-
vodnik stoji na robu odprtih vrat, z dlanjo tolče po
pločevinasti strehi in kriče oznanja odhod, ko zape-
ljemo še en krog za zamudnike. »Paltay! Yungay! Ka-
ras!« odmeva vsenaokrog v boju za potnike.

V Mancosu prestopiva in več kot uro čakava na prevoz
do zadnjih hiš pod Huascaranom. Vsaj glavna ulica va-
sice Musho je znana vsem, ki so kdaj poskušali ali
plezali v vznožje te visoke gore. Lahko bi se reklo, da
imava srečo. Po strmi poti se je mimo primajal star pa-
stir z oslom. Hitro se dogovorimo za ceno in udarimo v
roke. Težka nahrbtnika se preselita z najinih pre-
znojenih hrbtov na mulino sedlo, midva pa se počutiva
lahka – kot prerojena.

Naslednji dan je Leon veselo odsmučal navzdol in mi
izginil izpred oči. Kratek čas sem bil sam, ko sem v da-
ljavi opazil nekaj sestopajočih utrujenih postav. Že na
daleč spoznam, da so to »naši«. Ožgani obrazi in si-
joče oči so mi povedali več kot vse besede. Špela se je
vračala s svojega doslej najvišjega osvojenega vrha.
Zelo sem bil vesel njenega uspeha. V nekaj stavkih mi
je opisala vso kalvarijo vzpona in sestopa. Primoža iz
Tržiča sem srečal včeraj in prišel je kot naročen. V nje-
govem majhnem šotorčku sva pod sedlom Garganta
skupaj prespala zadnjo kratko noč pred vzponom na
vrh.

Pravzaprav prvi del noči, budilka naju je zbežala iz
spalnih vreč že ob enih zjutraj. Vsa omotična si pogre-
jeva včerajšnji kakao in celo uro potrebujeva, da se
oblečeva in pripraviva za vzpon. Na stenah šotora se je
nabrala debela plast ivja, ki se ob vsakem nepremiš-
ljenem premiku usipa za vrat.

Dolga je pot do vrha, čas pa teče hitro. Zjutraj je hoja
po trdem, zmrznjenem snegu varnejša, zato sva tako
zgodnja. Prehod na sedlo Garganta je v soju čelnih
svetilk nepregleden in nevaren, saj je poln skritih
ledeniških razpok. Spretno se jim izogibava. Nad sed-
lom zaplezava v strmejšo steno, vrh katere naju čaka
neprijetno presenečenje. Kot velika zevajoča usta je
pred nama široka ledeniška razpoka. O njej so naju
mnohi strašili, ko so pripovedovali o vzponu. Na srečo
sva oba dovolj dolgih nog in rok, da se brez večjih pro-
blemov skobacava čeznjo. Za nameček še skupini alpi-
nistov za seboj vrževa vrv in jim pomagava preko zo-
prnega mesta.

Večjih težav nato proti visokemu vrhu ni več, če iz-
vzamemo temo, zaspanost, utrujenost, strupen jutranji
mraz in pomanjkanje kisika. Zaradi vsega tega je hoja v
takih višinah skoraj smešna: napraviš pet ali deset ko-
rakov, nato pa dihaš in sopes kot utrujen konj. Loviš
sapo in kisik za naslednjih deset opotekajočih se ko-
rakov. Vsak premik je počasen in premišljen.

IN POTEM VRH

Na vzhodu se zariše tenka svetla črta, ki z vsako minu-
to postaja širša. Sonce že razliva žarke na zaspana
pobočja Cordillere Negre. Dolgo pričakovano jutro se

bliža prav tako hitro kot najine stopinje proti vrhu. Hiti-
va, pa ne samo zato, da bi se ogrela. Radovednost in
pričakovanje naju ženeta naprej.

Svetlo je že, ura je že skoraj sedem, ko je nad nama
samo še nebo. Površina vrha je ravna in široka, nato
pa lahko pogled zaplava tudi na drugo stran. Tam v
daljavi, daleč pod najinimi mrzlimi cevli, za gosto zave-
so belih kopastih oblakov lahko samo slutiva nepregle-
den pas tropskega deževnega pragozda. Vidim vse,
kar sem si želel videti, vso neskončnost gorā. Vreme je
čudovito in midva sva tu. Zemlja je tako velika in
skrivnostno lepa. Vsi vrhovi nama ležijo pod nogami in
ničesar več ni, da bi osvojil. Pred menoj je ocean miru.

Z vrha zelo hitro sestopiva v dolino. Sonce je vedno
močnejše in nižje ko bova, bolj bo pripekalo. Mimogre-
de podreva šotorček, pobereva preostalo opremo, ki
sva jo skrila v ledeniško razpoko in se pod težo nahrbt-
nikov odmajeva navzdol. Primožu se nikamor ne mudi,
mene pa že jutri čaka avtobus za Limo, zato se pri baz-
nem taboru ločiva. Pohitim na vso moč, ko se pot po-
loži, skoraj tečem, pa tudi s prevoz nazaj v Huaraz
imam srečo. Bolje ne bi moglo biti, si mislim, ko že ob
petih popoldne topel tuš spira še zadnje ostanke prahu,
znoj in štiridnevne umazanije z mojega telesa. Jutri se
odpeljemo domov.

Opomba: Geografski podatki so povzeti po knjižici **Jim
Bartle: Parque Nacional Huascarán, Hans Kinzl –
Erwin Scheider: Cordillera Blanca, brošuri Tine Mihe-
lič: Cordillera Blanca in vodniku David Sharman:
Climbs of Cordillera Blanca.**

Zborovanje evropskih popotnikov v Pragi

29. letna skupščina Evropske popotniške zveze je bila od
lanskega 17. do 19. septembra v Pragi, vodil pa jo je leto
pred tem v finskiem Vuokattiju izvoljeni predsednik te zve-
ze **Jan Havelka**, ki je hkrati na čelu češke turistične zve-
ze. To je bilo zanj zborovanje v domači hiši, za številne
udeležence srečanja pa prva seznanitev s popotniškimi
možnostmi po čeških gozdovih in po moravskem krasu.
Dokončno je bilo odločeno, da bo 30. srečanje letos od
16. do 19. septembra v Amblesideju (Lake District) na bri-
tanskem otočju. **Arthur Howcroft** kot predstavnik gosti-
teljske zveze je delegatom ponudil atraktiven popotniški
program, na katerem bi udeleženci spoznali ta predel
Evrope. Srečanje leta 2000 bo od 21. do 24. septembra v
belgijskem Oostduinkerkeju ob obalah Severnega morja,
za leto 2001 pa so se delegati odločili, da bo srečanje v
najtesnejšem sodelovanju s Svetom Evrope in bo torej v
Strasbourgju. Ozadje take odločitve je, da naj bi bilo »me-
sto Evrope« cilj štafetnega popotovanja, ko naj bi na dol-
gih evropskih pešpoteh Evropske popotniške zveze pro-
pagirali popotniške možnosti na naši celini.

Predsednik Evropske popotniške zveze Jan Havelka je v
svojem govoru predvsem poudaril, da Zveza potrebuje
svoj podmladek, zato je Zveza v Pragi ustanovila novo
petčlansko vodstvo Evropske popotniške mladine, kate-
rega predsednik je Madžar **Peter Sliom**.
(Sauerland Zeitung)

MALO JE LEPŠIH IZKUŠENJ KOT JE GORSKA HOJA OB POLNI LUNI

MOČ SREBRNE POKRAJINE

DARIO CORTESE

Ni lepšega, kot je narava v siju polne lune. Takrat vse znano dobi drugačne, povsem nove oblike, podobe narave se spremenijo in spregovorijo z drugače skrivnostnim jezikom. V nočnem svetu srebrne svetlobe in razpotegnjenih senc prinaša vsaka stopinja nova občutja. Sence v luninem siju se zde kot oživiljena bitja pripovedk, odbleski srebra na nočni slani ali snežnih kristalih so njihov čarni sij. Zamolklo svetla pokrajina prepričuje, da je pravljica resnična in skalni, že tako ves svetel svet, dobi s srebrnimi odsevi novo življenjsko moč.

Trenutki, ki jih v naravi doživis v luninem siju, so bogastvo, neizmerljivo s sistemom vrednot, kot jih pozna večina. Toda tako kot vse druge najlepše stvari na svetu je tudi domovanje srebrne lepote zastoj, a si ga mnogi ne morejo privoščiti, ker ne vedo, da sploh obstaja. In le kdo bi želel prepričevati ljudi, da je najlepše, že kar svečano, iti v naravo in v gore ponoči, ko sveti luna? Zmajali bi z glavo in si mislili svoje ter verjetno govorili kaj o tem, da nekaterim še podnevi ni dovolj. Toda polna luna ima svojo moč, ki ni zanemarljiva, četudi nikamor ne gremo. Če se ob njej odpraviš v gozd, na bližnjo ali bolj oddaljeno vzpetino ali celo v visokogorje, še bolj izrazito začutiš skrivnost bivanja, ki ga uokvirjajo naravne sile.

TO LAHKO POSTANE OBRED

Vsakič, ko se na nebu debelí naša srebrna sopotnica, noči postajajo drugačne in ko je svetel krog sklenjen, se je težko upirati njenemu tihemu klicu. Sprva so bila moja srečanja z njo bolj naključna kot načrtovana na turah, ki so se tako rade potegnile v (svetlo) noč. Potem se je hoja menda kar sama od sebe podaljševala v lunino noč in pozimi velikokrat ni bilo druge, kot začeti turo pozno popoldne ter na poti do te ali one zimske sobe spoznati prelestno privlačnost hoje ob luninem siju. Naključna in delno načrtovana srečanja s takimi nočmi so se kasneje razvila v zavestno izbiro nočnega cilja in hoja po srebrni pokrajini je postala sama sebi namen. Velikokrat se zalotim, ko si rečem, da me bo od zdaj naprej ob vsaki polni luni nekam odneslo, vendar potem večkrat kot ne poseže vmes vreme ali kakšen bolj zemeljski dejavnik. Kljub temu je hoja v družbi z luno postala načrtna, neke vrste obred, ki polepša in zaokroži že tako privlačno izkušnjo srečanj z naravo.

Enkrat se mi je na vrhu Krna zdelo, kot da se v svetli, nepopisno mirni noči oglašá milijon duš, ki so se izgubile med skalovjem, sicer pa se je moč lune vedno kazala na bolj prijeten način. Pot iz Ukanca na Komno, ki mi je nekako bolj znana v temnem nočnem ogrinjalu, me je enkrat pričakala z iskrivimi odbleski srebra na velikih snežnih kristalih, drugič se je med hojo na Komno luna olepšala z velikanskim vencem ter kot gospo-

dar neba kraljevala na temnem obodu. Tudi na planino Laz me je spremljala, srebrila drobne kristale nočne slane ter potem na svoj poseben način osvetlila planino in debeluharja nad njo.

NAMESTO V POSTELJO – NA TURO

Nočna pot na Ratitovec pod snežno odejo me je prepričala, da ni lepše »lunine hoje«, kot je ta v zimskem času. Vse se blešči, čudovito je. Kaj luči teh ali onih praznikov! Narava pripravlja najlepšo bleščavo za svoj vedno obnavljajoči se praznik.

Seveda je hoja v družbi z luno privlačna tudi v drugih letnih časih – in včasih je še bolj skrivnostna. Ko se po poletni plohi med hribi vlačijo megle, moč lune seže tudi skoznje, in ko jo odkrivajo in zakrivajo oblaki, je noč prav razburkano spreminjava. Skratka, polna luna privlači kadarkoli in vedno.

Svetla sopotnica daje nočnim doživetjem narave posebno moč.

Iz vsega zapisanega se morda zdi, da zdaj delam reklamo za nočno hojo ob luni. Seveda jo, ker je le malo lepših izkušenj od te.

Pri načrtovanju nočne ture je vseeno dobro paziti na to, da okolico dobro poznaš. Čelna svetilka ni odveč, vendar jo je smiselno uporabiti le v »nujnih primerih«.

Hoja ob luninem siju je seveda možna tudi nekaj dni pred polno luno in po njej, vendar se luna na nebu pojavlja z vsakodnevnim časovnim zamikom, kar je dobro upoštevati pri načrtovanju nočne ture. Prav tako ni odveč nameniti pozornost osvetljenosti pobočij, saj se zaradi lege lahko kljub polni luni zgodi, da hodiš v senci. Toda kar brez dvomov, ali je vredno ali ne! Seveda je: namesto v posteljo – na turo!

Še en izgovor več je to, da greš lahko v široko odprte prostore narave. Ampak saj izgovori niso potrebni. Že samo življenje je »izgovor« za to, da si na prostem, tam, kjer je pravo življenje tudi doma. Podnevi, ponoči, vedno.

OBNOVA TUDI ZA PLANINCE ZANIMIVIH CERKVIC SVETE MAGDALENE IN SVETEGA AVGUŠTINA

PLANINSKI DOM V HALOZAH

TOMISLAV JAGAČIĆ

Slovenija je, ni kaj, prelepa dežela. Za planince so seveda najprivlačnejše Alpe, Kamniške in Julijske, ter Karavanke. Ko vse poti vodijo v Rim, zato ni nenavadno, da največ planinskih poti v Sloveniji pelje v te alpske predele.

Vendar obstaja v Sloveniji, v njenem severovzhodnem delu, privlačen in prelesten kotic, ki se imenuje Haloze. Ko se človek znajde prav na meji s Hrvaško, kjer so pobožni ljudje njega dni sezidali dve cerkvi ter manjšo posvetili sveti Magdaleni, večjo pa svetemu Avguštinu, ne more ostati ravnodušen, pa naj se obrne na kateroželj stran. V pogledu na vzhod je lepota hrvaških hribov Ravne gore in Ivanščice, južneje se dviguje Strahinjčica. V morju zelenih gozdov se beli obnovljeni dvorec Trakošćan. Proti severu pa so, do koder sežejo pogledi, z vinogradi porasle vinske gorice vse tja do Drave. Proti zahodu nam zapirata obzorje Donačka gora in Boč.

PO JANEZOVI STEZI DO HALOŠKIH CERKVIC

Bila je lepa sončna nedelja 30. avgusta. Avguštino. Tradicionalno žegnanje. Srečanje ljudi s hrvaške in slovenske strani. Ne ve se, od kod jih pride več. Tako je od nekaj. Praznik svetega Avguština je sicer 28. avgusta, vendar ga tod vedno slavijo v nedeljo, najpogosteje zadnjo v avgustu. Edini zvon v cerkvi svetega Avguština, katerega glas se razlega po tej obmejni zemlji, vabi k maši, ki jo tudi to leto pred cerkvijo svetega Avguština darujeta slovenski župnik iz Leskovca **Edi Vajda** in hrvaški župnik iz Cvetlina **Ivan Hruško**. Skupina desetih hrvaških planincev koraka s hrvaške strani iz vasi Cvetlin. Ustavimo se pri starih znancih, ki nam ponudijo silce žganjice. Številni romarji pred nami so dobro uhodili stezo, ki je zaradi slabega prometa sicer porasla z visoko travo. V izredno bogatih vinogradih dozoreva grozdje.

»Svoj izlet bi morali ponoviti, ko bo grozdje zrelo in ko bodo vinogradi polni obiralcev in pesmi, slovenske in hrvaške,« pravim svojim planincem. »Jesen je v teh krajih še posebno lepa.«

»Lahko bi prišli tudi tedaj, ko bo dozorel kostanj,« dodaja moj durmitorski prijatelj Drago.

Prav na meji, tik poleg starega mejnega kamna, posevelega od starosti, stoji križ zaobljube, ki ga je dala postaviti babica **Terezija Školnik**. Pravim »zaobljube«, kajti z njim je v resnici izpolnila svojo zaobljubo. Postaviti ga je dala na kraju, kjer jo je bil med drugo svetovno vojno skorajda ubil nemški mejni vojak; tam je namreč bila meja med Nemčijo, se pravi okupirano Slovenijo, in Hrvaško.

Od tega križa se po desni stezi najprej odpravimo k babici. Še nikoli nismo šli tod mimo, ne da bi obiskali

Po dogovoru in z delom pridnih rok bi to hišo lahko preuredili v planinski dom.

Foto: Tomislav Jagačić

nje in njenih v skromni hišici, ki je prav blizu na slovenski strani. Tudi ta dan smo tam našli njeno hčerko **Terezijo**, zeta **Jožeta Meška** ter vnuka **Jureta** in **Jožeta**. Živijo sicer na Ptuj, toda konec tedna vedno preživijo pri babici, ki ji je treba pomagati glede na to, da je stara že več kot 85 let. Hčerka Terezija je ravno pripravljala kosilo za družino. Tam bo po maši pri svetem Avguštinu obedoval hrvaški župnik iz Cvetlina, taka je pač navada. Potem ko smo se pozdravili z domačimi in z babico, ki je bolna ležala v postelji, smo se spet vrnili do križa zaobljube, na stezo, po kateri gre skupina hrvaških romarjev skozi gozd proti obema cerkvama na vrhu hriba.

Na začetku steze je orientacijski smerokaz, na katerem piše »Janezova steza«. Kadarkoli grem tod mimo, mi je pred očmi cerkovník haloških cerkvic **Janez Šmigoc**, ki se je 13. julija 1995 po tej stezi vračal domov iz Cvetlina na hrvaški strani. Vendar ta dan ni prišel tja, kamor je bil namenjen. Spustila se je že noč, ko se je zgrudil in padel po strmini, zaraščeni z drevjem. Infarkt! Na tem kraju so njegovi domači ob gozdni stezi postavili skromen križ, na katerem piše: »Janez Šmigoc, 13. 7. 1995.«

Kadarkoli gremo mi planinci tam mimo, k znamenju vedno položimo šopek rož in prižgemo svečo. To smo storili tudi tokrat.

Poznal sem tega skromnega človeka, ki ga je zdaj v vlogi cerkovníka in zvonarja nadomestil njegov sin, prav tako Janez. Pozdravili smo se. Bil je zelo zaposlen. Avguštino je njegov dan, dan njegove družine, bratov in sester, ki tedaj pridejo na obisk. Janez je namreč na domačiji ostal sam z mamo **Tilko**.

»Končno ga bomo morali oženiti,« pravim v šali mami Tilki ob pozdravu v njihovi hiši, v katero mi planinci vedno prihajamo kot domov. Družina Šmigocvih je številna, mama Tilka pa ima zdaj od svojih osmih otrok, petih hčera in treh sinov, kar štirinajst vnukov.

Razveselil sem se, ko sem videl, da so začeli obnavljati 75

cerkev svete Magdalene. Streha je že obnovljena, vrh zvonika je že oblečen v bakreno pločevino. Osvetljenega od sonca je daleč videti. Kot svetilnik na morju je. Zvedel sem, da je dala vsaka hiša v župniji Leskovec za popravilo cerkev svete Magdalene in Avgušтина denarni prispevek v višini približno 20.000 tolarjev. Prepričan sem sicer, da to še vedno ne bo dovolj in da bo pomoč prišla še z drugih strani, tako od cerkvenih kot od posvetnih oblasti. Čestital sem leskovškemu župniku za to pobudo pri obnovi cerkvic.

KAKO OŽIVETI TA KOTIČEK HALOZ

Dejal sem že in tudi napisal v Planinskem vestniku, da bi se morala bližnja planinska društva dogovoriti in v Haloško transverzalo vključiti kot kontrolno točko tudi ta haloški biser. Nadalje bi se bilo treba začeti pogovarjati s cerkvenimi oblastmi, začenski pri župniku iz Leskovca, o najemu in preureditvi bližnje nadvse

zapuščene in zanemarjene hiše v planinski dom, ki bi seveda predvsem za žegnanje in za dneve svete Magdalene in svetega Avgušтина kot zavetišče in gostilnica služil tudi cerkvi. Zvedel sem tudi za predlog, naj bi del te starinske zgradbe porušili in za cerkvene potrebe sezidali eno sobo in druge prostore, ki sodijo k njej, in sicer samo za dva dni na leto, ostale dni pa bi bila soba zaprta. Ali ne bi bilo bolje, da bi to hišo uredili kot priljubljeno izletniško točko planincev, ki bi si spotoma kajpada ogledali tudi obe cerkvi in uživali v prelepih razgledih? Oskrbnika že imajo, tam je že: to bi bil nemara cerkovnik, ki je zdaj Janez Šmigoc.

Če bi se kdo ogrel za ta predlog, bi ta najatraktivnejši kotiček Haloz oživel in planinci bi ga radi obiskovali, tako iz Slovenije kot iz Hrvaške. Vsakoletna srečanja hrvaških in slovenskih planincev bi lahko prav tam postala tradicija. K takim razmišljanjem nas med drugim hrabri obnova cerkvic svete Magdalene in svetega Avgušтина.

ČISTO SAM NA POBOČJIH ZASNEŽENIH KARAVANK

JESENSKI VZPON NA STOL

JANEZ JAKOPIČ

Karavanke so lepe v vseh letnih časih, vendar so mi najljubše jeseni, ko rumenijo macesni in zapade prvi, še ne prav visok sneg. Takrat ni prav dosti obiskovalcev gora, saj so kočice večinoma zaprte, zato še posebej med tednom le stežka koga srečaš. Takšna tura nam ponuja redko priložnost, da doživimo gorsko naravo v vsej njeni divji lepoti. Lahko se poblize seznanimo z živalmi, ki se sicer množicam planincev umaknejo v skrita zakotja, lahko stopamo po nedotaknjeni belini novo zapadlega snega in v miru doživljamo drobne zanimivosti, ki jih drugače morda splohe ne bi zaznali.

Obetal se je lep dan, imel sem še precej dopusta in tako sem se odločil: grem v hribe.

Sprva sem se bil namenil v Mojstrano, od koder bi šel čez Vrtaško planino na Sleme. Ko pa sem se z avtom vozil po gorenjski ravnini, sem opazil, da je Sleme popolnoma zasneženo. Ocenil sem, da je snega preveč, vsaj zame, ki sem imel le pohodniške čevlje in sem bil brez gamaš. Toda na drugi strani ravnine so se v jutranji svetlobi kazala pobočja Stola, ki so bila videti kopna skoraj do vrha. Tako sem se odločil, da jo mahnem tja gor, do koder bo pač šlo in če ne bo težav, vse do vrha.

Zavil sem v Završnico in se po gozdni cesti zapeljal približno 900 metrov visoko, do pašnika, kjer izvira potok. Bilo je mrzlo in po travniku je ležala slana. Temu primerno sem zastavil korak, tako da sem skoraj tekel. Hitro sem se ogrel in pri Tinčkovi koči zavil na markirano pot proti Valvasorjevemu domu. Pot vodi na začetku prek strmih gozdnatih pobočij, kjer je jeseni nevarnost zdrsa na suhem listju, zato je pri hoji potrebna previdnost. Steza ima nekaj krajših vzponov in spustov, večinoma se drži iste višine in vodi prek lepega mešanega gozda mimo Doslovške planine na Zabraško planino. Od tam lahko gremo proti Valvasorjevemu domu ali pa pričnemo vzpon na vrh prek Stare planine, kjer je izvir pitne vode. Vzpon se nadaljuje po širokem pobočju mimo zasilnega bivaka in prijetne klopce, ki je že nad gozdno mejo in so jo postavili zraven spominske plošče ponesrečenemu lovcu, ki ga je tukaj zasul snežni plaz. Tam sem si v prijetnem in mirnem sončnem dopoldnevu privoščil malico.

Kmalu so se na poti pojavile manjše in večje zaplate snega. Ko sem nadaljeval mimo Finžgarjeve skale,

Gorsko jezero

SLAVICA ŠTIRN

*Smaragd
na belem
pladnju.*

*V njem:
odsev gora,
odsev neba.*

*Šepet tišine,
ki tke
besede neizrečene,*

*ko v ogledalu
večnosti
se ogledujem.*

sem na večji travnati uravnavi presenetil čredo gamsov. Bilo je dvanajst odraslih in dokaj velikih živali, ki me zaradi smeri vetra niso takoj zavohale, tako da sem jih lahko kar nekaj časa prav od blizu opazoval, ko so se pasle med šopi posušene trave. Prizor je bil edinstven, saj še nikoli nisem videl tako velike črede gamsov čisto od blizu. Krmlu so se živali poskrile za bližnje skalovje, jaz pa sem nadaljeval vzpon po položnih odprtih pobočjih. Snega je bilo vse več in v nekem trenutku sem presenetil skalno jerebico, ki je bila že skoraj povsem bela, le še nekaj rjavih peres je ostalo od njenega poletnega »kostima«. Na mestu, kjer se nam odpre prelep pogled na Stolovo vitko sosedo Vrtačo, sem opazil še štiri gamse.

Pri Prešernovi koči sem se spet ustavil in si ob malici privoščil tudi nekaj počitka. Okoli mene je ležala strnjena snežna odeja, debela kakih trideset centimetrov. Nadaljevanje proti vrhu je bilo čisto »zimsko«. Na sedelcu med Malim Stolom in glavnim vrhom je ležal dva metra debel zamet. Prav na vrh sem »prigazil« po sicer dobrem snegu, ki pa se mi je vendarle ponekod udiral do kolena. Na vrhu je bilo prijetno, saj ni bilo močnega vetra. Razgled je segal od Julijskih Alp pa vse do Velikega Kleka in oddaljenih zasneženih gorá na severovzhodu.

Po dobrih petnajstih minutah sem se odločil za sestop. Stopinje, na katere sem naletel v območju vrha in jih prej nisem opazil, so ravno tako skrivnostno izginile, kot so se bile pred tem pojavile.

Sestopil sem nazaj na sedlo med obema vrhovoma in ocenil situacijo. Čevlji so bili mokri, a ne premočeni. Nogavice sem zavihal in jih potegnili čez rob čevljev, da bi vsaj malo preprečil usipanje snega čez rob. Odločil sem se namreč, da poskusim sestopiti čez Belšičo v krcnico V Kožnah in naprej navzdol čez Zagon po lovski stezi nazaj do Tinčkove kočice in nato do avta.

Prvi koraki po ozebniku navzdol so bili previdni; preizkušal sem, kakšen je sneg in ugotovil, da je dober. Udira se ravno prav in tudi ledu ni videti. Kolikor sem mogel, sem sledil poletnim markacijam, nižje pa sem zavil proti sredini žleba, kjer je bilo več snega, kar je olajševalo sestop. V enkratnem ostenlju zgodnje gorske zime sem sestopal med strmimi ostenji Stola, Celovške špice in drugih okoliških vršacev. Nikakor mi ni bilo žal, da sem se odločil za ta izredno zanimiv sestop, ki mi je razen estetskih užitkov ponujal tudi mehke stopinje v idealnem snegu. Snega je bilo dovolj tudi v krcnici V Kožnah, tako da sem si prihranil precej sicer običajnih sunkov, ki jih na sestopu prestežejo noge. Na lovski stezi čez Zagon snega sicer ni bilo več, zato pa dovolj vode, ki mi jo je prav tam zmanjkalo. Še zadnji počitek na klopici pri samotni kolibi nad hudourniško strugo mi je odpočil noge za zadnjih tristo metrov spusta.

Morda sem s pričujočim prispevkom spodbudil kakega od bralcev PV k podobnemu planinskemu dejanju. Vesel bom, če bo doživel dan, kot sem ga jaz, vendar pa bi mu vsekakor priporočil, naj takšno turo opravi v primerni obutvi in z gamašami v nahrbtniku.

odmevi

Po Hanzovi poti na Prisank

V zadnji televizijski oddaji »Gore in ljudje« je bilo govora tudi o Hanzovi poti na Prisank. Postavljeno je bilo vprašanje, ali naj jo še vzdržujejo ali pa naj odstranijo vse kline in žice, da bodo tam vodniki lahko vodili svoje kliente z lastnimi vrvmi in klini.

Če naj bi bilo to drugo v interesu vodnikov, ki bi petične turiste vodili po tej poti, potem je to povsem nepotrebno, saj ostaja v naših Julijcih še toliko sten, grebenov in kamninov, ki so povprečnim planincem nedostopni, da lahko vodniki izbirajo, kje vse bi lahko svoje kliente vodili.

V interesu povprečnih planincev pa je nedvomno, da ostanejo vsa zavarovana pota še naprej vzdrževana in tako omogočajo zahtevnejše planinstvo z velikimi užitki in ob zadostni varnosti.

Hanzova pot na Prisank je bila napravljena pred drugo svetovno vojno, ko zaradi meje dostop na Prisank z Vršiča ni bil mogoč in so ga zato nadelali po naši strani gore. Pot je bila enkratno užitek za vse tiste generacije, ki smo uživali na izpostavljeni in dobro zavarovani poti.

Zavreči nekaj, kar že desetletja dobro služi svojemu namenu, me spominja na železniško progo od Jesenic do Rateč. Z izgovorom, da promet po tej progi ne pokriva stroškov vzdrževanja, so progo ne samo ukinili, ampak tudi razdrili! In vendar je v svetu veliko nerentabilnih prog, ki jih vzdržujejo samo zato, ker so potrebne... Tudi progo od Jesenic do Rateč bi še kako rabili, najbolj ob planiških prireditvah. Pa so jo »ta pametni« podrli.

Naslednji tak primer je letališče za Portorož v Sečovljah, ki naj bi ga ukinili (podrli?), ker da je prehrupno. Koliko turističnim središčem bi letališče prišlo prav, pa zanj nimajo sredstev! V Portorožu ga imajo, pa bi ga podrli!

Tudi Kranjskogorci že imajo Hanzo-

vo pot, pa bi jo radi podrli. Ali ni to nesmisel?!

arh. Dušan Črnič

»Nihče ni tako gluhi...« (zadnjič)

»Gorjancev naših jeziki
potujčvavši...«

Kar je za dokaze dojemljivim (in tudi sicer pozornim in sistematičnim) ljudem po vseh ponavljanih že davno jasno, **Edu Kozorogu**, gospodu iz Modreja (»Modrejanu«, kot piše v Krajevnem leksikonu) še zmeraj ni. Pogovor z njim je neozdravljivo tog in suh, naporen in jalov. A naj mi bo še tako odveč, naj me ob njem še tako »živa radost mine« (ko smo že pri njegovi Soči), ga moram vseeno zavrniti, zakaj govori in piše, »tako da bi lahko [ugnal v kozji rog] celo izvoljene, če bi bilo mogoče« (Mt 24, 24). Vendar je to moja zadnja napisana beseda v tej zadevi v moji navezi na Modreje. Ostati mislim tokraj staromodrega *Sapientii sat!*

Friedenthal je v svoji knjigi napisal »im Tal von Bozen nach Trient« in 77

to je **Smerdu** prevedel »po soški dolini v Trento«¹. Četudi bi se gospod iz Modreja in vsak spodoben Slovenec smel zanesti na to, kar mu ponudi ugledna (najuglednejša?) slovenska založba (DZS) in njen nič manj ugledni in zelo znani in vplivni urednik (ime naj ostane v arhivih), ki je imel na skrbi izdajo slovenskega prevoda, pa tako hlastno citiranje, ki mu je zapadel E. K., kaže na zelo pomanjkljivo znanje in ustrezno odsotnost kritičnosti. To sta pa dve lastnosti, zaradi katerih njegovih naukov ne mislim poslušati in sočustvujem s tistimi, ki jih.

Še malo o pomanjkljivem znanju: V **Smerdujev** prevod se je takoj po objavi zaletel **Josip Vidmar**, predsednik SAZU, in to veliko bolje, kot bi se danes jaz na Modrejanov poziv. Zato ta poziv zame odpade. Delo je opravljeno. Seveda E. K. lahko tudi ne ve za Vidmarjevo nevoljo, kot tudi jaz nisem vedel, od kod njemu »**Goethe** v soški dolini«. Bi bili pa ti oblaki lahko že davno pregnani, ko bi se ne bil naš Modrejan tako visokostrojno zakrnil in bi bil raje že davno razkril svoj vir. Lahko bi bil pri priči obglavil **Smerdujevo** neumnost in ne nasprotno: naprej zastrupljal z njo Slovenijo. Še huje: zafrkljivo se posmehoval tistim, ki se ne damo zastrupiti. Tudi zdaj mu še na misel ne pride, da bi se opravičil. Vzvišeno izjavlja »Celo odgovoriti se mi ni zdelo vredno«, ko je prozorno jasno, da je to samo pozérska krinka za neznanje. Zelo me žre, priznam, ta slovenska šlomparija in neotesanost, in če bi bilo Modrejana kaj v poštenih

hlačah, bi žrla tudi njega, morda še bolj. Ampak on je za tako nizko gomazenje previsok. Tako visok, da neresnice **Smerdujevega** sporočila sploh ni videl in jo je slepo prepisal.

Še nekaj o pomanjkanju kritičnosti: obreganje ob jezikoslovce. Kot da niso imena del besedišča! Ja, tristo pipecev, in kdo naj se ukvarja z besediščem (z načinom zapisa imen), če ne jezikoslovci??? Seveda se lahko tudi kvazijezikoslovci in posilijezikoslovci in ljubiteljski jezikoslovci, tega ni mogoče preprečiti, in po načelu o slepi kuri in zrnu lahko zrno celo najdejo. Toda to ne dokazuje sistemske profesionalnosti. (Čas je, da se poslovimo od jezikovno modrujočih stricov **Dolefov** iz **Desetega** brata.) Nadalje: Namesto da mi moli pod nos deplasirane citate iz nazorsko oporečnega **Castaneda**², naj se spomni raje **Einsteina** in njegovega prepričanja, da je naše znanje o naravi punkeljic predsodkov, ki so nam jih topli v glavo do mature, in neumni kot smo, jih jemljemo za suho zlato. Tako je E. K. indoktriniran s »**Prisojnikom**«. En sam preljudi predsodek. In z njim vsi tisti, ki jih hoče zvesti na referendum, tako da referendum sploh ni treba, ker bo po načelu indoktrinacije tako in tako stoodstotno uspel. Ali s čisto vestjo, usklajeno s tradicijo in znanjem, ali z opranimi možgani, pa je seveda še vprašanje, vendar se s tem E. K. ne zamuja.

Druga stvar je zatečeno stanje in ljubezen do starožitnosti in ljudske domačnosti. Zatečeno stanje na Triglavu (da navedem nasprotni primer za kontrastirajočo ponazoritev našega) je »**Triglav**« in ne »**Trgvóv**« (v starejši nemški literaturi »**Terglou**«, z variantnimi zapisi),

ki je zapadel v zgodovino in ga zaradi prevelike doze starinskosti ni mogoče obujati v življenje. (To trdim kot Mojstrančan, ki sem še na svoja ušesa poslušal stare govornike »**Trgvóv**«. In Triglav menda ni tako daleč od Mojstrane, da ne bi smeli domačini imeti kaj besede pri imenu, vendar se pravici do oživiljanja nekoliko čudaške odmrle starine odpovemo.) »**Prisank**« pa ni zapadel v zgodovino, ampak je živo navzoč pri ljudeh (tudi v besedišču župana Kranjske Gore), ki jim kot gora pomeni nekaj edinstveno velikega in osrednjega. (Tako osrednje pomemben na južni strani ni.) Etimološko sploh ni sporen, je pa nedavna žrtev etimološke zmote, ki mu je v tem stoletju na tisočletno »**Prisankovo**« zgodovino nasadila »**Prisojnik**«, ki se mu prilega kot proteza na zdrav ud. Zatečeno stanje pri Triglavu torej ni starožitni mojstranski »**Trgvóv**« (ki je [bil] tudi bohinjski), zatečeno stanje pri Prisanku pa JE starožitni ljudski »**Prisank**« (ki je tudi veliko bolj trentarski kot »**Prisojnik**« in je lahko »krivičen (samo) do (tistih) Primorcev« (copyright E. K.), ki ljudskosti ne poznajo.³ In je vseeno, koliko se E. K. »posvetuje« s »strokovnjaki« (in) »**Trentarji**«; on bo zmeraj slišal samo tisto, kar hoče slišati, to pa je indoktrinacijsko kontaminirana pogruntavščina. Njegovo »posvetovanje« je v najožji žlahti s politiko vodenih anket, ki morajo dati tiste rezultate, ki jih pričakujejo politični veljaki. Nadalje: sebe (že navedeno delo) kot popolnega jezikoslovnega laika (posilijezikoslovca) navede kot »zanesljiv vir« – a za tukaj obravnavano zadevo nazadnje sploh ni noben vir. Takó (in tudi sicer s svojo obaltno deplasiranostjo) se lepo ponudi

¹ »Trento« je mogoče zagovarjati v toliko, kolikor je to (današnja) italijanska oblika (tradicionalno) nemškega/južnotirolskega imena Trient (žal pa je zavajajoče, ker se oblikovno ujema s tožilnikom slovenske Trente), vendar zadevno mesto nikakor ne leži v S/soški, temveč v A/adiski (Etsch/Adige; »Poadiže«) dolini. Na Bozen/Bolzano, ki je seveda tudi bridko daleč od Soške doline, pač pa je srce Poadižja, se je prevajalec kratkoma poživžgal. (Morda je mislil, da je to Bovec, potem mu pa seveda smer **Goethejevega** potovanja – potoval je od severa na jug – ni šla v račun, ker bi bil moral pač napisati »iz Bovca v Trento«; seveda pa je tudi »po soški dolini v Trento« docela zameglela oznaka smeri potovanja. Skratka, polomija na celi črti. V slovenščini – da bi ne prišlo do trčenja z našo (soško!) Trento – bi lahko namesto Trento/Trient zlasti v zgodovinskih navezavah obdržali polatinske zgodovinsko obliko Trident, od te podlage vsaj že imamo pridevnik *tridentinski* (v t. koncil).

² Sploh ni jasno, čemu citira **Castaneda**. Mar je C. dokončno razlozil svet in našel oznako tudi zame: popoln zaslepljenec? To nalepko si je pri C. sposodil zame moj Modrejan. In to zato, ker sem v prid »**Prisanku**« navedel dokaze, v nasprotju z njim, ki razen fanatične indoktriniranosti s »**Prisojnikom**« nima ponuditi ničesar? Ali pa sem »zaslepljen« zato, ker ne vidim v razpravi Dolinske planine nad Trento »zanesljivega (jezikovnega/imenoslovnega) vira«, kot ga imenuje on. In od tam nekje, ne vem pravzaprav od kod, menda tudi moja »moč«??? Navedena je namreč kar v isti sapi z zaslepljenostjo in je menda z njo vred moj »sovražnik«. Čakam, da mi nekdo razloži to surrealistično poezijo. Jaz ji nisem kos.

³ Ob tem ne delam nobene krivice **Henriku Tumi**. Bil je ljubiteljski jezikoslovec (glej njegovo knjigo iz mojega življenja), kot tak kljub nekaterim čudaštvom imenoslovno izredno zaslužen, žal pa se je pri »**Prisojniku**« zmotil. Ko E. K. namiguje na Primorce kar tako napočez, ima morda v mislih Tumo in mojo »krivičnost« do njega. Vendar Tumovemu geniju niti najmanj ne jemljem veljave. Samó prazno zanesenost postavljam na realna človeška tla. Tu pa tudi za genije velja, da se je motili človeško. Hkrati pa žal že oddavna velja tudi naravni zakon: čim višja je avtoriteta, tem dalje seže njen vpliv (kakršven že je).

v slastno *jed*, potem se pa pri-
tožuje, da sem *zajedljiv*. Kakšen pa
naj bi – po njegovem – bil v po-
ložaju, v katerega me je sam porinil?
Naj bi se premagal in sočnega
grizljaja ne *pojedel*?

Njegovo pisanje je mogoče stisniti
na agitatorsko formulo: Kdor je
za *Prisojnik*, je »demokratičen«,
»zanesljiv«, »pluralističen«, »sklad-
den z ustavo«, kdor je za *Prisank*,
je »smešen«, »neresen«, »zaslep-
ljen« in »zajedljiv«. (Vse to so
Modrejanove oznake. Da »piko-
lovsko« ne ponavljam vseh, s kate-
rimi se je izkazal.) (Tak, »smešen«,
»neresen«, »zaslepljen« je bil po
vsej priliki tudi *Kugy*, ki ne pozna
»Prisojnika«, četudi je največ hodil
s trentarskimi vodniki – torej
soškimi, in za soško obliko imena
se E. K. žene, zakaj se torej ne po-
briga za starožitno trentarsko obliko
imena naše gore? – in se je pose-
bej trudil za ohranitev kar najbolj
ljudske oblike krajevnih imen. Am-
pak če E. K.-jevi vzvišenosti nekaj
ne paše, tisto reč – in je vseeno, kaj
je – pobriše v jarek. Gotovo pa mi
bo nekoč tudi zaupal, in to zanj, ki
je tako »zanesljiv«, nikakor ne bo
pretežno, katero gorovje v Sloveniji
se imenuje »Primorske gore«, kot
ga on imenuje. Ali pa se bo spet

obregnil ob moje »pikolovstvo«, kar
ne bo pomenilo nič drugega, kot da
naj pozeznam njegovo šlamarjarijo.
[Torej ni tako zelo zanesljiv?]) Še ta
formula mu je oblečena v kiko
zdrajsanih in ščuvaških (samo to, o
kajih argumentih ni sledu) floskul
(kje so v mojem pisanju polresnice,
kje sem prizanesljiv do lastnega pi-
sanja, kje sem mu kratil demokra-
tično pravico do razglasjanja lastnih
nazorov?) in kardeljanskega politič-
nega pouka kot posebne odlike(?)
izobraženega človeka, ki se šteje
za, ali vsaj hoče biti, ugleden javni
glas. (Da v mojem »tonu ne misli
polemizirati«, je bilo vnaprej jasno.
To izjavo kot tudi tisto o polresnicah
in ves zguljeni časopisni repertoar
iz nekaterih Pisem bralcev bi si bil
[tudi meni] lahko prihranil.)

Stanko Klinar (brez »gospod«)

Franc ali Fran Kocbek?

Priznam, nekaj časa je bilo zanimi-
vo prebirati čustvene izlive gospe
Pavle Karče iz Mozirja, planinke in
vnučkinje nadučitelja Kocbeka, kot
se je legitimirala v oktobrski številki
Planinskega vestnika. Čustva so
seveda, tembolj, če so pravilno
usmerjena, pozitivna vrednota, ven-
dar je potrebno ob tem upoštevati
meje in kriterije, kdaj so stimulatívni
del življenja in dogodkov znotraj
njega. Drugo plat medalje namreč
kažejo dejstva – argumenti. In v
razpravi o pravilni rabi Kocbe-
kovega imena se velja ozreti in
po možnosti tudi spoštovati argu-
mente.

Meni osebno in še nekaterim (zakaj
niso navedena imena?) je očitano,
da smo nadučitelju Kocbeku
spremenili rojstno ime. Sveta
preproščina, znanstvena fantasti-
ka, po mojem nevedno spre-
nevedanje! V nečem sva si, upam
vsaj tako, z gospo Pavlo Karče
enotna. Namreč v tem, da lansko-
letno praznovanje 135-letnice
Kocbekovega rojstva, zgodilo se je
v Gornjem Gradu, in zapis o njem v
publikaciji Šepetanja stoletnih vi-
harnikov ter omenjanje njegovega
imena na planinskih obletnicah na
Menini planini, Okrešlju in Molički
planini, ni ostalo neopaženo. Konč-

no, njegova lik in delo si pozornost
še kako zaslužita. Slednje trdim kot
skromen poznavalec njegovih del
in prizadevanj za ohranitev sloven-
skih planin in narodne omike
vobče.

Glede zapisovanja njegovega ime-
na pa je vendarle potrebno
upoštevati določena merila in
spoštovati dejstva. Kocbeka so ob
rojstvu v krstno knjigo (škofijski ar-
hiv v Mariboru) vpisali z imenom
Franciscus Šaleški (svetnik
rimskokatoliške cerkve). Povsem
razumljiva latinska raba imena –
nemška bi se glasila Franz in slo-
venska Franc. V zgodnjih izda-
jah njegovih del je zaslediti
nedorečenosti glede uporabe nje-
govega imena. V knjigi *Pregovori*,
prilike in reki iz leta 1887 je kot av-
tor zapisan **Fran Kocbek**, v *Vodni-
ku za Savinjske planine* iz leta 1894
je naveden kot soavtor Fr. Kocbek,
v *Planinskem koledarju* za leto
1922 pa je kot urednik podpisan
Franc Kocbek. Enako so njegovo
ime zapisovali v zgodnjih izdajah
Planinskega vestnika. Iz tega kaže
sklepati zgolj to, da je bil Kocbek
precej brezbrizen, ko je šlo za tis-
kano rabo njegovega imena.

Povsem verodostojno in dokazljivo
pa je moč govoriti o rabi njegovega
imena na podlagi ohranjenih zapi-
snikov Slovenskega planinskega
društva iz leta 1893 (vpisna knjiga
prve »Gornjegrajske koč« na Me-
nini planini) in Narodne čitalnice v
Gornjem Gradu ter po žalski šolski
kroniki. Iz planinske vpisne knjige je
nedvoumno razvidno, da se je Koc-
bek praviloma podpisoval Fr. Koc-
bek, v dveh primerih Franc Kocbek
(20. 6. in 15. 7. 1898) in nikoli Fran
Kocbek. Tudi v odbor Narodne čit-
talnice v Gornjem Gradu je bil na
XIII. občnem zboru 17. januarja
1892 izvoljen nadučitelj **Franc
Kocbek**. Na različnih, tudi naj-
odgovornejših funkcijah Narodne
čitalnice je Kocbek deloval do 20.
marca 1930. leta. Dokazljivo
neizpodbitno dejstvo je, da je v 38
letih čitalniškega delovanja skozi
zapisnike dosledno zapisovan in
podpisan kot Franc Kocbek. Tudi
v obdobju, ko je bil sam tajnik (za-
pisovalec) in predsednik (podpiso-
valec) zapisnikov Narodne čitalnice.

Menina

VERA PIPAL

*Lepa in mogočna
gornjegrajska dama
se iz zime zbuja.
Vsa je še zaspana.*

*Kar lepo je spala
v zimi tej Menina.
Ni pa se spočila
Velika planina.*

*Vivodnik z vrha
gledal je Menine
zimsko veselico
Velike planine.*

*Lepa in mogočna
gornjegrajska dama
je pač mnogo rajši
z Vivodnikom sama!*

Dalje je potrebno omeniti njegovo prvo službeno mesto. Po žalski šolski kroniki je kolega **Božo Jordan** ugotovil, da je bil v Žalcu sedem let podučitelj Franc Kocbek.

In ne nazadnje – napis na nagrobnem spomeniku v Gornjem Gradu. Sleherni, ki spoštljivo pomolči ob njegovi gomili, bo kljub nekoliko obledelemu napisu prebral, da tukaj počiva Franc in ne Fran Kocbek. Spomenik so slejkoprej postavili njegovi sodobniki.

Osebnostno menim, da je etično in tudi običajno, za resne razprave in publicistična dela pa neobhodno upoštevati obliko imena, katero je uporabljal prizadeti. V primeru Kocbeka je stvar dovolj dokazljiva in transparentna, »sprememba rojstnega imena«, tak očitek mi nalaga gospa Karče, se je delno uveljavila v času »črnožolte avstro-ogrske monarhije« (besede sem si sposodil od velikega planinca in osebnega prijatelja **Martina Aubrehta**), dokončno pa v komunistični Jugoslaviji. Zakaj tako, upam vsaj, ne bo potrebno posebej razlagati.

Da je splošno sprejeta oblika imena Fran, je seveda dejstvo, nikakor pa ne more biti prednostna. Zato zahteva gospe Karče, da se ne »spreminja« ime Franca Kocbeka, izveni nekoliko neresno. V državi, kjer je v 39. členu ustave zapisano, da je zagotovljena svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. V istem členu tudi stoji, da lahko vsakdo svobodno izbira, sprejema in širi vesti in mnenja. Govorim seveda o ustavi Republike Slovenije, sprejeta je bila na skupni seji vseh zborov 25. junija 1991. Upam, da gospa Pavla Karče slednje dejstvo vendarle priznava.

Črkovnim kanibalom pa v razmislek še eno dejstvo. Splošno uveljavljeno ime jezikoslovca in najpomembnejšega slavističnega strokovnjaka 19. stoletja **Miklošiča** je Fran. In vendar so v Kroniki človeštva (Mladinska knjiga, 1996) smelo zapisali, da je 7. 3. 1891 na Dunaju umrl Franc Miklošič. Komentar ni potreben.

Povsem za konec čutim potrebno zapisati tudi posvetilo, s katerim so Franca Kocbeka pospremili na poslednje domovanje tam ob cerkvi sv. Magdalene na gornjegrajskem pokopališču:

*Ti, ki si odkrival,
Se zanje potil,
v njih stavbo ogromno
potomcem gradil,
Vršaci savinjski
vrše ti z višin:
Večen ti hranimo,
France, spomin!*

Edi Mavrič-Savinjčan

Se dom na Gospodični spreminja v gostilno?

Planinka **Ruža Tekavec**, čeprav nisem hotel odgovarjati na vaše nejasne izjave v novembrski številki Planinskega vestnika, mi gostinska etika ne dovoljuje, da vam ne bi razjasnil vašega neupravičenega pisanja o mojem vodenju in ponudbi planinskega doma pri Gospodični na Gorjancih.

Kot sem prebral iz naslova, kjer ste napisali, ali se dom na Gospodični spreminja v gostilno, vam moram najprej razjasniti: 1. da ne oskrbujem doma na Gospodični, ampak Planinski dom Vinka Padersiča pri Gospodični na Gorjancih, ki je poimenovan po narodnem heroju **Vinku Padersiču**, ne pa samo Vinku Padersiču, kot ste omenili; 2. da imam obrtno dovoljenje, po katerem imam lokal registriran kot okrepevalnico, kar pa seveda ni in ne more biti gostilna.

15. avgusta je Planinsko društvo Novo mesto organiziralo 2. planinski pohod v spomin na **Vanjo Furlana**, svetovno uglednega in uspešnega alpinista. To, da ni bil član planinskega društva, planinki Ruži pač ni dalo miru, kar je seveda omenila v svojem pisanju. Glede tega bi povedal, da za tako pomembnega alpinista, kot je bil Furlan, sploh ni važno, ali je bil član PD ali ne. Čestitati pa je potrebno organizatorjem, PD, ki so se potrudili in pripravili komemoracijo tako predlansko leto kot tudi lani.

Kot ste napisali, ljubljanski planinci

radi obiskujete Gorjance po zaslugi delovnih, gostoljubnih in ljubeznivih novomeških planincev (zlasti funkcionark v UO PD). Z vami se seveda strinjam in jih tudi sam pohvalim.

Glede gostinske ponudbe v Planinskem domu Vinka Padersiča pa vam moram povedati: Sama gostinska ponudba presega ponudbo drugih sredogorskih planinskih domov. Pri nas je mogoče vsak delovnik naročiti že pripravljene jedi, kot so divjačinski golaž v kruhovi skodelici, vampi na tržaški način, gorjanski fižol, jota, ričet, kisló zelje in repa z ajdovimi žganci in vratovino, sirovi štrukli..., po naročilu nudimo predvsem divjačinske jedi in tudi posladkati se je možno z jabolčnim zavitkom in drugimi našim obiskovalcem že znanimi sladkarijami.

Kar ste pa pisali o negostoljubnosti oskrbnika, vam moram povedati, da noben človek, najsi bo gostinec ali katerikoli drugi, ne trpi posameznih tečnob, ki ovirajo potek dela, se delajo pametne na vseh področjih, iščejo dlako v jajcu in si na koncu ne pustijo niti dopovedati, da je potrebno v »gužvi« malce potrpeti. Poleg tega jaz kot oskrbnik in moji sodelavci ne delamo razlik med planinci, ki pridejo peš, in tistimi, ki se pripeljejo do koč in se malce sprehodijo okoli nje ter tako lažje in brez problemov pričakajo naročene jedi. Tudi vi kot planinka bi si lahko tisti čas, ko ste čakali na postrežbo jedi, zamislili kakšno razvedrilo in s tem lažje dočakali naročeno, ne pa da ste živčirali mene in moje strežno osebje.

»Incident« v zvezi z ričetom, ki sta ga čakala dva planinca 55 minut, pa je tak: Za mizo, kjer ste sedeli tudi vi, je bilo naročilo dva ričeta, porcija odojka in ocvrt puranji zrezek. Gostinsko pravilo je pač tako, da se za tako naročilo servira vsem štirim gostom hkrati. Čeprav je ričet in odojek pripravljena jed, je bilo potrebno počakati ocvrti zrezek, zaradi katerega je prišlo do zastoja, kajti tisti čas je bilo v kuhinji naročenih 20 porcij ocvrtih zrezkov. Kapaciteta kuhinje pa je za to premajhna.

Omenili ste tudi, da je bila pijača

nesporno predraga. Povedati moram, da to dokazuje, da ne hodite veliko v podobne lokale, kajti cene pri nas so enake cenam v dolini. Škoda, da niste omenili vsaj ene za primer. Zato jih bom jaz: veliko pivo Union 250 SIT, čaj 100 SIT, liter domačega vina 900 SIT, »frakel« žganja, ki ga imamo 30 različnih vrst, 200 SIT.

Poleg vsega vas, planinka Ruža, nikakor ne morem razumeti: najprej govorite, da pri Gospodični goste privabljamo z nedeljskimi kosili in drugimi oblikami gostinske ponudbe, nato pa kritizirate druge kočje sredogorja, da se ne trudijo, da bi bila ponudba pestrejša, češ, za planinca je dobra tudi pregreta jota...

Oskrbnik sem že štirinajsto leto in v teh letih sem skupaj z družino ustvaril dober »image« planinske kočje, tak, da je postala kočja glavna izletniška točka Novomeščanov, lahko rečem vseh Dolenjcev, kar dokazuje že Klub gorjanskih škrtov in gospodičen, ki s svojimi več kot 22.000 vpisi v vpisno knjigo v letu 1998 kakovost mojega poslovanja samo potrjujejo.

Oskrbnik planinskega doma
pri Gospodični
Vojko Mrhar

iz planinske literature

Nov Miheličev vodnik

Tine Mihelič, *Julijske Alpe – severni pristopi*, Sidarta, Ljubljana 1998, 160 strani, 40 izbranih tur.

Tine postaja nabrit. V spremni besedi je napisal: »Tako lahko na koncu zapišem, da sem vse, kar sem opisal, tudi prehodil ali preplezal. Mi verjamete? Saj vem, da ne, pa še prav imate. Ni pravila brez izjeme in ta izjema je enourni odsek na neki opisani poti. Kdor me razkrinka, ga povabim na pivo.«

Zdaj nam barabam ne preostane drugega, kot da tisti neprehojeni štiklc »razkrinkamo«, se med sabo zmenimo in drug za drugim hodimo

k njemu na pivo. Ni namreč napisal »prvemu, ki...«, ali kaj podobnega, torej je število razkrinkovalnih pivopivcev neomejeno. Vsak(a) se bo namreč delal(a), da ga je prav on(a) razkrinkal(a). Prav tako za razpisano pivo ni časovne omejitve. Izjava se prebere kot nadčasovna univerzalna obljuba: »Kdor me razkrinka...« – in nič drugega. Torej kdorkoli in kadarkoli. In vsak »razkrinkač« neomejeno pogosto. Ni govora, da bi Tine, pošten kot dren, zdaj, ko ga bomo drug za drugim cukali za rokav, popravljaj in »razlagal« izjavo, ali se delal neumnega! Tako se zanaprej zdaj ve, kje se toči zastonjsko pivo planinskim poznavalcem. Prag dostopnosti je konec koncev nizek. Ni šment, da ne bi blizu 100.000 članov PZS prej ali slej »razkrinkalo« tisto podtaknjeno jajce in lov na Tinetovo pivo bo vsem »lovcem« za vse večne čase odprt. In, prosim, gre za izjemno redkost v svetovnem merilu: taka darežljivost gorniškega trpina, ki mora puščavsko trdo bregovje »zalivati s potom od svojega čela in gnojiti s krvjo iz svojih ust« (kot hlapec Jernej), da mu izvije skop (duhovni) grizljaj za preživetje, je veličastna huronska zmaga nad gorenjsko naravo. To bomo še posebej znali ceniti! – Ja, hvala, Tine, če boš finančno propadel zaradi svoje »Jeftejeve prisege«, pa naj Tvoj založnik vzame nase svoj del krivde in ustanovi »Tinetov sklad«, da ne boš z **Gregorčičem** do zadnje srage iztočil svojo srčno kri – saj poznaš tisto: »Mojo srčno kri škropite / po planinskih sončnih tleh, / kakor seme jo vrzite / po dole in po bregih...« – in potem črno gledal za njo v kak zevajoč življenjski prepad.

Tudi vse drugo v knjigi je brez graje – in po načelu zanikane negacije naj se ta izjava razume kot potencirana pohvala. Saj za uglednega in uveljavljenega avtorja in založbo enakih lastnosti ni (bilo) mogoče pričakovati kaj drugega.

Če se tekst kje spotakne, to še ne pomeni, da je padel. Kaj je tisto med Malo in Veliko Pišnico, Mavrinc (str. 47, 145, 146 in zemljevid na notranji strani platnic) ali Mra-

vinc (str. 9 in omahovanje na str. 47)? Ozaveščeni domačini, zavzeti zagovorniki starožitnega izročila, bodo vedeli pravo, recimo gospod **Vid Černe** v Kranjski Gori, če je že občinska karta Kranjska Gora s svojim trikratnim »Mavrincom« prekratka. Ali je Slemenova špica (str. 53, z naglasom menda na prvem zlogu) pravo ime, ali pa je prekanjeno kukavičje jajce zadnjih dveh desetletij? **Dr. Dušan Čop** je neomajno trden, da je pravo domače ime Na Bavhah. In kdo je na str. 123 bolj »staroslaven«, *Prisank* ali *Prisojnik*? »Jezikoslovci so dandanašnji sicer uzakonili Prisank, med gorniki in domačini s sončnih vznožij »Prisojne gore« pa staroslavni Prisojnik bržkone še dolgo ne bo pozabljen.« Ne bo držalo! Prisank je star tisoč let (če je res keltskih korenin, kot domnevajo nekateri, še več), Prisojnik pa še sto ne. (In »Prisojna gora« je pač le ljudska etimologija.)

Nekatere fotografije bi bile lahko malo boljše, namreč *vodniško* boljše, take, da bi uporabniku pomagale pri (začetni) orientaciji, recimo na str. 75 (ta slabo podpira vabilo na Cmir in Begunjski vrh, kamor nas usmerja tamkajšnja vodniško-besedilna enota), 82 (kjer najbolj vidna stvar, namreč greben Plemenic v ospredju, v pripisu ni pojasnjena in se tamkajšnje vodniške enote, besedila o Bovškem Gamsovcu, ki naj ga slika podpira, tudi ne tiče), 98 (ki je za veličastje, ki ga na tistem izseku najdemo v naravi, kar preveč medla), 135 (kjer v pripisu najdemo »kristal«, a je razrešitev »kristalove« uganke prepuščena bralcu).

Imena na sliki na str. 155 utegnejo biti nekoliko narobe. Tisto »Okno« je po mnenju nekaterih domačinov (recimo **Avgusta Delavca** iz Mojstrane) Luknja, in ime Luknja peč se zaradi nje v resnici razume kot »preluknjana peč«. Vprašanje, kako se imenuje sedlo med Luknjo pečjo in Rjavino, ki ga zadevna slika imenuje Luknja, pa žal ostaja odprto. Nekatero fotografije so posnete iz zraka (str. 66, 92–93, 101). So odlične, presenetljive, izzivalne, vodniško pa niso najbolj pomočniške, ker uporabnik vodnika svoje 81

poti ne bo načrtoval iz te perspektive. So pa nesporen umetniški dodatek.

Kot je umetniški dodatek žlahtni uvod v vsako vodniško enoto. Zapečaten s »srčno krvjo«.

Te pripombice pa ne pomenijo, da ni velika večina slik, zlasti obojelostranskih, sijajnih, gorniško sočnih, doživljajsko polnih. Pri skicah – vsa čast staremu suverenu **Danilu Cedilniku!** – večkrat pogrešam imena in številke pri vrisanih poteh (za boljšo skladnost z besedilom). Seveda, če je pot samo ena (v eni vodniški enoti opisana ena pot, potem tudi samo ena vrisana na skici), ni razloga niti za hipni dvom. Če pa sta v eni vodniški enoti opisani dve ali celo več poti in so vse vrisane na skici, je oštevilčenje in poimenovanje vrisanih poti/smeri na skici zelo zaželeno (str. 99, 108, 116). Tozadnevni uporabnikovi željam je ustrezno, recimo, na str. 105 in 79 (tu bi si želel, da bi bile besede »Pot čez Prag« pomaknjene malo višje in da bi »Bambergovo pot« opustili v korist »Plemenic«). Kako je na str. 131, ali gre pot iz zarez ob Malem Jalovcu na vrh Jalovca res tako po robu? – Škoda, da je slavospev Triglavu na str. 78 nekoliko skazila tiskovna napaka. (Vsaj mislim, da je tako. Ne vem namreč, kaj naj bi pomenilo »-iza Padovo!«)

A bodi dovolj! Vsa knjiga, četudi »samo« vodnik, je v resnici veličasten slap navdušenja nad najvišjim okamenelim zanosom domovine. (»Tam zemlja je naša zakipela, zahrepenela, v nebo je hotela...« – Še pomnite starega **Župančiča**, navezniki?) Primerna za vse spole in vse starosti, potešljiva za vse planinske pohote. Vseh 39 izletov/pohodov/vzponov, ki jih premore, skupaj s PP za potreseno mero (»Gorniška pot iz Planice na Pokljuko«, ta je štirideseta vodniška enota, končno hvalevredno obelodanjena v ugledni knjigi s popularno naklado za široko javnost – če le ni pretežka za »normalnega« uporabnika vodnika? – s častitljivim portretom svojih avtorjev **Uroša Župančiča** in **Dušana Vodeba**, in zahvalo najbolj gorečemu častilcu te poti in njenih stvarnikov **Marjanu**

Šolarju), je ena sama hvalnica do brotnim goram in neustavljivo vabilo na gorniško gostijo.

S svojega zenitnega razgledišča se ozira avtor nazaj na mladost. Da, res je, ura polzi čez dvanajsto in dan se nagiba. A obeta čudovito zarjo: »Pisati to knjigo mi je bilo prijetno delo... V mislih sem se vračal v čas neugnane plezalske mladosti, ki sem je največ pustil prav v teh stenah in na teh grebenih... Po mnogih letih sem se vnovič znašel v marsikaterem že pozabljenem koticu in skušal najti sledove mladeniških potepanj...« (str. 9) Komaj slišno se skozi vrstice oglašja pesnik **Kugy**.

No, pa srečno! Pa še veliko »potepanj«! Pa da se ne boš kesal zaradi piva! V primeri z Zlatorogovim zakladom, ki si si ga nakopal na škratlatnih višinah, je finančni polom v dolini komaj vreden besedi!

Stanko Klinar

Geografski in interaktivni atlas Slovenije

Pri dveh velikih slovenskih založniških hišah sta konec lanskega leta izšli dve veliki in pomembni deli, ki sta vsaj deloma koristni tudi za planince: DZS je izdala Geografski atlas Slovenije, prvi celovit geografski prikaz Slovenije doslej, nekakšno osebno izkaznico slovenske države, Mladinska knjiga pa je na zgoščenki izdala prvi interaktivni atlas s podnaslovom Slovenija na zemljevidih, slikah in v besedi. V obeh delih je kajpada v primernem obsegu obravnavan tudi slovenski gorski svet.

V Geografskem atlasu Slovenije so na kartah, grafikonih, s fotografijami in besedilom predstavljena temeljna spoznanja o Sloveniji, po pomembnosti pa poznavalci to delo primerjajo s Slovarjem slovenskega knjižnega jezika. V tej 360 strani debeli knjigi atlasnega formata je natisnjenih 190 tematskih zemljevidov, 261 fotografij, 145 grafov, 11 preglednic in še več kot 50 drugačnih prilog, vse pa je komentirano z besedilom.

Glede na konfiguracijo Slovenije je gorskemu svetu seveda posvečena ustrezno velika pozornost – od

Triglava dalje, s katerim se začenja atlas, in potem s številnimi podatki o gorskih vrhovih, grebenih, strminah, vzpetinah in odstotkih vsega tega, ki zavzemajo to slovensko površje. Ob vsem tem je pomembna pozornost posvečena varovanju narave in s tem tudi gorskega sveta.

Po tiskani izdaji Atlasa Slovenije z 218 stranmi zemljevidov v merilu 1:50.000 je Založba Mladinska knjiga izdala še njegovo elektronsko različico z vsemi prednostmi, ki jih omogoča. Iz vseh teh natisnjenih zemljevidov je na CD nastal en sam velikanski zemljevid. Z nekaj kliki z računalniško miško se na računalniškem zaslonu odpira Slovenija, njene gore in doline, rastline in živali, pokrajine in naselja, zgradbe in skriti koticiki. Prednost interaktivnega atlasa pred knjižnim je možnost hitrega iskanja in prehajanja s topografskih kart in mestnih načrtov na informacijske opise, kjer lahko v sliki in besedi spoznamo slovenske kraje, naravne in kulturne znamenitosti in še marsikaj drugega.

Ta zahteven in obsežen projekt je nastal v sodelovanju med Založbo Mladinska knjiga, Geodetskim zavodom in podjetjem Globalvision – Prostorski informacijski sistemi, pomemben delež pa sta prispevala Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino pri Ministrstvu za kulturo in Uprava RS za varstvo narave pri Ministrstvu za okolje in prostor.

Prednost elektronskega atlasa pred knjižnim je med drugim ta, da v elektronskega lahko vnašamo svoje podatke, ne da bi poškodovali izvirnik, si načrtujemo svoje poti, tudi gorske, izračunavamo razdalje in s tem čase hoje, višinske razlike, v primernih povečavi pa si na zaslonu lahko izrišemo tisti izsek iz karte, ki ga potrebujemo. In še mnogo več: kdor bi se, na primer, odločil v življenju priti na vse slovenske gorske vrhove, visoke več kot, na primer, 2000 metrov, jih lahko »prikliče« na zemljevide in tudi na zemljevid Slovenije, da se vidi, kje sploh so taki vrhovi. Kdor bi se kakšnega pohodniškega dela hotel lotiti zelo načrtno, lahko vzame na pot prenosni računalnik s to zgo-

ščenko in si na zaslonu sprti dela beleške o svojih zapažanjih. Kdor pa ima poleg računalnika s to ce-dejko s seboj na poti še priločno kot računalniška miška veliko napravo za GPS, se v Sloveniji sploh ne more izgubiti, kajti ti pripomočki mu natančno pokažejo, kje je.

Vsaki zgoščenki s to vsebino je priložena knjižica z navodili za uporabo.

Obe publikaciji, tako Geografski kot Interaktivni atlas Slovenije, sta vredni vse pozornosti tudi planinskega občinstva.

M. R.

Klima Triglavskega narodnega parka

Konec leta 1998 je v založbi Hidrometeorološkega zavoda RS in Triglavskega narodnega parka izšla brošura *Klima Triglavskega narodnega parka*, ki so jo napisali **Janko in Neva Pristov** ter **Boris Zupančič**. Na šestdesetih straneh velikega formata brošure avtorji v 11 poglavjih predstavljajo najbolj bistvene podatke o podnebni značilnosti območja Triglavskega narodnega parka in njegove bližnje okolice. Tako so v posameznih poglavjih predstavljene temperaturne razmere, sončno obsevanje in oblačnost, vetrovne razmere, padavine, vodna vsebina v snežni odeji in merjenje padavin, snežna odeja, sušna obdobja, izhlapevanje, vodna bilanca in vreme v TNP. Brošura je ilustrirana s 28 slikami ali grafi, z 21 fotografijami in z devetimi večjimi in nekaj manjšimi preglednicami. Večino fotografij je prispeval **Miran Trontelj**, ki je brošuro tudi uredil. Najznačilnejša dejstva so poudarjeno natisnana ob robu glavnega teksta.

Območje Triglavskega narodnega parka predstavlja najbolj razgiban in najvišji del površja Slovenije. Hkrati leži na meji med celinskim podnebjem notranjosti Slovenije in sredozemskim podnebjem, ki po dolini Soče seže skoraj do glavnega grebena Julijskih Alp. Razen tega so južne gorske skupine Julijskih Alp (Spodnje Bohinjske

[Bukovske] gore, Komna, Krnsko pogorje, Polovnik, Kobariški Stol in Kanin) prvo visoko gorovje v severnem zaledju Jadranskega morja, tako da se ob tej gorski pregradi pogosto pojavljajo močne padavine. Poleti so te padavine pogosto združene z nevihtami, jeseni in deloma še spomladi pa so močne padavine povezane s prehodi front sredozemskih ciklonov, ki se ob gorah še okrepijo. Zaradi obeh dejavnikov so Julijske Alpe najbolj namočeno območje v vseh Alpah. Najbolj ustaljeno vreme na območju TNP je v kasnih jesenskih in zimskih mesecih, saj tedaj pade najmanj padavin; tedaj se po kotlinah in dolinah nabere hladen zrak s pogosto meglo, v višjih delih reliefa pa je pogosto toplo in sončno.

Avtorji so svoje ugotovitve predstavili na nekaj kartah (povprečne letne temperature za obdobje 1961–90, povprečna letna količina padavin za obdobje 1961–90 (korigirane padavine), povprečno letno izhlapevanje za obdobje 1961–90 in povprečni letni izračunani odtoki za obdobje 1961–1990). Pri izdelavi teh kart so naleteli na precejšnje težave, saj je območje TNP večinoma tako visoko, da sega nad mejo stalne poselitve in so zato tam stalne meritve meteoroloških parametrov redke in so zato pri izdelavi teh mezoklimatskih kart bile potrebne precejšnje improvizacije in poenostavitve. Prostorsko redke meritve so tudi razlog za omejeno natančnost kart. Na žalost pa v brošuri ni karte, na kateri bi bile narisane lokacije merilnih postaj različnih vrst, ki so jih avtorji uporabljali pri izdelavi svojih analiz.

Opozorim lahko na nekatere zanimivosti iz knjige. Fotografiji triglavskega ledenika izpred I. svetovne vojne in jeseni 1998 kažeta na dramatične spremembe površine ledenika v zadnjih devetdesetih letih. Opisani sledilni poizkusi o odtoku vode iz območja Fužinskih planin (Laz, Jezero) kažejo, da voda s teh planin večinoma odteka proti slapu Savica, deloma direktno podzemno v Bohinjsko jezero, deloma pa po potoku Suha proti Vojam. Zanimiv je tudi podatek o tem, da se je količina izmerjenih padavin na Kreda-

rici bistveno spremenila, ko je bil v začetku osemdesetih let povečan in povišan Triglavski dom, saj so se zaradi povečanega objekta spremenile vetrovne razmere na mestu, kjer je postavljen dežemer. Zanimivi so seveda konkretni podatki o povprečnih in ekstremnih vrednostih posameznih meteoroloških parametrov, za strokovnjake in poznavalce pa tudi opisi metodologije dela.

Še nekaj besed o avtorjih. Vodilni avtor dipl. inž. meteorologije Janko Pristov se je upokojil kot direktor Hidrometeorološkega zavoda RS in spada v prvo generacijo slovenskih meteorologov, ki je v petdesetih letih XX. stoletja orala vremenoslovsko ledino v Sloveniji. Po rojstvu in prepričanju Gorenjec zadnja leta prebije veliko časa na Kamnjah v Bohinju, pa tudi prej je veliko hodil po gorah Triglavskega narodnega parka, predvsem po njegovem južnem – bohinjskem delu. Med slovenskimi meteorologi slovi kot velik poznavalec vremena in klime pri nas. Družinsko meteorološko tradicijo pri Pristovovih nadaljuje mag. meteorologije Neva Pristov, uslužbenka HMZ RS, ki je pri delu pomagala z izračuni. Tretji avtor brošure je dipl. inž. meteorologije Boris Zupančič, pomočnik direktorja HMZ. Kot vodja oddelka za meteorologijo se ukvarja predvsem s klimatologijo Slovenije, pa seveda z velikim organizacijskim delom, ki je potrebno, da množice različnih meteoroloških, klimatoloških in padavinskih postaj po Sloveniji delujejo redno, trajno in zanesljivo. Kot zagret gornik in poznavalec je h knjigi prispeval svoj delež. Avtor večine fotografij v knjigi in njen urednik je dipl. inž. meteorologije Miran Trontelj, sedaj namestnik direktorja HMZ RS, svoje dni pa tudi meteorolog – prognostik in najbrž najbolj znan slovenski televizijski napovedovalec vremena. Po gorah sicer ne hodi veliko, dosti časa pa prebije pod njimi v Bohinju. Skupaj s **prof. dr. Zdravkom Petkovškom** je pred dvema letoma izdal poučno in poljudno knjigo *Pogledi na vreme*, leta 1994 knjižico *Vreme v visokogorju* (40 let meteoroloških opazovanj na Kredarici), leta 1995 83

podobno knjižico Podnebje od Bohinja do Bleda in 1998 zelo zanimivo Kroniko izrednih vremenskih dogodkov XX. stoletja.

Brošura Klima Triglavskega narodnega parka, ki je izšla kot 8. zvezek Razprav in raziskav TNP, je prijetno branje in priporočljiv vir za vse, ki se želijo natančneje seznaniti s podnebjem in vremenom v TNP in v Julijskih Alpah kot celoti. Knjigo je mogoče kupiti v upravi TNP na Bledu ali pa v informacijskem centru TNP na Logu v Trenti.

Tomaž Vrhovc

S kolesom po Kraškem parku

Gorski in drugi kolesarji so konec lanskega leta dobili prav lepo darilo: v svoji zbirki zemljevidov je Sirdarta zasnovala karto kolesarskih izletov po Kraškem parku, ki sta jo v okviru projekta Timav/Kraški park založila Evropska zveza oziroma njen program Phare in Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. Igor Maher je izbral predstavljene kolesarske izlete in napisal besedila na hrbtni strani karte, skupaj z Janezom Skokom in Matjažem Kačičnikom je tudi prispeval fotografije, Geodetska uprava RS je pripravila prostorske podatke za relief, izvajalec projekta je bil Limnos iz Ljubljane, oblikovanje pa je delo Luks studia.

Na zemljevidu je predstavljeno ozemlje in na njem še posebej izbrane kolesarske možnosti od izpod Mirna, se pravi od Trstelja in Opatjega sela na severu do Senožeč in jame Dimnice na vzhodu ter do izpod Podgorja na jugu, medtem ko je na zahodu meja karte italijansko-slovenska državna meja in južno od tod črta od Socerba do Črnega kala.

Za kaj gre na tem zemljevidu, natančno piše na njegovi hrbtni strani med drugim takole: »Za kolesarjenje je Kraški park nekakšen zemeljski raj, in to ne le zaradi izjemne krajinske privlačnosti, številnih naravnih vrednot in bogate kulturne dediščine. Privlačnost je tudi oblikovanost terena, saj rahlo valovit planotast svet ponuja prijetno kole-

sarjenje, popestrimo pa ga lahko s težjimi vzponi na vrhove na obrobju planote. Posebnost Krasa je tudi zelo razvejano prometno omrežje, saj se med vasmi vijejo številne ceste in kolovozi, ujeti med dolge kamnite ograde. Ugodna klima omogoča obisk skozi vse leto, le huda burja nam lahko prekriža načrte. Še posebej praviljen pa je obisk spomladi, ko sveže zelenilo prežene zimo, ali jeseni, ko se v škrlat odenejo grmi ruja... Kolesarjenje ne poteka po pravih, samostojnih kolesarskih poteh, ampak pretežno po lokalnih, malo prometnih cestah, vaških kolovozih in gozdnih cestah. Upoštevati moramo, da se na njih lahko srečamo z vozili domačinov ali gozdarjev. Cestni kolesarji bodo redko zašli nanje, na svoj račun bodo prišli predvsem kolesarji, ki si želijo varne in krajinsko pestre vožnje izven prometnih cest in jih ne moti, da zapeljejo z asfalta na makadamsko cesto ali kolovoz. Poti za kolesarje so na razpotjih enotno označene z majhnimi kovinskimi ploščicami in oštevilčene po odsekih. S kombiniranjem odsekov dobimo različne, pretežno krožne izlete in nekaj takih izletov je predlaganih na karti, sami pa jih lahko dopolnimo z daljšimi ali težjimi različicami.«

Na hrbtni strani karte je napisano pravzaprav skoraj vse, kar je pomembno za načrtovanje kolesarskega izleta po tem delu Krasa: izhodišča in možnosti za potovanje do njih z vlakom, počivališča, kjer se je vredno ustaviti tudi zaradi kulturnih zanimivosti, če ne že samo zaradi naravnih posebnosti in razgledov, nekateri izleti, ko je treba le nekoliko zaviti s poti, vendar se pot zaradi marsičesa izplača, pa tudi gostinska ponudba ob teh poteh. Na koncu koncev so ob teh vodnikih natisnjena – kdove kolikič že – tudi pravila za gorske kolesarje, ki jih stari gorskokolesarski mački sicer že poznajo, marsikdo, ki se je s tem lepim rekreativnim športom začel ukvarjati šele pred kratkim, pa nemara še ne.

Čeprav gre pri izdaji te karte za navidez manjši zasožniški podvig, je zemljevid kolesarskih izletov po

Kraškem parku idejno bogata zakladnica za spoznavanje tega nadvse zanimivega gričevnatega predela Slovenije, s katerim smo se njegaja dni seznanjali pretežno na planinskih in popotniških izletih z nahrbtnikom na ramah.

M. R.

Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787

Od leta 1994 dalje izhajajo pri Arhivu R Slovenije in Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU dragocene karte Jožefinskega vojaškega zemljevida za ozemlje današnje Republike Slovenije, ki so ga izdelali v letih 1763–1787. Zaradi izključno vojaško-strateškega namena so bile dolgo časa varovane kot stroga vojaška skrivnost. Z objavo in tako splošno pristopnostjo pa postajajo neprecenljiv zgodovinski vir za nadaljnje raziskovanje.

Za slovenske publikacije je predvidenih sedem delov, od katerih so pod vodstvom Vincenca Rajšpa do danes izšli že štirje. Vsak od njih vsebuje knjigo besedil in mapo zemljevidov. Za planince je četrti zvezek, ki obsega 19 sekcij, še posebno pomemben, saj predstavlja območja Gorenjske in dela južne Koroške. Na teh kartah so večji del Julijskih Alp s Triglavom, Bohinjsko in Blejsko jezero, Karavanke in Kamniške Alpe, Polhograjsko hribovje ter mesta od Ljubljane do današnje tromeje na zahodu.

Za Slovenijo je ta zemljevid še posebno dragocen, ker je prvi, na katerem je izrisano celotno ozemlje, ki je danes združeno v državi Sloveniji. Gre za dotlej najpomembnejši zemljevid, ki daje zelo nazorno pokrajinsko podobo, imena naselij, hribov in voda pa praviloma v slovenskem jeziku. Karte so narisane v merilu 1:28.800. Kartografi so merili razdalje v urah ali korakih, kjer je pomenilo 6000 korakov eno uro ali pol milje. Zaradi vojaškega pomena so na kartah natančno vrisali hribe in vzpetine ter vanje zajedene doline, kar bo prav gotovo zanimivo tudi za planince-raziskovalce.

Ciril Velkovrh

Korenine Mrzlice Vinka Pfeiferja

Pred kratkim je izšla pesniška zbirka **Korenine Mrzlice** avtorja **Vinka Pfeiferja**, člana Planinskega društva Trbovlje.

Avtorja že dolga leta poznamo kot zelo zagnanega planinskega delavca – mladinskega vodnika, načelnika mladinskega odseka, kasneje več let tudi načelnika odseka za vzgojo in izobraževanje pri PD Trbovlje. Poznamo ga tudi kot planinskega vodnika in inštruktorja, organizatorja ter predavatelja v številnih planinskih šolah za mladino in odrasle, dolga leta je vodil planinsko mladino kot član MDO zasavskih planinskih društev ter član mladinskega odbora pri PZS. Že vse od ustanovitve dalje pred nekaj leti vodi izlete planinske skupine PD Trbovlje pri Društvu upokojencev Trbovlje, bil pa je tudi pobudnik za ustanovitev prijateljev Mrzlice. Tudi ta klub je motiviral številne planince k čim pogostejšemu obiskovanju Mrzlice v vseh letnih časih. V Pfeiferja pa mnogi poznajo tudi kot večdesetletnega pevca – basista v mešanem pevskem zboru Svoboda ter moških pevskih zborih Zarja in Društva upokojencev Trbovlje. Pri vsem tem je doslej vodil izlete mladine in odraslih po vsej Sloveniji od nizkogorja do visokogorja, teh pa je bilo več sto. Ob vseh teh dejavnostih je nešteto krat pomagal pri prostovoljnem delu na Mrzlici ali pri drugih planinskih akcijah.

Vse Pfeiferjevo življenje je tesno povezano s pevsko in planinsko dejavnostjo, prav ti dve dejavnosti pa sta ga leta dolgo navdihovali za pisanje lastnih verzov različnih pesniških oblik in vsebin. Predvsem je avtor dolga leta z vsem svojim bitjem in srčnostjo neločljivo povezan z Mrzlico (1122 m). Nanjo se je povzpел večstično, zato so se prvi pesniški stih nanašali na priljubljeni planinski vrh med Revirji in Savinjsko dolino. Odtod tudi naslov njegove pesniške zbirke, saj se je z Mrzlico povsem identificiral.

Odbor za literarno dejavnost pri Društvu upokojencev Trbovlje je

10. decembra lani v prepolni dvorani tega društva pripravil javno predstavitve te zbirke. Razgovor z avtorjem je vodila **Marija Kužnik**, pesmi je recitala **Renata Žnidar**, glasbeni del pa sta imela na skrbi zakonca **Anka in Rudi Grahek** z violino in kitaro ter petjem. Avtorju sta ob tej priložnosti čestitala za izid zbirke dosedanja župan občine Trbovlje **Janez Malovrh** ter predsednik PD Trbovlje **Slavko Potrata**. Vzdušje na predstavitvi je bilo izjemno prijetno in avtor je bil skupaj z zbirko predstavljen v najlepši luči.

Korenine Mrzlice so natisnili v 200 izvodih in povezali v trde platnice. Poleg uvodne oz. spremne besede **T. Lenarčiča** je knjigo obogatil **Emil Škrbec** z več likovnimi prilogami, lektoriranje je opravila **prof. Milena Hodej**, grafično pripravo in tisk pa je opravil Grafex z Izlake. Avtorju je pri samozaložitvi zbirke pomagal **Gusti Jamšek**. Sicer pa zbirka vsebuje v začetku novo pravljičico o divjem možu na Mrzlici, nato pa se zvrste pesmi o Mrzlici, Trbovljah, rudarjih, planinskih doživetjih in občutjih ter nekaj drugih lirično navdahnjenih pesmi. Zbirka šteje blizu 100 strani. Glavni sponzor pri izdaji zbirke je Planinsko društvo Trbovlje, sicer pa je avtorju pomagalo s prispevki več podpornikov.

Tine Lenarčič

Približajmo naravo otrokom

Mohorjeva družba iz Celja je v novoletnem paketu knjig izdala tudi tri knjige, ki vabijo otroke v naravo. Avtor vseh treh je **Joseph Cornell**, prevedla pa jih je **Neža Rojko**.

Prva knjiga, ki nosi naslov **Približajmo naravo otrokom**, je izšla kot 32. knjiga v Mohorjevi zbirki Družinska knjižnica. Namenjena je staršem in vzgojiteljem, ki vodijo otroke v naravo. Opisanih je 42 iger, s katerimi želi avtor otrokom pomagati, da spoznajo, kako nam narava v vsaki igri spregovori. Včasih uporablja za to jezik znanstvenika, včasih jezik umetnika ali pa mistika. Pri takem oblikovanju otrok jim vliva ljubezen do sočloveka in do vseh živih bitij.

Drugi dve knjigi sta izšli kot 37. oziroma 38. knjiga v isti zbirki. Prva z naslovom **Potovanje v srce narave** je delovni zvezek za vodenno raziskovanje mladoletnikov v naravi. V njej je popisano marsikaj, kar moramo vedeti o življenju v naravi: izbira in raziskovanje območja našega delovanja, spoznavanje gozda in živali v njem, približevanje lepoti in zvokom narave, skrb za izbrani prostor in še posebej priprava na večer in noč z njunimi čari. Druga knjiga, ki ima naslov **Veselimo se z naravo**, pa je priročnik za naravoslovne dejavnosti za vse starosti. V njej je najzanimivejše tretje poglavje, v katerem nam avtor opiše spoznavanje živali, dreves in naravnih procesov, poti v neznanu divjino, delo s fotografskim aparatom ter spoznavanje zgodovine zasedenega prostora.

Ciril Velkovich

Vošankov stenski koledar

V ponudbi najrazličnejših stenskih koledarjev ob koncu leta smo zasledili tudi zanimiv izdelek, ki je nastal v sodelovanju med **Milanom Vošankom** (avtor slik in misli), **Fotom Žnidaršič** (fotografije), grafičnim studiom **Abakos** iz Cerknice (oblikovanje in fotolitija) ter tiskarno **Lotos** iz Postojne (tisk).

Milan Vošank je likovni pedagog v cerkniški osnovni šoli (po rodu sicer Korošec), ki je tudi vnet gornik – svoja doživetja v gorah zapisuje in jih občasno ponudi v branje (leta 1994 je izšla njegova knjiga **Na poteh med gorami**, sicer pa dopisuje tudi v *Planinski vestnik* in *Koroški fužinar*). V stenskem koledarju za leto 1999 je Vošank povezal in predstavil obe svoji ustvarjalni strasti: v njem je zbral 12 reprodukcij svojih slik (osem jih je bilo že predstavljenih v njegovem prvencu, vendar zaradi enobarvnega tiska niso prišle prav do izraza), na vsakem listu pa je tudi njegova misel, ki je v sozvočju z likovno podobo.

Koledar, njegova velikost je 300 x 420 mm, se začne s prosojnim listom, na katerem so zlate konture vseh objavljenih slik. Motivi na listih, ki jih veže spirala, si sledijo v

zaporedju letnih časov. Naslovi slik (devet jih je naslikal v oljni, tri pa v pastelni tehniki) so: Med viharniki proti Grintovcu, Cerknško jezero s coprniško Slivnico, Pred nevihto – stari kozolec nad Mojstrano, Cerknško jezero z drevakom, Motiv s ptico iz Karavank, Stari kozolec nad Bohinjem pod razkošjem oblakov, Cerknško jezero v obilju voda in zgodnjega poletja, Strašilo

Notranjska razglednica: Krížna gora in Snežnik z Bloške planote; olje na platno

med ajfelni (ajflati je koroška narečna beseda za postavljanje kopic iz snopov, op. A. Č.) rži, Kozolec na poljih pod Kamniškimi planinami, Jesen na Cerknškem jezeru, Notranjska razglednica: Krížna gora in Snežnik z Bloške planote in V družbi z viharnikom: proti Jalovcu.

Motiv s slike se v zmanjšani obliki delno ponovi v levem spodnjem delu lista, kjer je natisnjena tudi kratka Vošankova misel ali razmišljanje, ki še dodatno »razloži« slika (Na primer: Zima / se je vkovala / med jezerske zalive / in pomrznjene trave / so nemo / štrlele v zrak.) Čeprav stenske koledarje ponavadi resda gledamo bolj od daleč, tako da drobnega tiska ne moremo prebrati, pa bi bilo vseeno prav, ko bi bilo lektorsko oziroma korektorsko delo opravljeno temeljiteje. (Nekaj napak: ne bi pisano skupaj, razkošje pisano s s, vkovati pisano z u, manjkajoče vejice. Tudi »pomladni opis« za november ni najbolj posrečena kombinacija.)

Koledar je gotovo všeč vsem, ki imajo doma ali v delovnih prostorih radi tak časovni pripomoček, ki je dovolj pregleden, da takoj ugotovi-

jo, »katerega smo danes«, hkrati pa jim prinese tudi estetski užitek in jih v trenutku ponese v naravo, »stran od ponorelega sveta«. Da imamo Slovenci radi take koledarje, je tudi že znano, in kdor stavi na to kombinacijo, ne more zgrešiti. O likovnih spretnostih ustvarjalca pa naj sodijo ustrezni strokovnjaki.

Cena koledarja je 595 tolarjev – brez prometnega davka, ki znaša 20 odstotkov. (V ponudbi so založniki še upali, da bo vloga za njegovo petodstotno stopnjo na Ministrstvu za kulturo pripomogla k nižji prodajni ceni.)

Andreja Čibron-Kodrin

Planinci v Slovenskem almanahu

Že nekaj zadnjih let nekaj dni pred koncem vsakega leta izide Slovenski almanah, ki ga izdaja in založita Delo d.d. in Slovenske novice d.d. V letošnji taki publikaciji je najboljše poglavje »Kdo je bil kdo«, ki ga je pripravila novinarka **Darja Verbič**. Tu je opisano življenje in delo samo stotih (100) znamenitih Slovencev, med katerimi pa je tudi kar deset (10), kar je sorazmerno zelo veliko, pomembnih ljudi, ki so veliko prispevali za naš planinski svet. Tako najdemo zapise o naslednjih velikih možeh:

Rudolf Badjura je bil organizator planinstva in smučanja, avtor turističnih, planinskih in izletniških vodnikov ter zbiratelj geografske terminologije. **Anton Globočnik** je kot predsednik jamske komisije poskrbel za ohranitev lepote Postojnske jame in za širitev njenega slovesa po svetu. Duhovnik **Simon Gregorčič** je bil pesnik Soške doline in prerok dogodkov, ki so sledili med prvo svetovno vojno na pobočjih gorah nad njo. **Zorko Jelinčič** je bil izvrsten planinec, alpinist in jamar. Leta 1927 je na Nanosu ustanovil tajno organizacijo TIGR (Trst-Istra-Gorica-Reka), ki se je borila proti fašističnemu nasilju na Primorskem. Ustanovil je tudi planinski klub Krpelj kot naslednika Soške podružnice SPD, ki jo je leta 1928 fašizem zatrl. Alpinist in filozof **dr. Klement Jug** je začrtal moralna in etična načela slovenskega alpi-

nizma. **Peter Kozler**, ki ni bil po izobrazbi ne kartograf in ne geograf, je avtor prvega zemljevida slovenske dežele in pokrajin. Obenem je tudi oče slovenske trobojnice in ustanovitelj pivovarne v Ljubljani. **Dr. Julius Kugy**, ugledna osebnost, katere sloves alpinista, glasbenika in književnika je simbol odličnega sožitja med prebivalci Furlanije-Juljske Krajine, Koroške in Slovenije. Gorjanci, dolenskim planincem priljubljeno pogorje, so postali tako slavni prav zaradi bajk in povesti **Janeza Trdine**. Politik, publicist in alpinist **dr. Henrik Tuma** je bil v gorništvu samohodec, sicer pa dosleden demokrat, odprt za nove ideje. **Josip Vandot** pa nam je dal s Kekcem v več zgodbah, ki se dogajajo visoko pod ostenji Prisanka, neprecenljivo literarno in kasneje filmsko darilo.

Ciril Velkovrh

društvene novice

Ireni Turnšek v spomin

AVGUST ROBNIK

*Strmiš
v daljavo
ki je ne doseže oko.
Hrepeniš
po trenutku
razumu nedojemljivem.
Zapuščas
kar si zapustila že davno.
Ostajas
v prostorih
kjer že od neka
si.*

Irena Turnšek, 29, se je ponesrečila v gorah nad Chamornixom 29. julija 1996.

Slovo od častnega člana PD Ajdovščina Jožeta Nussdorferja

Še preden se je izteklo naše praznično leto, smo se na ajdovskem pokopališču poslovili od častnega

člana PD Ajdovščina **Jožeta Nussdorferja**.

»Jouha«, kot smo ga klicali, kar nam je bilo ljubše, ko smo se srečevali po gorskih poteh, na planinah in v skalah, kjer je našel lepoto, ti-sto bogastvo, ki plemeniti dušo in srce.

Bil nam je vzor. Sledili smo njegovi besedi in ljubezni, s katero nam je kot dolgoletni predsednik našega planinskega društva kazal, kakšen mora biti planinec in kakšno naj bo planinsko društvo.

Čas meri in izmeri vsako življenje, vedno nepričakovano, vedno pre-zgodaj. Tudi Jožetov trenutek je prišel nepričakovano, saj nam je še v spominu aplavz, s katerim smo ga pozdravili lani na Blegošu, kot da bi slutili, da je ta njegov pohod z nami zadnji.

V boju z leti in usodo je bil vedno na boljši strani. Tako moč daje vedrina, s katero je navduševal tudi nas.

Pripovedoval nam je o tem in onem; o gradnji koč pod Golaki in na Čavnu, o pohodih in smučanju. Ko smo že mislili, da nam je povedal vse, je studenec besed privrel na dan z novim elanom, še bolj živahen in vesel. Njegovega humorja smo se pogosto nalezili tudi drugi in bilo nam je lažje. Cenili smo ga kot človeka in izjemnega planinca. Zlati znak PZ Slovenije je samo skromno priznanje za veliko delo, ki ga je Jože opravil v domačem planinskem društvu in izven njegovih meja.

Ajdovski planinci

Smrt planinskega publicista

V Gorici v Italiji je 28. novembra lani preminil ugledni kulturni delavec **Celso Macor**, dolgoletni urednik glasila goriške sekcije CAI Alpinismo Goriziano, avtor številnih publikacij na planinsko tematiko, sicer pa iskren prijatelj in dober poznavalec slovenske kulture in književnosti, človek, ki si je dosledno prizadeval za prijateljstvo in sodelovanje med sosednjimi in vsemi narodi. Bil je tudi pesnik in pisatelj in odličen ustvarjalec v furlanščini. Zadnje njegovo delo je spremno besedilo za fotografsko monografi-

jo o Julijskih Alpah, ki so jo predstavili le kakšen teden pred njegovo smrtjo.

Občinska priznanja

Ob koncu lanskega leta (21. 12. 98) je bila zadnja slavnostna seja Zveze športnih organizacij občine Žalec. O delu je spregovoril njen predsednik **Janko Melanšek**, tudi o rekreativni dejavnosti planinstva. Med drugimi je omenil Andražko in Savinjsko planinsko pot, ki je potekala po dosedanji občini, z novim letom pa menda po kar šestih.

Bronasto plaketo občinske športne zveze so na tej seji prejeli MO PD Zabukovica, ki že od leta 1983 organizira mladinske planinske tabore, **Ivan Šuler**, prvi predsednik PD Šempeter, **Ferdinand Glavnik** za organizacijo PŠ in dolgoletno blagajniško delo na Polzeli in **Zoran Štok** za organizacijo pohodov in orientacijskega tekmovanja, **Fani-ka Maurič** za dolgoletno tajniško delo na Vranskem in **Ivan Izlakar** za delo v upravnem odboru in pri markiranju.

Srebrno plaketo je dobil **Jože Kampuš** za vodenje PD Žalec in delo pri postojankah na Bukovici in Gori.

Tih večer

VERONIKA VILTUŽNIK

*Tih večer, ko
nežna roka niti spleta,
nemo čaka konec leta,
polna sanj je – domišljije,
vso ljubezen v nitke zvije.*

*Dobre želje v srce skrije,
piše lepe poezije,
srčne stihe in navdihe,
na papirju vse razkrije.*

*Tako ljubeča naj usoda,
stke nam dneve tega leta,
naj prijateljstvo nas spleta,
sreča spremlja nas na poti.*

*Da ne tavamo v zmoti,
in mir na svetu naj kraljuje.
Da ob letu bi vsi zdravi
znova ga spet praznovali.*

Zlate plakete so dobili **Janez Meglič** za dolgoletno delo v športu, pri gradnji postojanke na Bukovici in **Gori ter sedanje vodenje PD Žalec**. Prejela sta jo tudi dva učitelja, **Bogdan Kučer** in **Janko Veligovšek**, ki sta veliko storila za planinski krožek na šoli v Žalcu in Grižah. Med nagrajenci je naš znani planinski delavec in »vsaj samo 15-letni tajnik PD Zabukovica«, da drugega ne omenjam, **Franci Ježovnik**. In med drugimi jo je prejel tudi tajnik ZTKO **Franc Kralj**, ki je tudi pripomogel k vključitvi planinskih društev v to zvezo in pomagal z dotacijami za delo društev z mladino.

Te zveze sedaj ne bo več in tudi ne profesionalnega delavca. Kako bo šlo to naprej, bo dal odgovor čas. Upamo lahko, da bodo novo nastale občine imele kaj razumevanja za planinstvo, morda jih bo Savinjska planinska pot še naprej povezovala.

B. J.

21. pohod v počastitev Pohorskega bataljona

Ob 56. obletnici zadnje bitke legendarnega Pohorskega bataljona je PD Zreče organiziralo 21. spominski pohod. Ker so mediji temu pohodu posvetili le malo besed, naj napišem ob njem nekaj razmišljanj. Sam sem se ga namreč udeležil že dvajseti. Največ pozornosti je bilo v dnevnem tisku posvečeno komemoraciji pri Treh žeblih, ki jo vsako leto 8. januarja organizira občina Slov. Bistrica. Da bi skupaj s planinci-pohodniki priredili komemoracijo, nam doslej še ni uspelo. Je pa napredek že v tem, da so letos prišli v imenu Zveze borcev iz Slovenske Bistrice trije predstavniki, ki so pozdravili pohodnike. Letos se je pohoda udeležilo okrog 600 planincev. Prišli so iz Kranja, Ljubljane, Kamnika, Murske Sobotice, Kopra, Celja, Zgornje Polskave, Poljčan in Slovenske Bistrice. Vreme je bilo planincem v glavnem naklonjeno, le da je bila pot od Rogle do Peska precej pole-denela. Letos je bil cilj pohoda v Kotu, lani pa v Koblju, kar marsikateremu udeležencu ni bilo pogodu. 87

V kinodvorani v Zrečah je udeležence sprejel ansambel Zreških 6. Kljub returni hoji so se planinci veselo zavrteli.

Za 20-kratno udeležbo je prejel posebno plaketo in komplet orodja Uniorja pet planincev. Vseh 21 pohodov ima za sabo **Jože Čede**, predsednik PD Dramlje, za kar služi še posebne čestitke. Letos se je pohoda udeležilo tudi 30 vojakov iz celjske vojašnice, kar je še posebej hvalevredno. To pomeni, da slovenska vojska kljub vsemu še obuja tradicije NOB.

Še posebno pohvalo zasluži predsednik PD Zreče **Marjan Grossman**, ki je glavni organizator pohoda. Edino pripombo bi imel na račun osnovne šole iz Zreč, ki ni mogla pripraviti kratkega programa s tematiko NOB. Če že ne bi mogli prehoditi poti od Peska do Osankarice oziroma Treh žebčev, bi se lahko pripeljali do Osankarice. Še najlaže bi bilo, če bi priredili program na zaključku v Zrečah. Na proslavi v Sedlarjevem, kjer je 6. februarja 1944 prešla XIV. divizija iz Hrvaške v Slovenijo, izvajajo program s partizansko vsebino učenci OŠ iz Bistrice ob Sotli, na zaključku v Prevroju pa učenci tamkajšnje šole.

Milan Gombač

Drugo srečanje vodnikov PZS

Potekalo je po predvidenem načrtu 14. in 15. novembra 1998 na Mozirski koči na Golteh. Vodniki so že v soboto v poznih popoldanskih urah prihajali iz različnih krajev in na različne načine. Jedilnica v Mozirski koči se je polnila, znanci in neznanci so si segali v roke. Prevladovali so vodniki iz Savinjskega meddruštvenega odbora, saj je bil to njihov domači teren. Večerne ure so bile odmerjene vodenemu pogovoru s široko in vedno aktualno temo »Kje nas čevlji žuli«. Veliko žuljev je bilo, vendar sta med njimi spretno krmarila moderatorja **Marinka Koželj Stepic** in **Aleksander Čičerov**.

Že na začetku je pogovor dobobra razgibal vseh 28 vodnikov, ki so bili prisotni prvi večer. Aleksander Či-

Planinski vodniki pred odhodom na Boskovec

Foto: Ciril Tovšak

čerov je s svojim uvodnim razglabljanjem o naslovnici 9. številke Planinskega vestnika, ki prikazuje vzpon na Jezersko Kočno z otrokom v nezaščitenem nahrbtniku, sprožil vrsto v glavnem odobravaljivih mnenj o neprimernosti naslovnice glasila slovenskih planincev, ki naj bi v prvi vrsti delovalo vzgojno, ne pa destruktivno.

V nadaljnjih razpravah so vodniki poudarili, da je vodenje zlasti v visokogorje brez ustrezne potrjene vodniške kategorije zavajanje udeležencev, ki v celoti zaupajo razpisnemu izletu. Če bi prišlo do nesreče, nosi za javni razpis veliko odgovornost predsednik društva in vodnik sam. Eden izmed pogojev za ustanovitev društva je prav gotovo ustrezen vodniški kader. Pri tem bi morali biti kriteriji ostrejši.

Vodniki so v nadaljevanju zahtevali ustanovitev vodniške komisije pri Planinski zvezi Slovenije in vzporedno s tem ustanovitev odborov za planinske vodnike v tistih meddruštvenih odborih, kjer jih doslej še niso ustanovili. Prav tako bi moralo priti do večje povezave med Komisijo za vzgojo in izobraževanje in Odborom planinskih vodnikov. V ustreznem telesu pri PZS, torej vodniški komisiji, bi lahko razčiščevali številna nerešena vprašanja, ki ostajajo zaradi neustrezne organiziranosti nerešena in nedorečena.

Sproženo je bilo tudi vprašanje mladinskih in planinskih vodnikov.

Po daljši razpravi so se prisotni zedinili, da so vendarle eni in drugi vodniki Planinske zveze Slovenije. Razprava je tekla tudi o smiselnosti ustanavljanja pokrajinskih odborov, ki jih skuša uveljaviti Mladinska komisija.

Vodniki so tudi ugotavljali, da je zelo neurejeno vprašanje financiranja posameznih izletov, ki jih prirejajo planinska društva. Tudi tu so videli naloge vodniške komisije. Že leta 1993 so na republiškem izpopolnjevanju planinski vodniki sprejeli priporočilo o tako imenovani vodniški dnevnic. Društva so se do tega poročila različno opredelila.

Moderatorja sta mnenja in misli vodnikov uspešno povzela v zaključek, da je takšna, ne strogo definirana tema primerna za srečanje vodnikov tudi v prihodnje.

Naslednje jutro, ko je sneg pobelil vrhove Mozirskih planin in so se sončni žarki poigravali z vrhovi smrekovih vej, ki so se šibile pod težo snega, je skupina najpogumnejših vodnikov krenila pod vodstvom **Marjana Skaze** iz Planinskega društva Velenje v smeri proti najvišjemu vrhu Mozirskih planin – Boskovcu, ki dosega višino 1587 metrov. Na njem so leta 1996 planinci postavili 10 metrov visok razgledni stolp. Od tu so planinci občudovali čudovit svet Menine planine, Veliki Rogac, Lepenatko in venec Kamniških Alp. Nekje v daljavi so se risali grebeni Raduhe,

Pece, Uršlje gore. Pod varnim vodstvom so vodniki sestopali nazaj proti Mozirski koči, obogateni z mnogimi novimi spoznanji.

V Mozirski koči nas je počakala ekipa, ki je pripravljala kviz in tekmovalni del o izdelavi improviziranega pasu. Bilo je dosti smeha, napetosti in tekmovalnega duha. Nagrade so tokrat šle med vodnike Savinjskega meddruštvenega odbora.

Število prisotnih vodnikov se je drugi dan povečalo na 37, prisotni pa so bili iz naslednjih meddruštvenih odborov: ljubljanski, koroški, savinjski, podravski, gorenjski, kamniško bistrski.

Pred odhodom so si vodniki obljubili, da se bodo udeležili tudi 3. srečanja, ki bo 20. in 21. novembra 1999 v planinskem domu na Mirni gori v Beli krajini. Vodniki iz planinskega društva Metlika so že z vabilom napovedali, da nam zagotovo ne bo žal, če pridemo. Sprejmimo torej izziv in na svidenje na našem tretjem srečanju!

Slavica Tovšak

18. spominski pohod od Litije do Tisja

Planinsko društvo Litija je 13. decembra lani že 18. organiziralo spominski pohod v počastitev 57-letnice bitke II. štajerskega bataljona na Tisju dne 24. 12. 1941. To naj bi bila ena od prvih frontalnih bitk. Za bitko na Čreti nad Vranskim pravijo celo, da je bila prva. V obvestilu Planinskega društva je bilo to vse, kar je bilo navedeno v zvezi s to bitko. Menim, da ne bi bilo odveč, če bi navedli, da so v njej med drugimi sodelovali **Franc Rozman-Stane, Peter Stante-Skala** in **Dušan Kveder-Tomaž**. Prejšnja leta so bili omenjeni.

Lanski pohod je minil brez posebnega poudarka na partizanski tematiki. Na prejšnjih pohodih smo slišali ob izhodu iz gozda v hiši, kjer je drugi žig, partizanske koračnice. Lani je tod vladala prava tišina. Ko sem vprašal, zakaj ne predvajajo koračnic kot prejšnja leta, mi je oseba, ki je točila čaj, dejala, da so ojačevalne naprave posodili Tisju. Če so na Tisju predvajali partizanske koračnice, ne vem, ker sem bil

med zadnjimi udeleženci na Tisju. Predsednik PD Litija mi je po telefonu dejal, da so se odločili za planinski pohod brez programa s partizansko vsebino. Morda bodo ob letu spet vnesli partizansko vsebino. Dobro, da ni bila v ozadju politika kot na pohodu od Litije do Čateža. Menim, da si organizator, PD Litija, zasluži, da bi bil pohod objavljen v medijih. Žal ni bilo nobene objave. Verjetno smatrajo, da je to drugorazredni pohod. PD Litija s predsednikom **Borutom Vukovičem** na čelu si kljub temu zasluži za organizacijo 18. pohoda vsopohvalo.

Milan Gombač

Gorniški tabor Domžale '98

Planinsko društvo Domžale je 18. oktobra lani začelo svečano praznovati 50-letnico ustanovitve. Praznovanje smo začeli najmlajši gorniki. V mladinskem odseku smo se dogovorili, kaj bomo mentorji in vodniki s svojimi najmlajšimi gorniki prikazali na gorniškem taboru v mestnem parku v Domžalah. K sodelovanju smo povabili tudi starše in skupaj smo se namenili preživeti dan ob prijetnem druženju in skupnem ustvarjanju.

Vremenoslovci pravijo: vreme bo... Aleš, Borut, Miha, Rajko, Blaž in še drugi vodniki postavijo šotore, v paviljonu v mestnem parku pa mize in klopi. Tu in v šotorih bomo ustvarjali v likovnih delavnicah, vozljali vozle, zapestnice prijateljstva, imeli razstavo izdelkov in nato še kviz. Čisto za konec pa smo prihranili še orientacijski pohod.

Toda odeje oblakov se debelijo in spuščajo vse nižje. Ko vsaj ne bi deževalo! Ob 12. uri se ulije. Adijo, moje likovne delavnice! Stečem v park po informacije: seveda bo tabor, saj je že postavljen! Bo pa tako, kot je v taboru, kadar je dež. Delali bomo, kar se pač dela na deževen dan.

Pa delamo: skupinica s Špelo in Tejo ustvari plakat iz starih razglednic slovenskih gor in še nekaj plakatov s prikazom naših dejavnosti. Kljub dežju jih obesimo, da se vidi, kdo tabori. Počasi kot kapljice

dežja kapljajo tudi starši z otroki. Ni jih veliko, so pa tisti res pravi, na katere se lahko zaneseš. Jernej otroke takoj zaposli z izdelovanjem vozlov, Miha si nadene plezalno opremo. Starši si ogledujejo gorniško literaturo, ki jo predstavljata Metod in Miha. O, saj je kar precej videti! Peter in Martin pa še kdo so pripravili taborni časopis Jezerko '98, Saša s sodelavci pa odsekovo programsko knjižico Gremo skupaj v hribe.

Tisočkrat hvala tistim, ki so zaslužni za postavitev paviljona! Vanj tiščimo, ko se ulije ploha. Društvo nas je obdarilo s sokom in piškoti, slaščice so napekli tudi starši – pa imamo lahko pravi piknik. Likovne delavnice ne moremo imeti, bomo pa pri krožkih s Tadejo in Dušanom dokončali izdelke in jih potem prikazali na proslavi, ki bo v Kulturnem domu Domžale čez dober mesec. Lahko pa imamo kviz. Žiga postavlja vprašanja iz govištva, nanje pa odgovarjajo otroci, starši, vodniki. Nagrada za pravilni odgovor je bonbon.

Kdaj bo orientacijski pohod? Odgovori nebo z bliskom in gromom ter ploho. Torej ga ne bo? Danes ne, pa kdaj drugič! Tudi za družabne igre je premalo prostora v paviljonu. Dovolj ga je le za prisrčen klepet med najmlajšimi, odraščajočimi in starejšimi gorniki.

Takole preživimo še urico, potem pa bomo ob 16. uri praznovanje nadaljevali z alpinisti, ki so pripravili tekmo v športnem plezanju s spoštljivim spominom na prijatelja Johana.

Jožica Dekleva,
MO PD Domžale

Pet let PD Blagovica

V majhni Blagovici so se pred dobrimi petimi leti nekateri krajanji začeli dogovarjati, da bi sokrajanom in sebi poskušali organizirano pokazati smisel življenja v naravi in tako so se **Miro Podbelšek, Viktor Us, Franc Barlič, Franc Bergant, Zdenko Vadjunec, Marjan Cerar, Martin Florjančič, Ivan Ovca, Peter Urankar** in **Marija Nepužlan** dogovorili, da bi ustanovili planinsko društvo.

Tako so na pobudo Mira Podbelška 12. novembra 1993 sklicali prvi sestanek, ko pa so izdelali statut društva, dobili potrebne dokumente in se dogovorili za funkcije, je bil 17. decembra 1993 ustanovni občni zbor, na katerem se je zbralo več kot 60 planincev. Prvi predsednik PD Blagovica je postal Viktor Us, njegov namestnik Miro Podbelšek, Franc Barlič je prevzel blagajniško delo, Marjan Cerar pa tajniška dela. Za društveni simbol so izbrali motiv planinca – pohodnika.

Velika želja društvenikov je bila, da bi dobili svojo društveno sobo. Krajevna skupnost je priskočila na pomoč in brezplačno odstopila zapuščeno sobo v stavbi krajevne skupnosti, Napredek iz Domžal pa nam je dodelil materialno pomoč, da smo sobo opremili. Da bi naš kraj še polepšali, smo si omislili kozolček z zemljevidom naše krajevne skupnosti in potmi, ki potekajo po njej, na drugi strani pa oglasno desko, da bi naše planince seznanjali z našim delom.

Leta 1994 nas je Zveza združenj borcev zaposila, če bi planinci lahko obnavljali in vzdrževali njihovo Pot spominov NOV, ki poteka po naši občini. Ker je za to potreben strokoven kader, so se Miro Podbelšek, Peter Urankar, **Aleš Podbelšek** in **Marko Trdin** leta 1995 udeležili tečaja za markaciste, ga uspešno opravili in takoj začeli delati. Poleg Poti spominov so obnovili še del Evropske pešpoti E6, ki poteka po naši občini, in markirali še nekaj povezav hribov z dolinami, na primer Krašnja – Limbarska gora, Blagovica – Špilka in Blagovica – Golčaj.

Leta 1966 je na volilnem občnem zboru novi podpredsednik društva postal **Bojan Pustotnik** in tajnica **Jožica Pustotnik**, prejšnji tajnik Marjan Cerar je prevzel delo blagajnika, v upravni odbor pa sta prišla še **Katarina Vadjunec** in **Jani Ručigaj**.

Ker ima že veliko slovenskih planinskih društev svojo planinsko pot, smo si tudi mi omislili svojo – Rokovnjaško planinsko pot po mejah občine Lukovica. Večino dela je opravil Miro Podbelšek, ki si je pot

»izmislil«, pomagali so mu markacisti in še nekateri planinci, za popestritev pa si je Miro na vrhu 957 metrov visokega Špilka, najvišji gori občine Lukovica, omislil še bivak, ki so ga odprli na slovesnosti lanskega 25. junija.

Že predlanskim je Bojan Pustotnik uspešno opravil šolanje in lani tečaj za vodnika A kategorije, se potem tesneje povezal z osnovno šolo Blagovica in v sodelovanju z vodjo šole **Gizelo Kosmatin** začel organizirati planinske pohode za učence nižjih razredov. Naposled je društvo nabavilo še svoj prorop.

Po petih letih delovanja šteje društvo 132 članov. V tem šolskem letu bomo v šoli organizirali planinski krožek, ki ga bo vodil Bojan, pomagala pa mu bo Jožica. Društveni markacisti vzdržujejo 60 kilometrov planinskih poti, društveni člani pa organiziramo planinske pohode, urejamo zelenico pred stavbo krajevne skupnosti, za novo leto okrasimo središče Blagovice, skupaj z mladinskim odsekom pa organiziramo očiščevalne akcije in s tem skrbimo za lepše okolje v naši občini in na naših planinskih poteh.

Bojan Pustotnik

Stoletnica častnega članstva Fr. Kocbeka

V 5. številki Planinskega vestnika letnika 1899 preberemo, da je **Fran Kocbek** 20. 2. 1899 postal častni član Slovenskega planinskega društva. In ob stoletnici se vprašajmo, kdo je bil ta zaslužni mož. **Edo Maverič** ga je leta 1990, ob 60-letnici smrti in 100-letnici prihoda v Gornji Grad, v Savinjskih novicah imenoval Aljaž Savinjskih Alp.

Fran Kocbek je bil nadučitelj v Gornjem Gradu, otrok Slovenskih goric iz Ločkega vrha. Le nekaj mesecev po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva v Ljubljani je postavil temelje Savinjske podružnice SPD. Načelnik podružnice je bil vse do leta 1927, ko je bil izvoljen za častnega načelnika. Ustanovni občni zbor Savinjske podružnice SPD je bil 28. 8. 1893. Po vseh večjih krajih Savinjske do-

line in širše je ustanavljal odseke podružnice. S svojim delom je rešil Savinjske Alpe pred potujčenjem. Učiteljske je končal leta 1882, v Žalcu je sedem let poučeval kot podučitelj, nato je dve leti služboval v Rečici in od leta 1890 do 31. 12. 1921, do upokojitve, v Gornjem Gradu kot nadučitelj. Upokojitve ni dolgo užival, 6. avgusta 1930 je umrl. Avtor piše, da ima pionir naših planin in planinstva enega od najbolj skromnih spomenikov na pokopališču v Gornjem Gradu. Edi Maverič je zapisal, da počiva v naročju planin, katerih del je postal, katerim se je razdal in iz katerih je črpal moč za svoje veliko poslanstvo. Planinski vestnik je v 9. številki leta 1930 zapisal: »Umrli je ustanovitelj in trdni steber SP SPD, častni član SPD, strokovni monografist Savinjskih Alp, utemeljitelj Planinskega koledarja, veččak (izvedenec) v planinskem rastlinslovlju, vsestranski delavec na prosvetnem in gospodarskem polju, nadučitelj Kocbek.«

Že kot podučitelj v Žalcu je obredel vse bližnje vrhove in njegovo ime najdemo zapisano v spominski knjigi na Šentjurgenti pri Žalcu. Mimogrede: tudi kasneje najdemo njegov podpis v različnih vpisnih in spominskih knjigah – 20. 6. 1898 se je, na primer, na Menini vpisal kot Franc Kocbek in 23. 6. 1898 kot Fr. Kocbek.

Že leta 1887 je skupaj z **Antonom Petričkom** in še nekaterimi obiskal Logarsko dolino. Z Antonom Petričkom, »peropraskom« (tajnikom) večine društev v Žalcu, je ostal v stalnih stikih, tudi pri gradnji kočice na Mrzlici.

Težko bi v kratkem sestavku orisali celotno Kocbekovo delo. Markiral je pota in si od kmetov dobil dovoljenje za markiranje po njihovih zemljiščih (leta 1903 – lani je bilo 95 let). **Tine Orel** je v sestavku Ob arhivu Savinjske planinske podružnice, PV 12/1963, zapisal, da je Savinjska podružnica leta 1898 ustanovila markacijski odsek (pred sto leti torej) in da je bil ta odsek zelo delaven, saj je Kocbeku same-tu to delo močno prijalo.

Težko bi naštel vsa pota, ki so bila markirana v Savinjskih Alpah. V le-

tih pred prvo svetovno vojno je celjski odsek prevzel odgovornost za slovenitev kažipotov na Šmohorju, Gozdniku, Mrzlici, Kumu, Lisci, Velikem Kozjem in na Gori Oljki. Ravnateljstvo avstrijskih železnic v Beljaku je reagiralo, ker so pot na Goro Oljko markirali s slovenskimi markacijami.

Skupaj z znanim planincem je leta 1894 izdal »Vodnik za Savinjske planine in najbližjo okolico«, leta 1903 je spisal »Savinjske planine – Vodnik po gorah in planinah«. Lani je bilo 95 let, te okrogle obletnice pa bi se lahko spomnili v občini Žalec, saj je knjigo založil **A. Cvenkel** iz Šempetra v Savinjski dolini.

Leta 1926 je Fran Kocbek izdal knjigo »Savinjske Alpe«, leta 1887 pa knjižico »Pregovori, prilike in reki«. Botanične in didaktične prispevke je objavjal v Učiteljskem tovarišu in Popotniku, glasilih Zveze slovenskih učiteljskih društev, o botaničnih vprašanjih je pisal v avstrijskih strokovnih časopisih, ohranjen je del Kocbekovega herbarija itd.

Leta 1903 sta mu ob 10-letnici SP SPD solčavska in lučka občina podelili častno občanstvo. Njegova zasluga je bila, da je dobila Solčava šolo in da so v Gornjem Gradu ustanovili posojilnico, katere tajnik je bil.

Planinski prijatelji, celjski planinci, so mu v Logarjevi dolini 15. avgusta 1903 ob 10-letnici SP SPD izročili zlato uro in častno diplomu, na kateri so napisali:

»Veličastnemu gospodu Franu Kocbeku, načelniku in častnemu članu Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva Gornji Grad«. Diplomu in darilo so mu izročili kot zahvalo za njegovo požrtvovalno delo v prid SP SPD. Največje in najlepše priznanje je doživel, ko je bil leta 1918 postavljen za sekvestrovega namestnika in je kot tak prevzel za SPD premoženje nemške planinske organizacije, proti kateri se je za slovenske Alpe bojeval vse življenje.

Njegove sestavke najdemo marsikje in ker letos praznuje ena izmed koč, ki so jo zgradili na njegovo prizadevanje in verjetno po načrtih, ki jih je sam pripravil,

Čeprav brez vrha vendar zadovoljni: stojijo Muri, Natja, Iztok in Andrej, čepita Milan in Mirko.

poglejmo še nekaj naslovov njegovih sestavkov iz Planinskega vestnika, s katerimi je pomagal drugim, ki so se ubadali s tem ali onim problemom v društvu: »O legi planinskih koč«, PV 1895, »O načrtih planinskih koč«, PV 1896, »O stavbi planinskih koč«, PV 1896, »Turistika in parlament«, PV 1896, »O opravi planinskih koč«, »Nekaj o vodstvu planinskih društev«, PV 1903.

Franc Ježovnik

Ormožani tik pod Mont Blancom

Lanski zadnji julijski teden se je skupina šestih ormoških planincev odpravila na Mont Blanc (4807 m). Strma in snežena pot se je začela popoldne, ko smo v Francijo pridrveli iz Prlekije. Iz St. Gervaisa (800 m) smo se odpeljali z gorsko železnico do zadnje postaje (2386 m), od tod smo se odpravili do koč Tete Rousse (3167 m). Naslednji dan smo dobesedno osvojili »gutejsko steno«, ko smo v koči Aiguille de Gouter (3819 m) komajda našli prostor. Okoli enih popoldne smo po snegu in ledu z derezami na nogah prišli na Dome de Gouter (4305 m), vrh v pobočju Mont Blanca, tam pa sta se na nas spravila megla in veter, da so sanje o sončnem zahodu v hipu splavale po vodi. Pohiteli smo do bivaka Vallot (4362 m), ki stoji na skali pod strmim pobočjem in kjer smo doživeli pravi šok: v njem je zaradi kupa

smeti pod mizo neusmiljeno smrdečo, poleg tega nas je moralo pet prespati na dveh ozkih jogijih. Naslednji dan se vreme ni prav nič izboljšalo, v megli je veter nosil sodro, pa še nevihta se je razbesnela nad nami in strela je enkrat udarila naravnost v bivač. Ker je bilo stanje v teh gorah odločilo za beg z gore. Tavalimo po megli in iskali sledi, kot po čudežu se je za nekaj trenutkov odprlo nebo in pokazala se nam je pot, bližnji bivač in vrh, ki je bil glavni cilj naše poti. Vendar smo se glede na vremensko stanje odločili, da ne gremo na vrh, ampak v dolino. Odločitev je bila težka, saj smo bili tako blizu svoje sanjske gore, toda gora tiste dni očitno ni hotela obiskovalcev.

Kazimir-Mirko Perko
Ivanjokovi pri Ormožu

Fotografije Uroša Podovšovnika

Razmeroma redko se zgodi, da bi fotograf, pa naj je še tako dober in znan, imel v majhni Sloveniji skoraj hkrati dve svoji razstavi. To se je konec lanskega leta zgodilo sodelavcu Planinskega vestnika **Urošu Podovšovniku** iz Mežice: od konca novembra do sredine decembra je skupaj z **Božom Bednjičkim** in **Danielom Zavratnikom** razstavljaval v Fotogaleriji Stolp v Mariboru, le nekaj dni potem, ko so to razstavo zaprli, pa so v galeriji hotela Klub Krnes v Črni na Koroškem odprli njegovo samostojno razstavo »Fo- 91

tografije 1996–1998«, ki je bila odprta do sredine januarja letos.

Ob njegovi samostojni fotografski razstavi je **Tomo Jeseničnik** v zloženki, izišli ob tej priložnosti, avtorja Podovšovnika takole predstavil:

»Fotografiranje realnega pejzaža je danes v svetu verjetno najbolj razširjen in pogost način fotografskega izražanja. Velika večina fotografov se na začetku loteva teh na prvi pogled nezahtevnih in vsakomur dostopnih motivov. Pokrajinska fotografija je mogoče prav zaradi teh dejstev manj cenjena in je zapostavljena pred drugimi zvrstmi fotografije.

Na drugi strani pa velja, da je malo fotografov, ki znajo elemente iz realnega pejzaža pretvoriti v nove optične podobe in vrednote ter s tem ustvariti simbolične metafore do narave in življenjskega okolja, v katerem bivajo.

Uroš Podovšovnik s svojimi fotografijami odločno stopa v tej smeri. Intuitivnost njegovega pristopa je hkrati tudi njegova prednost pred avtorji, ki se sicer lotevajo podobnih motivov, nimajo pa do narave tako odkritega in hkrati intimnega odnosa kot Uroš. Njegove fotografije, naj je to dvoboj svetlob lune in sonca na Raduhi ali pa impresionistična podoba tolmana Paklenice, delujejo sproščeno in nepretenciozno, vendar jasno izpovedujejo avtorjevo sposobnost selektivnega usmerjanja fotografskega pogleda. Prav s tem skrbno izbranim in usmerjenim fotografskim pogledom avtor v svoje fotografije spretno vgrajuje abstraktno grafično mrežo in s tem elemente pokrajinske fotografije ne le reproducira ali zrcali, temveč jim zelo uspešno dodaja tudi likovne estetske in izrazne prvine ter principe.«

Čeprav se Podovšovnik aktivneje ukvarja s fotografiranjem šele nekaj let, je predvsem lani in predlanskim na 16 skupinskih razstavah v domovini in tujini, na katerih je sodeloval, dobil osem nagrad: na dia festivalu leta 1997 dve diplomii, na slovenski razstavi diapozitivov isto leto spet dve diplomii, na lanskoletni mednarodni razstavi planinske fotografije in diapozitivov v Bački To-

Planinci PD Podnanos pri koči Lorenzi pod Monte Cristallom v Dolomitih

Foto: Ljubo Meden

poli prvo nagrado, na lanskoletnem foto salonu Puyallup v ZDA posebno nagrado žirije za črno-beli portret, na državni razstavi barvnih fotografij in diapozitivov lani v Kočevju drugo nagrado na temo »vode« in lani na državni razstavi Na podeželju drugo nagrado.

PD Podnanos v Dolomitih

Prijetne izkušnje in doživetja izpred nekaj let, ko smo se potepali okrog Chamonixa, so nam dale zalet za nove podvige, tokrat v Dolomitih. Primorcem je ta gorska skupina nekako bližja, saj lahko ob lepem vremenu opazuješ njihove vršace z našega Nanosa. Želja je dolgo tlela, načrti so se nam večkrat podrli, tokrat pa sta odpravo resno zastavila in izpeljala **Stojan Vitežnik** in **Boštjan Nabergoj**.

Lani avgusta smo se z mini avtobusom odpravili proti Cortini, kjer nas je očaral prvi tritisočak Mt. Cristallo, na katerega smo se kljub ledu tudi povzpeli. Cilj odprave je bil jasen: osvojiti najvišji vrh Dolomitov – Marmolado (3343 m). Vreme je bilo ugodno, oprema pripravljena, občutki vsaj pri neizkušeni pa negotovi. Korajžno smo se povzpeli po ledeniku in prišli do ferrate, kjer se je začel najnevarnejši del poti, saj so bile skale poledenele. Brez samovarovanja bi bil vzpon precej tvegan. Vseh deset nas je v treh skupinah srečno osvojilo vrh.

Nekateri so bili prvič v takem svetu, večina prvič na taki nadmorski

višini, vsi pa smo bili zadovoljni in smo že na vrhu kovali nove gorniške podvige.

Marko Nabergoj

Cin, cin, cin, Drežnica

Le malo Slovencev pozna Drežnico in le malo Slovencev ne pozna pesmi »Cin, cin, cin, Drežnica, kje so kozice...« Le malo je vasi, ki bi se z eno samo pesmijo tako zelo zapisale v ljudski spomin. Ta pesem je med drugimi veselo odmevala iz otroških ust enega od lanskih večerov, ki so ga imenovali drežniški, v ljubljanski galeriji Commerce.

Pridno delo in trmasto trdoživost domačinov so obiskovalci videli na drežniškem večeru v tej galeriji tako od blizu, da bodo še dolgo nosili v spominu misel na ljudi, ki žive na tem obrobem koščku naše dežele. Spoznali so nekatere od tamkajšnjih običajev, videli nekatere od starodavnih drežniških pustnih mask, kakršnih ni nikjer drugje kot le v Drežnici – starodavni boj med zimo in pomladjo, svetlobo in temo, ki sega v dobo rastlinskih kultov, v čas indoevropske pradavnine, ko je bila Evropa še naš skupni prostor, kot naj bi bil tudi nekoč v prihodnosti. Poslušali so pripovedi o znamenitostih kraja, gledali diapozitive prelepih slapov in drugih kotičkov, kjer je narava taka, kot je bila nekdanj. Pripoved pa je skrenila tudi na zgodovinska dogajanja v Drežnici in obiskovalcem priklicala v spomin težke dni prve svetovne vojne, ko so se gore ob Soči zavile

v meglo topovskih strel in je v njih za vedno ostal milijon vojakov. Še danes so te gore polne topovskih granat, šrapnelov in krogel. Mnogi spomini na čas prve svetovne vojne so zbrani v zasebni muzejski zbirki »Botognice« v Drežnici, kjer je v zasebni lasti tudi galerija nenavadnih in umetelno razpredenih drevesnih korenin.

Drežnica pa ni znana samo po svoji lepi okolici, po urejenosti vasi in starem načinu življenja, ampak tudi po imenitnih drežniških štrkljih, siru in drugih dobrotah, ki kar vabijo na tamkajšnje turistične kmetije. Na koncu koncev pa je to kraj, ki vabi predvsem tiste, ki hočejo vsaj za kratek čas iz bučnega, utrudljivega modernega sveta v mir pod Krnom. Kdor se bo odpravil v Drežnico ter okoliške vasi in na okoliške gore, bo prišel v dobre, stare čase in dobesedno nazaj v planinski raj.

Dušica Kunaver

Družabno srečanje PD Dovje-Mojstrana

Člani Upravnega odbora Planinskega društva Dovje-Mojstrana smo se 5. decembra 1998 najprej zbrali na 7. redni seji, na kateri smo obravnavali tekočo problematiko društva ter potrdili nekaj sklepov. Po seji so se nam pridružili člani društva, ki so v lanskem letu praznovali okroglo obletnico svojega življenja in ki so aktivno sodelovali pri delu društva. Poleg njih so bili na srečanje povabljeni tudi v lanskem letu zaposleni v planinski postojanki Aljažev dom v Vratih ter najbolj aktivni člani alpinističnega odseka, ki so sodelovali pri obnovi bivaka pod Luknjo.

Pozdravni govor je imel podpredsednik Miro Eržen. Govoril je o uspešnem delu našega društva, ki praznuje 70-letnico delovanja. Zahvalil se je delavcem v Aljaževem domu za dobro opravljeno delo, saj je bil prihodek postojanke približno enak kot preteklo leto. Ravno tako je poudaril pomen prostovoljnega dela. Lansko poletje je bilo namreč v obnovo bivaka pod Luknjo vložnih preko 1000 ur prostovoljnega dela članov alpinističnega odseka in drugih prostovoljcev. Nato se je

ustavil še pri jubilarjih in nam na kratko predstavil njihovo delo pri društvu.

Lansko leto so praznovali okroglo obletnice nekateri zelo aktivni člani: **August Delavec** (častni predsednik društva, gorski vodnik, reševalec in alpinist), **Janez Brojan** (načelnik postaje GRS, obletnico je praznoval predlansko leto, lani pa je prejel priznanje za solidarnost v gorah, zlati znak PD, priznanje PZS za reševalno delo ter bronasti grb občine Kranjska Gora), **Franc Salberger** (prejel je svečano listino PZS), **Mihaela Košir** (bivša članica upravnega odbora), **Anica Hlebaja** (dolga leta je bila zaposlena v društveni pisarni) in **Breda Mežnar** (članica upravnega odbora). Vsem skupaj smo se za njihovo delo oddolžili s simboličnimi darili.

Po zaključku slavnostnega dela smo imeli še slavnostno večerjo in družabni večer, ki smo ga preživeli v prijetnem pogovoru. Prav je, da se zavedamo pomembnosti društvenih srečanj, saj takrat izmenjavamo mnenja in izkušnje, pa tudi kakšna nova ideja se utrne.

Predsednik
Mitja Peternel

RPP na novoletnih voščilnicah

Ruška planinska pot (RPP) premore 9 kontrolnih točk na osrednjem delu Pohorja in ker je iz leta v leto bolj obiskana, je potrebno, da se vedno znova in znova predstavlja novim obiskovalcem. Prav zaradi tega je dobrodošla zamisel o novoletnih voščilnicah, na katerih se v »praznični preobleki« vsako leto predstavi po ena kontrolna točka te poti. Za leto 1999 je na voščilnici s snežno odejo pokrit Žigartov vrh (1347 m), najvišja vzpetina na poti. Pred tem sta bila predstavljena Klopni vrh in Ruška koča. V osnutku naslednje voščilnice je že videti naselje Ruše v praznični preobleki za konec tisočletja, torej za leto 2000. Tedaj se bodo ruški planinci že pripravljali na veliko slovesnost ob 100-letnici svojega obstoja, vendar jo bodo praznovali v prvem letu že novega tisočletja.

Francšek Hribernik

Po Poti gradov okoli Hrastoveļj

Višini alpskih gora se resda ni močče upreti, toda pestra primorska pokrajina s kraškimi jamami, starimi utrdbami, spodmoli in naravnimi lepotami človeka prav tako popolnoma prevzame. Tja sva se nekega sončnega jesenskega dne odpravila s prijateljem, kamor naju je vabila knjiga – vodnik »Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras«.

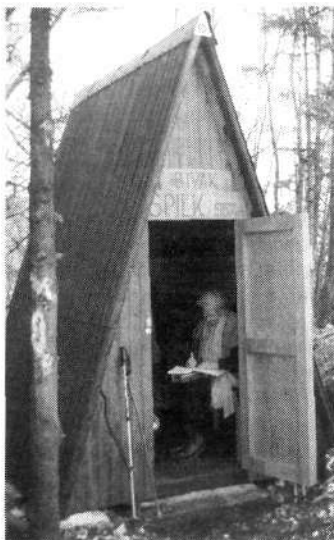
Najprej sva se podala med varne zidove hrastoveļjske cerkvice in prijazna starka naju je sprejela brez vstopnine in še o cerkvi nama je dala poslušati. Polna vtisov o čudovitih freksah, zlasti o mrtvaškem plesu, sva se spustila v dno doline, prekoračila železniško progo in se začela vzpenjati po mešani flišnatopapnčevi pokrajini. Po eni od markacij sva zgrešila pot in jo potem ubrala kar naravnost po skalovju, kar je še bolj popestrilo že sicer zanimiv dan. Naposled sva se skozi grmičevje in robidovje prebila do cerkvice sv. Štefana v Zanigradu, od tod pa sva se napolila proti steni Štrkljevci. Prebivala sva se po neznanem terenu in naenkrat osupla stopila na Matejevo polico, kjer sva z vsakim novim korakom odkrivala sledove človeških rok iz davnine: kotanjice, spodmole in smokvovce. Sprehodila sva se vzdolž tega skrivnostnega kraja in nad najinima glavama je zazijala odprtina – Narobe obrnjena jama, le nekaj korakov dalje pa sva navdušena naletela na bivak, kjer sva si vzela čas za počitek. Kmalu zatem sva že občudovala ostanke beneške utrdbe – kakor da bi se stolp utrujen in s spoštovanjem priklonil steni. Z občudovanjem sva zapustila to magično steno Štrkljevico in se po kolovozu sprehodila v Podpeč, od tod pa odšla po lažji od dveh poti na vrh stene na Zjat. Odločila sva se še za sprehod do obrambnega stolpa in obzidne jame Grad ter se po turistični poti vrnila v vas, od tod pa po drugi poti v Hrastovļje, kjer sva pustila avto. Navdušena sva se vrnila domov s trdnim sklepom, da bova Pot gradov kdaj nadaljevala do Praroč in še dalje.

Tanja Brstilo, Marezige 93

Bivak na Špilku

Vezne poti pohodnike načrtno usmerjajo na hribe, kamor marsikdo sicer nikoli ne bi zašel. Tako krožno pot so predstavili 23. maja 1983 domžalski markacisti, ki so ji dodali dodatno oznako »D«. Najdemo jo narisano delno na planinski karti Posavja (1:100.000, 1986). Del te poti poteka zahodno od Trojan in rdeča črta je potegnjena čez Šipek. Vzhodno od spomenika na Gabrskih senožetih najdemo zapis Špilka 956 (Atlas: Špilka 957). Pri spomeniku sta dva žiga, ker se tu srečata dve taki spominski poti NOB, občine Domžale in Kamnik. S teh Gabrskih senožeti je lep razgled na Menino in Posavsko hribovje, ki ga verjetno slabo poznamo. Ob kraju gozda stoji miza s klopjo. Tod je še tretja krožna pot, ki pa se povzpne na vrh Špilka k bivaku in ima kontrolno točko že na Trojanah. Do naslednjih točk je slabe tri ure hoje. To je Rokovnjaška planinska pot (RPP, PV 1998/456), opis poti je v Dnevniku RPP, ki ga je izalo PD Blagovica leta 1998. Za razliko od prvih dveh poteka ta le po novi občini Lukovica in tako je domžalska pot postala medobčinska.

Do novega bivaka na Špilku vodi označena planinska pot iz Blagovice, kot se da ugotoviti na kozočku malo stran od avtobusne postaje. Tu je poseben zemljevid; pritisnete na ustrezen gumb z napisom Špilka in prižgala se bo lučka na vrhu. Pot drži po cesti do smerokaza, ki nas usmeri desno proti tv pretvorniku, dalje čez Prevoje nad Prilesje in v zadnjo vas ob poti Gabrije pod Špilkom. Pot je razgledna. V Gabrju pridemo na traso poti D in po cesti na Gabrske senožeti. Levo nad njo stoji spomenik in ob njem sta še oba žiga (Vodnik po poti spominov NOB občine Domžale, 1989, 4. izdaja; Vodnik po poti spominov občine Kamnik, 1988). S križpotja moramo po dobrem kolovozu še kratek čas proti vzhodu, ko stopimo v gozd, je razpotje in smerokaz, ki nam pokaže pot na vrh k bivaku. Steza je označena in nakopana, zato hodimo le po njej! Na vrhu stoji bivak na tromeji lastnikov, ki so dali

soglasje za postavitve. V bivaku je klop, majhna široka polica, skrinjica z žigoma in vpisno knjigo. Visi tudi omelo, da lahko za seboj počistiš. Bivak so zgradili s prostovoljnimi delom. Opravili so 201 uro (15 planincev, največ 42, najmanj 3 ure). Začeli so ga graditi marca in ga svečano odprli 25. 6. 1998 ob prisotnosti 55 planincev. Gradivo je prispevalo 6 posameznikov, Helios in PD. Zamisel za gradnjo je dal **Miro Podbevsek**.

K bivaku lahko pridemo tudi z motniške strani. Malo pod prelazom Kozjak (658 m) je na levo sedaj slabo označen cestni odcep »Pot na Kekca« (okoli kilometer pod prelazom). Cesta drži mimo Strmčnika do soseda Pet(e)rživca in za njim je gostišče Kekec. Tu najdemo na mladem macesnu smerno tablo z napisom »Vrh Špilka 30 min, Spomenik 20 min.« Pot drži na začetku po vlaki, preide v stezo čez Volčje jame in po vlaki navzdol na Gabrske senožeti h križpotju. Če se nam ne zdi po isti poti nazaj, kot smo prišli z vrha do smerokaza, se usmerimo proti Trojanam do križpotja. Tu krenemo levo po dobri cesti (ne proti Trojanam), ki nas skoraj v isti višini pripelje do Petrživca. Če gospodarja povprašamo za pot na Kozjak, kjer so včasih hodili, nam jo bo rad pokazal. V dolino potočka je še steza in nad njim po dobri vlaki pridemo na pre-

laz, kjer je avtobusno postajališče.

Možnost je tudi z Motnika po E6 čez Strmec (le malo navzdol mimo Konfinarja do avtobusne postaje Zajasovnik, viadukt Baba) in po kamniški spominski poti, ki je zadnji del še domžalska oziroma rokovnjaška. Lahko se iz Blagovice zapeljemo čez Češnjice (ali le do križišča pod njimi, trasa poti D) v vas Veliki Rakitovec in se proti vzhodu napotimo po kamniški poti na Špilka ter po domžalski nazaj. Lahko pa se s Češnjic odpeljemo čez Pšajnovico in Zlato polje v Lukovico.

Lepa in premalo znana nam je ta pokrajina!

B. J.

Zelenica

Bilo je pusto jesensko jutro. Nad nami so viseli oblaki, skoraj že deževalo. Temperatura je bila nizka, mi pa smo vseeno potrpežljivo čakali, kdaj se bo izza ovinka prikazal avtobus. Mislili smo si, da bo lepo, ko bomo dosegli svoj cilj, vrh Zelenice, ampak do takrat se bomo še močno namučili.

Končno se je pripeljal avtobus. Zasedli smo svoja mesta, jutranja zaspanost nas je minila in kmalu smo se razživeli ob poslušanju prijetne glasbe.

Ob pol desetih smo se pripeljali do karavanskega predora. Na bližnjem parkirišču je avtobus ustavil, mi pa smo se odpravili na svež gorenjski zrak. Najprej smo se okrepčali, nato pa nahrbtnike na rame in pot pod noge.

Pot je bila dolga in naporna. Najprej je bila položna in je peljala preko travnikov, nato pa se je začela vzpenjati. Nekateri so bili že na polovici poti močno utrujeni, zato smo se ustavili.

Po eni uri in pol smo lačni, izmučeni in veseli, da smo končno dosegli cilj, prispeli na vrh 1536 metrov visoke Zelenice. Pred mrazom in močnim vetrom smo pobegnili na toplo v koč. Tam smo se ogreli s skodelico toplega planinskega čaja. Ko smo se odpočili od naporne poti, smo se odpravili ven, kjer se je veter že umiril. Za pet minut se nam je celo prikazalo sonce. Tisti, ki so imeli še dovolj moči, so se pomerili

v nogometu, drugi pa smo se sprehajali po bližnji okolici. Bila je megla, zato nismo videli doline in okoliških vrhov.

Po nekaj urah, ki so se nam zdele zelo kratke, smo se začeli odpravljati nazaj v dolino. Megla se je počasi razkadila in ponujal se nam je širok razgled v dolino. Nekateri smo odšli po drugi poti in prečkali veliko melišče. Tu smo morali biti še posebno previdni, saj je nevarnost zdrsa zelo velika. Ampak če znaš hoditi po melišču tako kot mi, se ti ne more nič zgoditi. Kmalu smo prispeli v dolino, kjer nas je že čakal šofer avtobusa.

Že v poznih popoldanskih urah smo vsi mokri in utrujeni od hoje in vožnje prispeli domov.

Simon Poznič,
7.b OŠ XIV. divizije,
Senovo

Blagajana na Nanosu

Za izlet na Nanos nas je čakala vznemirljiva vremenska napoved: jasno bo, na Primorskem bo pihala burja. Za nas Kranjce, sicer vajene tudi grdega vremena in snežnih metežev, je bil zato to izlet, poln pričakovanja. Kako je pravzaprav na Primorskem, kadar je burja? Pa še nekaj nas je vabilo: nekako blizu nam je ta hrib. Velikokrat smo se že vozili pod njim, ko smo šli na morje in si iz pregretega avtomobila želeli na čist gorski zrak.

Na postajališču pod Nanosom je bilo le nekaj avtomobilov. Oblekli smo se, kot da gremo na Mount Everest. Pri veliko pohodnikih so le oči kukale v svet, drugo je bilo varno zavarovano pred vetrom. Proti vrhu smo odšli po daljši, manj strmi poti. Nenavaden pogled se je izpod Nanosa odprl proti Vipavski dolini in hribom za njo. Prostrani gozdovi z golim drevjem zamolke sivkastorjave barve so dajali vtis puščave. Položni hribi so metali svojo senco na doline in svoje nevelike sosedje. Cerkve sv. Hieronima na planotastem vrhu nekateri sploh niso videli, ker se zaradi burje, ki nas je z močnimi sunki sprejela na planoti, niso ozirali okrog sebe. Kolona se je zredčila. V manjših skupinah, kdo pa tudi sam, smo se borili proti vrhu. Vsak si je izbral svojo držo, da

se je lahko branil pred silovitimi sunki burje. Zemlja je bila trdo zmrznjena. Včasih nas je kar malo prestavljalo, nam pomagalo, da smo pospešili korak, nam vzelo sapo, pa nas spet prisililo, da smo v korak morali vlti več moči. Vmes pa je bučalo in zavijalo.

Prišli smo do kočice, okrog katere je bil led pokrit s plastjo snega. Bučanje je bilo tu še gromkejšo, saj se je veter lovil v številne krožnike različnih anten in drugih aparatov oddajnika. Kot ponavadi v lepem poletnem vremenu smo spregovorili običajno vprašanje, ko človek pride do kočice: »A bomo zunaj?« in z olajšanjem stopili v planinsko sobo, kjer nas je prijazno počakal oskrbnik kočice iz domačega planinskega društva.

Vračali smo se po poti, ki ni bila tako vetrovna in pelje po gozdu. A na planoti pod gozdom se je spet začel burjin ples. Spet smo bili skoraj neprepoznavni. Nekateri so si tudi čez obraz potegnili luknjičaste pletene šale; nekako se je že videlo skozi nje. Ugotavljali smo lahko, kako zanimivo je hoditi skoraj leže in ne pasti. Na položnem pobočju, kjer je cerkev sv. Hieronima, do koder naj bi pripeljal avtobus, smo nekateri nagonsko zavili k njej. V njenem zavetju je bilo malce lažje dihati. A smo se zmotili. Avtobus nas je pričakal malo nižje, na prijazni ravnici.

Opazovali smo borovce. Ni jih veliko. Kolikor jih burja pusti rasti, so lepo rastoči, zdravo zeleni, močni in trdno zasidrani v tleh. Drugačni pač v tej divji naravi ne morejo biti. Če bi tukaj živeli ljudje, bi bili trdnega značaja, vztrajni in pogumni.

Naš naslednji cilj je bil Štanjel na Krasu. Tam smo se podprli z domačim kruhom, pršutom in vinom. Kulturnoizobraževalna žilica pri nekaterih nikoli ne zamre – za to je bila pravnjša tipična kraška vas z odmevi beneške arhitekture. Gospod Vane je bil tako kot v avtobusnih nagovorih neizčrpen vir vsakovrstnega znanja, ki ga je nesebično razdajal. Škoda, da tako lepa vas s čudovitim parkom ni dokončno urejena. Gotovo bi bila vredna ogleda tudi stalna zbirka slikarja **Lojzeta Spacala**.

Ko smo se vračali v avtobus, je na

večernem obzoru nenavadno veliko sonce vijoličastordeče padalo v morje. Nepozaben pogled!

Noč nas je že lovila, zato smo le v polmrazu opazovali kraško pokrajino s Kosovelovimi borovimi gozdovi. Avtobus je hitro požiral kilometre. Peljali smo se pogret v pograjski turistični dom. Juha je bila prav okusna, kruh pa je prav po domače dišal.

Izlet na Nanos je dodan k že kar obsežni zbirki lepih spominov na planinske izlete.

Milka Bokal, PD Blagajana,
Polhov Gradec

Zahvala za čestitke

Toliko čestitk kot konec lanskega leta, s katerimi so naši bralci uredništvu in upravi Planinskega vestnika zaželeli uspešno novo leto 1999, že dolga leta nismo prejeli. Vsakemu od pošiljateljev se, žal, nismo mogli zahvaliti posebej, zato naj velja naša skupna zahvala vsem.

Med čestitkami iz tujine nas je še predvsem razveselila tista, ki nam jo je – kajpada v slovenščini – napisala predsednica Slovenskega kulturnega društva Cankar iz Sarajeva **Ana Božanovič**. Naš mariborski bralec in občasni sodelavec **Srečko Pungartnik** pa nam je napisal: »Ko osvajamo gorice, dosegamo vrhove s svojimi močmi. Za vrhove visokih gora pa je treba veliko goric in veliko sreče. Planinskemu vestniku želim v letu 1999 veliko goric in veliko sreče!« Naša bralca **Urška Zupanc** in **Janez Korošec** sta »Planinskemu vestniku, najini najljubši reviji«, zaželela vse najboljše v letu 1999.

Naj bo, kot da bi se tem in vsem drugim, ki so nam poslali voščila za božične praznike in novo leto, vsakemu posebej zahvalili za to pozornost.

Uredništvo in uprava
Planinskega vestnika

Mali oglasi

Odstopim Planinske vestnike od leta 1948 do 1972 in Gore in ljudje letnika 1946/47.

Alenka Čakardič
Vena Piloni 7, 6000 Koper
tel. 066/282-342 (po 15. ur)

PLANINSKI VEŠTNIK

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Podkomisija za alpinistično smučanje

ŠOLA TURNEGA IN ALPINISTIČNEGA SMUČANJA

Podkomisija za alpinistično smučanje organizira tečaj smučanja zunaj urejenih smučišč. Namen tečaja je osvojitve elementov smučarske tehnike za varno in tekoče smučanje na strminah do 45 stopinj. Veselimo se tako alpskih smučarjev kot deskarjev (bordarjev).

Tečaj bo v dveh delih:

- od 17. do 21. marca na Kaninu (od srede popoldne do nedelje, 4+ dni),
- od 26. do 28. marca na Zelenici (od petka popoldne do nedelje, 2+ dni).

Prvi del bo obsegal šolo smučanja zunaj urejenih smučarskih prog. Drugi del bo vključeval dve krajši turi. Težavnost bomo prilagodili danim snežnim razmeram, bo pa v okvirih III. stopnje turnega oz. alpinističnega smučanja.

SPLOŠNI POGOJI ZA UDELEŽBO

Pogoj za udeležbo je starost nad 18 let in znanje paralelne smučarske tehnike na urejenih smučiščih.

Pogoj za udeležbo na drugem delu je uspešno opravljen 1. del tečaja. Primernost določi inštruktor na podlagi prikazanega smučarskega znanja. Pogoj je tudi opravljen (začetni) tečaj zimske alpinistike in/ali turnega smučanja. Nujno je znanje uporabe cepina in derez v strminah do 45 stopinj. Pogoj sta naposled vsaj dvaurna smuka, ki sta po težavnosti primerljiva z naslednjimi:

- s Kredarice za Cmirom v Vrata,
- z Male Mojstrovke čez Vratca na Vršič,
- skozi Jalovčev ozebnik,
- z Grintovca v Kamniško Bistrico,
- od bivaka pod Skuto čez Žmavčarje v Bistrico.

OPREMA

Udeleženci lahko uporabljajo (dobro pripravljeno!) alpsko ali turnosmučarsko opremo. Obvezen dodatek je lavinska žolna 457 kHz. Za 2. del tečaja bo potrebna tudi standardna zimska planinsko-alpinistična oprema (cepin in dereze) ter oprema za prenočevanje v planinski koči na Zelenici (spalna vreča ali posteljina).

CENA IN PRIJAVE

Cena tečaja znaša 45.000 SIT in vključuje:

- 4-dnevni polpenzion v hotelih Bovec (Alp, namestitev v 1/2 sobah),
- 4-dnevno smučarsko vozovnico za ATC Kanin,
- 4-dnevno smučarsko šolo zunaj urejenih smučarskih prog,
- 2-dnevni polni penzion v Koči na Zelenici,
- najem dodatne opreme za izvedbo tečaja (UKV, video kamera),
- vodstvo, organizacijo in drugo izobraževanje po programu.

Prijave sprejema PZS, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana, ga. Meta Vukič, vsak delavnik od 8. do 14. ure (tel. 061/13-43-022, faks 061/13-22-140) do zasedbe prostih mest (18) ali

najkasneje do petka, 19. februarja. Ob prijavi je potrebno predložiti izpolnjeno in podpisano prijavnico ter potrdilo o vplačilu (vsaj 30 % akontacije) na žiro račun PZS: 50101-678-47046, sklic na št. 0930, s pripisom »Tečaj AS«. Preostali znesek je nujno nakazati najkasneje do petka, 12. marca.

Udeleženci plačajo stroške celotnega tečaja. Tistim, ki ne bodo pokazali zadostnega znanja za udeležbo na 2. delu, bomo stroške tega dela (6000 SIT) vrnili v blagajni PZS.

ZBOR UDELEŽENCEV

Zbor udeležencev za začetek 1. dela tečaja bo v sredo, 17. marca, ob 19. uri v recepciji hotela Alp v Bovcu.

POSEBNI POGOJI – I. DEL

Šolanje bo na neizpostavljenem terenu v okolici urejenih smučišč glede na snežne in vremenske razmere ter nevarnost plazov.

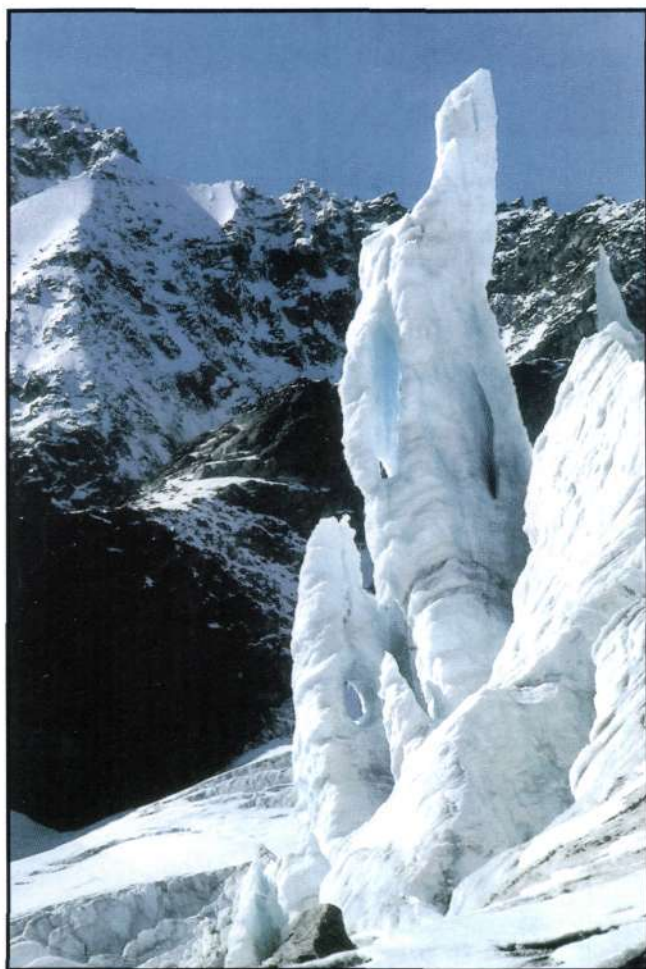
Za zadostno predznanje jamči tečajnik sam oziroma AO ali PD, ki ga prijavlja. V primeru izrazito pomanjkljivega znanja, ki bo daleč pod povprečjem skupine, bo udeleženec izključen s smučarskega dela tečaja. Vsak udeleženec se s podpisom zaveže, da bo upošteval nasvete in navodila inštruktorja v smislu varnosti. Po lastni presoji se lahko kadarkoli odpove izvajanju kateregakoli elementa, kar lahko vpliva le na prepoved izvajanja nadaljnjih (težjih) elementov s strani inštruktorja.

POSEBNI POGOJI – II. DEL

Ker gre za aktivnost brez možnosti varovanja, se vsak udeleženec (tik pred turo) sam in na lastno odgovornost odloči za udeležbo na turi. Na vrhu se lahko odloči za sestop brez smuči (v celoti ali le na določenem odseku), če oceni, da bo spust v danih razmerah presegal njegove trenutne psihofizične sposobnosti. V vsakem primeru sestopa po smeri spusta in skupaj s skupino.

V primeru slabih vremenskih razmer in nevarnosti lahko inštruktor celotno turo preusmeri ali celo odpove. V tem primeru bo nadomestno šolanje v obliki izpopolnjevanja teoretičnega in praktičnega znanja na varnem terenu.

VSE ZA POHODNIŠTVO PROSTO PLEZANJE ALPINIZEM

GOSPOSVETSKA 3, 1000 LJUBLJANA, TELEFON: 061 1257 126

INTERAKTIVNI ATLAS SLOVENIJE

**ZA VSE, KI POTUJETE ALI DELATE
PO SLOVENIJI, JO PROUČUJETE
ALI RAZISKUJETE.
NAREдите TO LAŽJE, HITREJE IN
BOLJ PRJETNO.**

**SLOVENIJA NA ZEMLJEVIDIH,
V SLIKAH IN BESEDI**

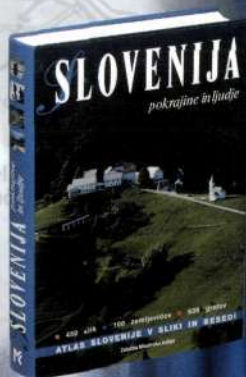
**NAJBOLJŠI
DOMAČI
IZDELEK**

**Velikanski elektronski zemljevid s
povezavami vam omogoča:**

- da izbirate med tremi vrstami zemljevidov in barvnimi kombinacijami
- da takoj najdete svoj kraj, goro, reko...
- da hkrati spoznate in si ogledate kulturne in naravne znamenitosti izbranih krajev in območij
- da sami označujete točke in merite razdalje
- da dodajate lastne zapiske in opombe
- da se povežete s stranmi interneta, npr. telefonskim imenikom
- da posebej zase natisnete vse, kar potrebujete
- da se priključite na satelitsko navigacijo GPS in spremljate svoje premikanje (*profesionalni uporabniki*)
- da poiščete občine, naselja, ulice in hišne številke iz uradnih evidenc (*profesionalni uporabniki*)

- **MERILO 1:50.000**
- **44.000 INFORMACIJSKIH TOČK**
- **1.500 FOTOGRAFIJ IN TLOSISOV**
- **1.900 NAJZANIMIVEJŠIH TOČK
V SLIKI IN BESEDI**
- **44 MESTNIH NAČRTOV (1:12.500)**

Vsak registriran uporabnik dobi obširen priročnik in svojo registracijsko številko za dostop do posebnih strani na internetu z vrsto dodatnih prednosti.

Naročanje:

www.mkz-lj.si

080 12 05 (brezplačen klic)

061/ 125 28 26 (24 ur na dan)

Cena osebne različice: **9.990 SIT**

Cena profesionalne različice: **19.990 SIT**

**PRIHRANITE
2.000 SIT**

Za kupce cederoma knjiga
SLOVENIJA - POKRAJINE IN LJUDE
samo **18.900 SIT**